

Kapadokya Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Turizm Rehberliği Ana Bilim Dalı
Turist Rehberliği Bilim Dalı

**YEREL HALKIN GÖZÜNDEN AŞIRI TURİZMİN
DEĞERLENDİRİLMESİ:
KIYIKÖY ÖRNEĞİ**

Gözde BABACAN

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

YEREL HALKIN GÖZÜNDEN AŞIRI TURİZMİN DEĞERLENDİRİLMESİ:
KIYIKÖY ÖRNEĞİ

Gözde BABACAN

Kapadokya Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Turizm Rehberliği Ana Bilim Dalı
Turist Rehberliği Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

TEŞEKKÜR

Bu tezin tamamlanmasında bana destek olan ve katkı sağlayan herkese içten teşekkürlerimi sunarım. Öncelikle, tez danışmanım Dr. Öğr Üyesi Duygu Bora'ya, araştırma sürecimdeki değerli rehberliği ve sabırlı destekleri için minnettarlığımı ifade etmek isterim. Dr. Öğr Üyesi Duygu Bora'nın teşvik edici eleştirileri ve uzmanlığı, bu çalışmanın kalitesini artırmada büyük rol oynamıştır. Doç. Dr. Mehmet Bahar'ın değerli yönlendirmeleri ve desteği, bu sürecin her aşamasında bana büyük katkı sağladı ve araştırmamın başarısına ulaşmamda kritik bir rol oynadı. Tez mülakatı sürecinde değerlendirme ve geri bildirimlerde bulunan Doç. Dr. Murad Alpaslan Kasalak'a, yapıcı eleştirileri ve değerli katkıları için teşekkür ederim. Mülakat sürecindeki destekleriniz ve önerileriniz, araştırmamın gelişimine önemli ölçüde katkıda bulundu. Ayrıca, Turist Rehberliğindeki tüm öğretim üyelerine ve akademik personele, sağladıkları bilgi ve destek için teşekkür ederim. Araştırmamı şekillendirmemdeki katkılarınız çok kıymetliydi. Tezimi hazırlama sürecinde aileme ve arkadaşlarıma gösterdikleri anlayış ve destek için derin teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, bu çalışmanın gerçekleştirilmesine olanak tanıyan Kapadokya Üniversitesi'ne teşekkür ederim. Sağladığınız kaynaklar ve olanaklar, araştırmamın başarıyla tamamlanmasına büyük katkı sağladı. Bu destekler, çalışmamın kalitesini artırmanın yanı sıra, turizm alanında önemli bulgular ve öneriler sunarak sektörün gelişimine katkıda bulunma amacımı gerçekleştirmemde de etkili oldu. Bu bağlamda, araştırmamın turizm politikaları ve uygulamaları üzerinde olumlu bir etki yaratmasını umut ediyorum. Herkese tekrar teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

ÖZET

BABACAN, Gözde. *Yerel Halkın Gözünden Aşırı Turizmin Değerlendirilmesi: Kıyıköy Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2024.

Bu çalışmada, Kıyıköy turizm destinasyonundaki aşırı turizm olgusu incelemek amaçlanmıştır. Bu destinasyonda ikamet edenlerin aşırı turizmi nasıl algıladıkları, aşırı turizme nasıl tepki verdikleri ve aşırı turizme karşı nasıl öneriler geliştirdikleri araştırılmıştır. Nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilen bu araştırmanın verileri Kıyıköy’de ikamet etmekte olan 20 kişiden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Veriler MaxQDA programı kullanılarak içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bulgular Kıyıköy halkının beldelerinde aşırı turizm olduğuna inandıklarını göstermektedir. Bununla birlikte, yıl boyunca devam eden bir aşırı turizm yerine sadece yaz aylarında ve özellikle dini bayramlar ve resmi tatillerde yaşanan dönemsel bir aşırı turizm yaşandığı algısı olduğu anlaşılmıştır. Kıyıköy’ün yüksek turizm potansiyelinin doğal güzelliklerinden, denizi ve kumsalından, kamp ve karavan turizmi gibi alternatif turizme elverişli olmasından, İstanbul’a yakın olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Kıyıköy sakinlerinin çoğunluğunun beldenin bir turizm destinasyonu olarak yoğun bir biçimde tercih edilmesinden memnun oldukları ve bu memnuniyetinin öncelikli nedeninin ekonomik kazanç olduğu gözlemlenmiştir. Destinasyonda, turizmin gelişmesine engel olan bazı problemlerin dile getirildiği ve bu problemlerin çözülerek turizmin daha da gelişmesinin istendiği saptanmıştır. Dile getirilen problemlerin önde gelenlerinin sunulan hizmetlerin ziyaretçileri cezbedecek ve onların memnun olmalarını sağlayacak yeterlilikte ve kalitede olmaması olduğu tespit edilmiştir. Bulguları Kıyıköy sakinlerinin beldelerindeki aşırı turizmin olumsuz etkilerinin olduğuna inandıklarını göstermiştir. Sakinlerin çevresel ve ekonomik etkilere daha çok, sosyal olumsuz etkilere ise daha az odaklandıkları anlaşılmıştır. Olumsuz çevresel etkilerin; çöplerle etrafın kirletilmesi, bitki ve hayvanlara zarar verilmesi ve evcil hayvanların beldede bırakılıp gidilmesi olduğu saptanmıştır. Olumsuz ekonomik etkilerin; kiraların aşırı artması, tarım ve hayvancılığın yok olması olduğu tespit edilmiştir. Olumsuz sosyal etkilerin ise; yaşam kalitesinin, toplumsal değerlerin, eğitimin ve çocukların olumsuz etkilenmesi olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler:

Aşırı Turizm, Sürdürülebilir Turizm, Destinasyon, Kıyıköy

ABSTRACT

BABACAN, Gözde. *Evaluation of Overtourism from the Perspective of Local People: The Case of Kiyikoy*. Master's Thesis, Nevşehir, 2024.

This study aimed to examine the phenomenon of overtourism in K1y1k1y1 tourism destination. It has been researched how the residents of this destination perceive overtourism, how they react to overtourism and how they develop suggestions against overtourism. The data of this research, which was carried out with qualitative research methods, was collected from 20 people residing in K1y1k1y1 using semi-structured interview technique. The data were analyzed by content analysis using the MaxQDA program. Findings show that the people of K1y1k1y1 believe that there is excessive tourism in their town. However, it has been understood that there is a perception that there is a periodic overtourism that occurs only in the summer months and especially during religious holidays and public holidays, rather than a year-round overtourism. It has been understood that the high tourism potential of K1y1k1y1 stems from its natural beauties, sea and beach, being suitable for alternative tourism such as camping and caravan tourism, and its proximity to Istanbul. It has been observed that the majority of K1y1k1y1 residents are satisfied that the town is widely preferred as a tourism destination, and the primary reason for this satisfaction is economic gain. It has been determined that some problems that prevent the development of tourism in the destination have been expressed and it is desired that these problems be solved and tourism develops further. The leading problems expressed are that the services offered are not of sufficient quality and sufficient quality to attract visitors and ensure their satisfaction. Their findings showed that K1y1k1y1 residents believed that excessive tourism in their town had negative effects. Residents focus more on environmental and economic impacts and less on negative social impacts. Negative environmental impacts are those; the environment is polluted with garbage, plants and animals are damaged, and pets are abandoned in the town. Negative economic impacts are those; the rents have increased excessively and agriculture and animal husbandry have disappeared. Negative social effects are those; the quality of life, social values, education and children are negatively affected.

Keywords:

Overtourism, Sustainability Tourism, Destination, K1y1k1y1

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	iv
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	v
ETİK BEYAN	vi
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1.TURİZM VE YEREL HALK.....	4
1.1. TURİZM.....	4
1.2.TURİZMİN ETKİLERİ	5
1.2.1.Turizmin Ekonomik Etkileri	5
1.2.2.Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri.....	6
1.2.3.Turizmin Çevresel Etkileri	8
1.3. TURİZMİN GELİŞİMİ.....	9
1.3.1. Turizmin Gelişim Teorileri	11
1.3.2. Tarihsel Süreçte Turizmin Gelişimi.....	15
1.3.3. Türkiye’de Turizmin Gelişimi.....	16
1.4. YEREL HALK KAVRAMI.....	18
1.4.1. Yerel Halk Tanımı.....	18
1.4.2. Yerel Halk ve Turizm İlişkisi.....	19

1.4.3. Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı	19
1.4.4. Yerel Halkın Turizm Algısını Etkileyen Faktörler	20
1.4.5. Yerel Halkın Turizme Yönelik Algısı	21
1.4.6. Yerel Halkın Turizmin Gelişimine Yönelik Desteği	22
1.4.7. Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Algıları.....	24
1.4.8. Yerel Halkın Turizmin Olumlu ve Olumsuz Etkilerine Yönelik Algıları.....	25
İKİNCİ BÖLÜM	26
2. AŞIRI TURİZM	26
2.1. AŞIRI TURİZM KAVRAMI.....	26
2.1.1. Aşırı Turizm Kavramı Nedir?.....	26
2.1.2. Aşırı Turizme Neden Olan Faktörler	27
2.1.3. Aşırı Turizmin Sonuçları	30
2.1.4. Aşırı Turizm ile İlgili Endişeler.....	33
2.1.5. Aşırı Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkisi	34
2.1.6. Aşırı Turizm Göstergeleri.....	35
2.1.7. Aşırı Turizm Önlemleri ve Politikaları.....	36
2.2.DOXEY'İN TOLERANS MODELİ	41
2.3.TAŞIMA KAPASİTESİ KAVRAMI.....	41
2.4.TAŞIMA KAPASİTESİ TÜRLERİ.....	44
2.4.1.Ekolojik Taşıma Kapasitesi	44
2.4.2.Ekonomik Taşıma Kapasitesi	45
2.4.3.Fiziksel Taşıma Kapasitesi	45
2.4.4. Psikolojik Taşıma Kapasitesi.....	46
2.4.5.Politik Taşıma Kapasitesi	48
2.4.6. Sosyal Taşıma Kapasitesi	49
2.5.AŞIRI TURİZM ÜZERİNE YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	56
3. KIYIKÖY	56
3.1. KIYIKÖY HAKKINDA GENEL BİLGİLER	56
3.2. KIYIKÖY BELDESİNİN TARİHÇESİ.....	57
3.3. KIYIKÖY BELDESİNİN SOMUT KÜLTÜREL MİRAS ÖGELERİ	59
3.3.1. Kıyıköy Aya Nikola Manastırı	59
3.3.2. Kıyıköy (Midye) Kalesi Surları.....	60
3.3.3. Kıyıköy Vezirtepe Tümülüsü.....	61
3.3.4. Kıyıköy Liman Hamamı.....	62
3.3.5. Kıyıköy Merkez Camii.....	63
3.3.6. Kıyıköy Nekropol Alanı ve Kilise Kalıntısı	64
3.3.7. Kıyıköy Eski Çeşme.....	65
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	66
4. YÖNTEM.....	66
4.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	66
4.2.ÇALIŞMA GRUBU	66
4.3. VERİ TOPLAMA ARACI	67
4.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	68
4.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	68
4.6. GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMALARI	69
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	71
5. BULGULAR	71
5.1. KIYIKÖY’DEKİ AŞIRI TURİZM DURUMUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER.....	71
5.2. KIYIKÖY’DEKİ AŞIRI TURİZM POTANSİYELİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER	72
5.3. KATILIMCILARIN KIYIKÖY’DEKİ AŞIRI TURİZMDEN MEMNUNİYET DURUMLARI	74

5.4. YEREL HALKIN KIYIKÖY ÖZELİNDE TURİZME YAKLAŞIMLARI.....	74
5.5. YEREL HALKIN DESTİNASYON YÖNETİMİNE KATKI DURUMU	76
5.6. KIYIKÖY ÖZELİNDE TURİZM GETİRİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	78
5.7. KIYIKÖY ÖZELİNDE TURİZMİN PROBLEMLERİ.....	80
5.8. KIYIKÖY ÖZELİNDE AŞIRI TURİZMİN OLUMSUZ ETKİLERİ	83
5.9. KIYIKÖY’DEKİ AŞIRI TURİZMLE İLGİLİ ÖNERİLER.....	91
5.10. KELİME BULUTU ANALİZİ.....	93
ALTINCI BÖLÜM.....	95
6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	95
SONUÇ VE ÖNERİLER	100
KAYNAKÇA	102
ORJİNALLİK RAPORU	124
ETİK KURUL İZİN FORMU	125

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Çalışma grubu	67
------------------------------	----

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Destinasyon yaşam döngüsü (Butler,1980; Akt. Ay, 2021).....	27
Şekil 2. Kıyıköy Beldesi (Kültürportalı, 2024a)	57
Şekil 3. 19.yüzyılda Kıyıköy (Öztürk, 2018).....	59
Şekil 4. Kıyıköy Aya Nikola Manastırı (Kültür portalı, 2024b).....	60
Şekil 5. Kıyıköy (Midye) Kalesi Surları (Kültür envanteri, 2024a).....	61
Şekil 6. Kıyıköy Vezirtepe Tümülüsü (Kırklarelienvanteri, 2024b)	62
Şekil 7. Kıyıköy Liman Hamamı (Kırklarelienvanteri, 2024c)	63
Şekil 8. Kıyıköy Merkez Camii (Kırklareli envanteri, 2024d)	64
Şekil 9. Kıyıköy Nekropol Alanı ve Kilise Kalıntısı (Kırklareli envanteri, 2024e).....	65
Şekil 10. Kıyıköy Eski Çeşme (Kırklarelienvanteri, 2024f).	65
Şekil 11. Aşırı turizm durumu	71
Şekil 12. Aşırı turizm potansiyelinin değerlendirilmesi.....	72
Şekil 13. Aşırı turizmden memnuniyet durumu	74
Şekil 14. Yerel halkın turizme yaklaşımı	75
Şekil 15. Yerel halkın destinasyon yönetimine katkı durumu	77
Şekil 16. Turizmin getirilerinin değerlendirilmesi	78
Şekil 17. Turizmin problemleri	81
Şekil 18. Aşırı turizmin olumsuz etkileri	83
Şekil 19. Aşırı turizmin olumsuz çevresel etkileri	84
Şekil 20. Kıyıköy’de çevre kirliliği.....	86
Şekil 21. Kıyıköy’de sokak hayvanları	87
Şekil 22. Aşırı turizmin olumsuz ekonomik etkileri	87
Şekil 23. Aşırı turizmin olumsuz sosyal etkileri	90
Şekil 24. Öneriler	91
Şekil 25. Kelime bulutu.....	93

GİRİŞ

Turizm, doğuşundan bu yana inişler ve çıkışlar yaşayarak günümüzde devasa bir sektöre dönüşmüş ve birçok alana dokunarak varlığını sürdürmektedir. Ancak mevcut pazarlama yaklaşımlarının yetersiz kalması, yeni ve inovatif stratejilere duyulan ihtiyacı beraberinde getirmiştir. Bu durum, hem ulusal hem de uluslararası alanda turizm kaynaklarının etkin kullanımı ve sektördeki darboğazların aşılması için yeni çözümler arayışını tetiklemiştir. Geçmişin turist profili, sunulan imkanlarla yetinmek yerine farklı deneyimler peşinde koşmaktadır. Bu durum, turizm sektörünün sürdürülebilir kalkınması için alternatif çözümler geliştirilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır (Altanlar ve Akıncı, 2011: 17). Turizm sektörünün gelişmesinde Avrupa'da yaşanan sanayi devrimi ve yenilikler önemli rol oynamıştır. Artan refah seviyesi, merak duygusu, boş zamanın artması ve teknolojiye erişimdeki kolaylıklar bu sektörün hızlı büyümesine zemin hazırlamıştır. Gelişmekte olan ülkeler için ise turizm, ekonomiyi canlandırma ve vatandaşlara turistik imkanlar sunma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, hem sosyal hem de ekonomik açıdan turizm sektörü vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Turizm sektörü, varlığını insan ve çevre üzerine kurgulamaktadır. Bu nedenle uzun vadede verim elde etmek için çeşitli stratejik yatırımlarla sürdürülebilirliğini sağlaması gerekmektedir. Bu sayede gelecek nesillere daha yeni ve güncel imkanlar sunulabilir. Aksi takdirde, mevcut kaynaklar gelecek nesiller için kaybedilebilir ve sürdürülebilirlik tehlikeye girebilir (Johnson, 2002: 264). Dünya, insan ve diğer canlıların ortak yaşam alanıdır. Sınırlı kaynaklar, hızla büyüyen dünya nüfusu ve dengesiz artış nedeniyle hızla tükenmektedir. Gelecek nesillerin de bu kaynaklardan yararlanabilmesi için 20. yüzyılın son çeyreğinde sürdürülebilirlik kavramı önem kazanmıştır. Kendi kendine yetebilme ve korumayı gelecek nesillere aktarmayı kapsayan sürdürülebilirlik, birçok sektör için büyüme ve gelişmenin anahtarı olarak görülmektedir (Dinç, 2022). Turizm sektörünün geleceği, yeni pazarlama stratejileri ve sürdürülebilir kalkınma anlayışına bağlıdır. Bu sayede sektör, hem ekonomik hem de sosyal açıdan kalkınmaya katkıda bulunabilir ve gelecek nesiller için daha yaşanabilir bir dünya bırakabilir.

2000'li yılların başından itibaren, dünyanın birçok popüler destinasyonunda turizm talebinde gözle görülür bir artış yaşanmaktadır. Bu artış, olumlu getirilerinin yanı sıra,

beraberinde bazı olumsuz etkileri de getirmiştir (Genç, 2020: 2). Bazı destinasyonlar bu olumsuz etkilerden orantısız bir şekilde etkilenmeye başlayınca, yerel halk ve yöneticiler seslerini yükseltmeye, bu durum medya tarafından da dile getirilmeye başladı. Sonrasında ‐aşırı turizm‐ terimi ortaya atılarak turizm literatürüne girdi. 2017 yılından itibaren oldukça popüler hale gelen aşırı turizm kavramı, bir destinasyonun kapasitesinin çok üzerinde misafir ağırlaması anlamına gelmektedir (Kurt, 2021). Fazla sayıda turist sınırlı kapasiteye sahip bir bölgeyi ziyaret etmesi, o bölgeye birçok açıdan zarar vermektedir (Aylan ve Aylan, 2020: 585). Aşırı turizm, yerel halkın ve turistlerin turizmle ilgili endişelerini dile getirmelerine olanak sağlayan bir kavram haline gelmiştir (Goodwin, 2017: 1). Turizm literatürü incelendiğinde, turist kalabalığının yol açtığı olumlu ve olumsuz etkiler üzerine birçok araştırma yapıldığı görülmektedir (Wall, 2020: 2012). Bu araştırmalar, aşırı turizmin etkilerinin uzun süredir var olduğunu, ancak aşırı turizm kavramının literatürde yeni kullanılmaya başlandığını ortaya koymaktadır (Capocchi vd., 2019: 17).

Bu araştırma ile gelecek nesillere kaynak sağlayabilmede yardımcı olabilmek ve sürdürülebilir turizm anlayışıyla Kıyıköy ilçesinin turizm potansiyelinin ele alınması, Kıyıköy’ün aşırı turizme maruz kalıp, kalınmadığı tespit edilmesi, yerel halkın Kıyıköy üzerinde turizme yaklaşımının tespit edilmesi ve Kıyıköy’e ait turizm problemlerinin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırma kapsamı içerisinde aşağıda verilmiş olan araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır ve bu sorulardan hareket ederek literatür arka planı meydana getirilmiştir. Yöre halkı ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır ve elde edilmiş olan verilerin analiz edilmeleri sonucunda hem yöreye, hem sektöre hem de literatüre katkı sağlama hedeflenmiştir.

- Kıyıköy’de aşırı turizm var mıdır?
- Kıyıköy destinasyonunun aşırı turizm potansiyeli nedir?
- Yerel Halkın Kıyıköy’deki aşırı turizmden memnuniyet durumları nasıldır?
- Yerel halkın Kıyıköy özelinde turizme yaklaşımı nasıldır?
- Yerel halkın destinasyona katkı durumu nasıldır?

- Kıyıköy özelinde turizm problemleri nedir?
- Kıyıköy'de aşıırı turizmin olumsuz etkileri nelerdir?

Çalışmanın birinci bölümünde turizm ve yerel halk üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise aşırı turizm ve taşıma kapasitesi kavramları irdelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Kıyıköy ile ilgili bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde ise araştırmanın yöntemi anlatılmıştır ve araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin analizi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarından bahsedilmiştir. Araştırmanın beşinci bölümünde ise bulgular kısmına yer verilmiştir. Araştırmanın son bölümü olan altıncı bölümde ise tartışma, sonuç ve önerilerle farklı ve benzer araştırtmaların neticeleri bu araştırmanın neticeleri ile kıyaslanmıştır ve gelecekte bu konuyu araştırarak olan ve sektör temsilcisi olan kişilere öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.TURİZM VE YEREL HALK

1.1. TURİZM

“Turizm” Latince “Tornus” kelimesinden türemiştir ve “dönme hareketi” anlamına gelir. İngilizce'de "tour" ve "touring" kelimeleri de aynı kökten gelir. "Tour" terimi dairesel bir hareketi ifade eder; iş veya eğlence için bölgesel ziyaretleri ve yer değiştirme faaliyetlerini içerir. (Olalı, 1988). Turizmin ilk tanımı 1905'te Guyer-Feuler tarafından yapılmıştır. Buna göre; "Turizm, artan dinlenme ihtiyacı, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri keşfetme talebine dayanır. Doğadan insanların mutluluk bulacağına inanır ve özellikle ticaret, sanayi ve ulaşımın gelişimiyle uluslar ve topluluklar arasındaki etkileşimi artıran modern bir olgudur" (Toprak, 2015). Turizm, sadece ekonomik değil, aynı zamanda ekolojik, politik, sosyal ve kültürel açılardan toplum ve toplumsal yapıda önemli bir rol oynayan uluslararası bir faaliyettir (Özdemir, 1998). Farklı kültürler ve yaşam tarzlarına sahip insanlar arasındaki coğrafi, kültürel ve kişisel etkileşimin artması, bu insanlar arasındaki karşılıklı anlayışı ve bilgi alışverişini geliştirebilir (Karadeniz, 2015). Turizm, insanların yaşamlarını doğrudan etkileyebilen olumlu ya da olumsuz bir fenomendir (Kozak, 2007).

Turizm, kişilerin ikamet ettikleri yerlerden başka bir yere seyahat edebilmeleri ve orada belli bir süre kalmalarını içermekte olan çok yönlü bir faaliyettir. Turizmin ana unsurları şu şekilde sıralanabilmektedir (Wall ve Mathieson, 2006):

- Ekonomik, sosyal ve çevresel sistemlerle etkileşim çerçevesi içerisinde bir faaliyette olabilmek,
- Seçilmiş olan destinasyonlara seyahat kararlarını ve bu kararları etkilemekte olan pek çok ekonomik, çevresel, kültürel ve sosyal faktörü kapsayan dinamik bir unsurdur.
- Turizm faaliyetlerinin ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri, doğrudan veya dolaylı olarak ziyaretçilerin etkilediği kültürel, çevresel ve sosyal altyapı üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir.

1.2.TURİZMİN ETKİLERİ

Turistlerin doğal ve kültürel özellikleri ziyaret etmesi ve çevre dostu etkinliklere katılması, çevrenin korunmasına ve yerel toplumların ekonomik gelişimine katkı sağlayabilir (Kaypak, 2012). Bu durum, gelişmiş ülkelerde turizmin ekonomik geliri artırmak için önemli bir endüstri haline gelmesine neden olmuştur. Turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan birçok faydası olmasına rağmen, doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanımı nedeniyle doğal alanların, tarihi mirasın ve kıyı bölgelerinin kaybolmasına neden olabilir (Özdemir, 2011). Genel olarak, turizmin etkileri ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olmak üzere üç ana grupta toplanabilir (Özdemir, 2011).

1.2.1.Turizmin Ekonomik Etkileri

Turizmin etkileri, incelenen alanlar arasında en önemlilerinden biri olarak dikkat çekmiş ve hala ilgi görmeye devam etmektedir. Turizmin ekonomik etkileri, diğer etkilerden daha çok araştırılmıştır (Mason, 2003). Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'ne (WTTC) göre, turizm sektörü terör olayları, siyasi belirsizlik, doğal afetler ve salgın hastalıklar gibi risklerle karşı karşıyadır. Ancak bu tür felaketlere karşı direnç göstermektedir. Turizm, 2016'da GSYİH büyümesine %3,1 oranında doğrudan katkı sağlamıştır (WTTC, 2017). Turizm, dünya genelinde 6 milyon yeni iş fırsatı yaratan sektörlerden biridir (Çeken, 2016). Ekonomi üzerinde turizmin hem olumlu hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Olumlu etkiler arasında en dikkat çekici olanı, turistlerin ülkeye getirdiği dövizdir. Turistlerin harcamaları aynı zamanda yerel ekonomiye önemli katkılarda bulunmaktadır (Shamilli, 2017). Bununla birlikte, turizmle bağlantılı bazı olumsuz etkiler de mevcuttur. Bu olumsuz etkilerin en belirginleri arasında kaçakçılığın artışı yer alır. Kaçak malların turizm aracılığıyla bölgeye girmesi, ekonomiye ciddi zararlara yol açabilir. Ayrıca, turistik yerlerde mevsimsel işsizlik ve zaman zaman aşırı, bazı zaman düşük talep gibi dengesizlikler yaşanması da olumsuz etkiler arasında sayılabilir. Turizm endüstrisinin büyümesiyle yerel ürünlerin azalması enflasyona sebep olabilir (Kuter ve Ünal, 2009). Sonuç olarak, turizmin olumlu ekonomik etkileri kısaca şu şekilde sıralanabilir (Çolak, 2017):

- Turizm gelir getirici bir pozitif etkiye sahiptir.
- Turizm yeni istihdam meydana getirici bir etkiye sahip olmaktadır.

- Turizmin ödemeler dengesi üzerine pozitif bir etkisi bulunmaktadır.
- Turizmin bölgesel kalkınma süreci üstüne pozitif bir etkisi bulunmaktadır.
- Turizmin diğer ekonomik sektörler üzerine pozitif bir etkisi bulunmaktadır.
- Turizmin üstyapı ve altyapının geliştirilmesi hususunda pozitif bir etkisi bulunmaktadır.

Turizmin ekonomi üstünde olumsuz etkileri de mevcuttur. Bu etkiler şu şekilde sıralanabilmektedir (Çolak, 2017):

- Aşırı derecede turizme bağımlı hale gelinebilmektedir.
- Enflasyona sebep olmaktadır.
- Mevsimsel özelliği bulunması sebebiyle iş bulmanın kısa vadeli olmasına sebep olmaktadır.
- Fırsat maliyeti oluşturmaktadır.

Turizm, bir bölgeye ekonomik katkılar sağlasa da, aşırı bağımlılık yaratabilir. Bu durum, bölge ekonomisini tek bir sektöre bağımlı hale getirerek riskleri artırır ve enflasyona sebep olabilir. Ayrıca, turizmin mevsimsel olması, bölgedeki iş imkanlarının da kısa vadeli ve güvencesiz olmasına yol açar. Turizmden elde edilen gelir, diğer sektörlerde yatırım yapılmadığı için fırsat maliyeti de oluşturmaktadır. Tüm bu riskleri ve maliyetleri göz önünde bulundurarak, sürdürülebilir bir turizm modeli geliştirmek ve bölge ekonomisini çeşitlendirmek için çalışmalar yapılmalıdır.

1.2.2. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri

Turizm sektörü, çeşitli toplumların kültürel farklılıklarına katkı sağlarken, bu topluluklar arasındaki karşılıklı etkileşimde önemli bir rol oynar (Kozak, Kozak ve Kozak, 2017). Turizm sosyolojisi çerçevesinde incelenen yerel halk ile turistler arasındaki ilişki, turizmin işleyişi ve yapısı hakkında bilgi verir (Avcıkurt, 2017). Turizm, ev sahibi ülkeleri ve yerel toplulukları sosyal ve kültürel açıdan olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir. Turistlerin yerel sosyo-kültürel özellikleri anlaması ve farklı milletler arasındaki ilişkilerin gelişimi, turizmin önemli bir olumlu etkisidir (Oğuz ve Çelik, 2022). Turizm faaliyetleri, ziyaret edilen ülke veya bölge hakkında bilgi alışverişi ve yerel bilgilerin paylaşılmasında yardımcı olabilir (Orhan, 2010). Ancak özellikle genç neslin

batı kültürüne olan ilgisi, yerel kültürel değerlerin azalmasına neden olabilir (Ersoy, 2017). Yerel insanların yaşam tarzları, eğlence anlayışları, yeme alışkanlıkları ve harcamaları turizm etkisiyle değişebilir. Sosyo-kültürel olumlu etkilerin artırılması ve olumsuz etkilerin en aza indirilmesi, sürdürülebilir turizm açısından önemlidir (Civelek, 2010). Ayrıca, sosyo-kültürel etkiler, mevcut bir sosyo-kültürel yapıyı sürdürülebilir kılabılır veya olumsuz etkiler yaratabilir. Turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileri şu şekilde sıralanabilir (Özel, 2014: 58):

- Toplumlara güçlendirebilmektedir.
- Turizm boş zamanı iyi bir biçimde değerlendirebilme alışkanlığını geliştirebilmektedir.
- Geleneksel ve kültürel varlıkların değerlendirilebilmesini sağlayabilmektedir.
- Barış ortamının sağlanabilmesine yardımcı olabilmektedir.
- Turizm toplum içerisindeki eğlence sektörünü geliştirip çeşitliliğin artmasını sağlayabilmektedir.
- Hem sivil katılımı sağlayabilmektedir hem de gururu destekleyebilmektedir.
- Turizm aracılığı ile kültürel değerleri koruyabilmek adına yeni toplumsal kurumlar meydana gelmektedir.
- Turistik tesislerin yerel halka daha yararlı olabilmesini sağlayabilmektedir.
- Turistik faaliyetlerin artış göstermesi, yöre halkı için daha çok rekreasyonel imkanlar yaratabilmektedir.
- Turizm eylemleri yöre kültürünü canlı tutmaya ve toplumun ait olduğu kültürel kimliğini sürdürebilmesine ve korunabilmesine yardımcı olabilmektedir.

Turizmin sosyo-kültürel etkilerinin olumsuz tarafları Kim (2002: 84) tarafından şu şekilde belirtilmektedir:

- Kültürel çatışmalarının yaşanabilmesine sebep olabilmektedir.
- Hem sıradanlaşmaya hem de rutinleşmeye sebep olabilmektedir.
- Yerel değerlerin ve kimliklerin değişim gösterip yok olmasına sebep olabilmektedir.
- Özgünlüğün kaybolmasına sebep olabilmektedir.

- Önyargılarda artışa sebep olabilmektedir.
- Yörenin kültürel değerleri turistlerin gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde düzenlenebilmektedir.
- Turizm eylemlerinden dolayı toplum içerisinde uyuşturucu kullanımı, suç oranı, fuhuş gibi problemler artış gösterebilmektedir.
- Fiziki etkiler sosyal baskıya sebep olabilmektedir.
- Turistlerin yaşam stilleri gösteriş unsuru şeklinde taklit edilebilmektedir.
- Kültür ticari bir meta haline gelebilmektedir.
- Turizmden dolayı yöre halkının geleneksel davranış biçimleri değişim gösterebilmektedir.
- Turizm mevsiminin en yoğun olduğu zamanda tiyatro, film, konser gibi etkinlikler adına bilet almak zorlaşabilmektedir.

Turizm, bir bölgeye ekonomik faydalar sağlasa da, beraberinde çeşitli sosyokültürel sorunlar da getirebilmektedir. Bu sorunlar arasında yerel halk ve turistler arasında kültürel çatışmalar, geleneksel değerlerin sıradanlaşması ve yok olması, yerel kimliklerin zayıflaması, özgünlüğün kaybolması ve önyargılarda artış yer almaktadır. Ayrıca, turizm uyuşturucu kullanımı, suç gibi yasa dışı faaliyetlerin artmasına, sosyal baskıya ve yöre halkının geleneksel yaşam tarzında değişimlere neden olabilir. Yoğun turist akışı, kültürel etkinliklere erişimin zorlaşmasına da yol açabilir. Tüm bu olumsuz etkilerin önüne geçmek için planlı ve sürdürülebilir bir turizm anlayışının benimsenmesi, yerel halkın turizm planlama ve karar verme süreçlerine dahil edilmesi, kültürel değerlerin korunması ve turistlere yönelik eğitim çalışmaları yapılması gibi önlemler alınabilir.

1.2.3. Turizmin Çevresel Etkileri

Turizm, diğer sektörlerle kıyaslandığında, çevresel kaynakları en fazla kullanan sektörlerden biridir. Bu kaynaklar yenilenebilir değildir ve turist çekmek için son derece önemlidir. Bu kaynakların etkin bir şekilde kullanımı, sosyal ve ekonomik kalkınmayı büyük ölçüde etkilemektedir (Tuna, 2007). Turizm, yerel çevre açısından hem olumlu hem de olumsuz etkilere sahiptir. Bölgesel bir bakış açısından, mevcut yapıların ve tarihi alanların, turizmi destekleyici kaynaklar oluşturmayı ve görsel peyzajı artırmayı

amaçlayan iyileştirme sürecini teşvik ettiği gözlemlenmektedir (Çolak, 2009). Eski yapıların, binaların ve tarihi mekanların müze, otel ve diğer turistik tesislere dönüştürülmesi, turizmin olumlu etkilerinden biridir. Turizmin çevresel açıdan olumlu etkilerinin yanı sıra, bazı olumsuz yönleri de vardır. Örneğin, yerel doğal yaşam alanları ve kültürel çevre, turizm faaliyetleri sonucunda zarar görebilmektedir (Zevit, 2019). Turizmin çevresel etkileri, çevreye katkı sağlayabileceği gibi olumsuz etkiler de yaratabilir. Turizmin çevreye olan olumlu etkileri şu şekilde sıralanabilir (Tuna, 2007:2226):

- Doğal çevrenin korunabilmesi hususunda tedbirlerde bulunabilmektedir.
- Destinasyonların kentsel görünüm konusunda ilgiyi artırabilmektedir.
- Çevreye yönelik korunma ve geliştirebilme faaliyetlerini artırabilmektedir.
- Yerel mimari özelliklerini korunabilmesinde rol oynayabilmektedir.
- Benzer büyüklükteki fakat turizme elverişli olmayan kentler ile karşılaştırılma yapıldığında turistik kentlerin daha kaliteli özel ile kamu hizmetleri alma imkanına sahip olabilmektedir.
- Kötü haldeki ve bölünmüş olan kentsel alanlardaki binaların tekrardan düzenlenebilmesini sağlayabilmektedir.

Turizmin çevre üzerinde olumsuz etkileri ise şu şekilde ifade edilebilmektedir (Tayba, 2023):

- Katı atık sorunu,
- Kirliliğin artış göstermesi,
- Ekolojik sistemi ve yaban hayatı etkileyebilmektir.

1.3. TURİZMİN GELİŞİMİ

Gelişim, farklı sözlük tanımlarına göre değişse de insanın yaşam standartları ve ihtiyaçları, süreç ve hedef yapılarıyla etkileşim halindedir (Todaro, 1994). Gelişim, evrim anlamına gelir (Kye-Sung Chon, 1990); bu evrimsel süreç, toplumun sosyo-politik, sosyo-ekonomik, kültürel ve diğer birçok alanda belirgin gerçekleri etkileyerek toplumsal iyileşmeye katkıda bulunurken, sosyal eşitsizlikleri ve yoksulluğu azaltır (Firebaugh ve

Beck, 1994). Toplum, başlangıçta ekonomik canlanmayı sağlayacak ve doğal olarak diğer alanlara da yolu açacak ekonomik gelişmeyi bekler (Demir, 2022).

Turizm sektörü, insanlıkla birlikte var olmuş ve günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. İnsan, avcılık ve toplayıcılıkla başladığı yaşamında, yaşamını sürdürebilmek için yeni kaynaklar bulma ihtiyacıyla birlikte topluca yer değiştirmiştir. Bu seyahatler zamanla temel ihtiyaçları karşılamaktan çıkarak sağlık, inanç, spor, ticaret gibi amaçlarla devam etmiştir (Berksoy, 2023). Paranın kullanılmadığı dönemlerde ekonomik faaliyetler takas yöntemiyle yürütülürken, paranın kullanılması ile birlikte ticaret hem kolaylaşmış hem de yaygınlaşmıştır. Bu durum ticari amaçlı seyahatleri beraberinde getirmiştir (Vatan, 2010). Fenikelilerin deniz yoluyla seyahatleri bu ticareti daha da yaygınlaştırmış ve seyahatlerin mesafesini uzatarak süresini kısaltmıştır. Bu seyahatler özellikle kaplıcalar gibi farklı bölgelerde hastalıklara şifa arayışı için yapılan seyahatlerle sağlık turizminin ilk örneklerini oluşturmuştur. Eski Yunan medeniyetinde başlayan ve günümüze kadar devam eden Olimpiyat Oyunları için uzun yolculuklara katılanlar, spor amaçlı yer değiştiren ilk insanlardır (Toramanlı, 2014). Orta çağda, inanç turizmi önemli bir seyahat nedeni haline gelmiş ve insanlar dini inançlarının gereği kabul ettikleri kutsal mekanları ziyaret etmek için seyahat etmişlerdir (Usta, 2005). Dönemin en önemli inanç merkezi seyahatleri Haçlı Seferleri olarak bilinmektedir. Zamanla seyahatler, merak, gezi, farklı kültürleri tanıma gibi amaçlarla daha çeşitli hedeflere dönüşmüştür. Bu durum, Endüstri Devrimi ile ulaştırma sektöründe yaşanan teknolojik gelişmelerin seyahatleri daha ucuz, güvenli ve kısa sürede gerçekleştirilebilir hale getirmesiyle de yakından ilişkilidir (Bayezit, 2003). Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte boş zamanın artması, gelirin ve refahın yükselmesi, sosyal güvenlik kapsamının genişlemesi gibi etkenler, küresel turizmi çekici kılan diğer faktörler olmuştur (Yıldız vd., 2018).

Turizm planlamasının her aşamasında yerel halkın katılımı, doğal, kültürel ve tarihi değerlerin uzun vadeli korunmasında hayati bir öneme sahiptir (Mansuroğlu, 2006).

Özellikle yerel topluluklar üzerinde belirgin bir etki bırakan turizm, bazı zorluklara yol açmaktadır. Bu zorluklardan biri, yerel halkın turizm gelişimine olan ilgisinin turizm faydalarının adil bir şekilde dağılmamasına yol açmasıdır. Yerel halkın eğitim seviyesi,

gelenekleri ve hızlı sosyo-ekonomik değişimler, doğal kaynakların ve turizm faaliyetlerinin korunmasını olumsuz etkileyebilir (Özdemir, 2011). Bu bağlamda, yöresel kültürel dokunun korunması için önemli çabalar sarf edilmelidir. Çevresel sorunların vahim boyutlara ulaşması, sadece yaşam kalitesini düşürmekle kalmaz, aynı zamanda turizmin bölgeye sağladığı ekonomik katkıları da engelleyebilir. Turizmin hızlı ve aşırı büyümesi, çevresel sorunların artmasına neden olarak hem turistlerin hem de yerel halkın karşılaşacağı zorlukları kaçınılmaz hale getirir (Neslihan ve Baysan, 2007).

1.3.1. Turizmin Gelişim Teorileri

Turizm gelişimi teorileri, turizmin zaman içinde nasıl değiştiğini ve büyüdüğünü anlatan bir dizi modeldir. Bu teoriler, turizmin gelişiminin farklı aşamalarında, doğal güzellikler, ücretli izin hakları, kentleşme, yasal düzenlemeler ve teknolojik gelişmeler gibi farklı faktörlerin rol oynadığını öne sürmektedir (Butler ve Miossec, 1993; Streimikiene ve Bilan, 2015). Gelişme teorileri, turizmin karmaşık ve dinamik bir olgu olduğunu ve sadece tek bir faktörün değil, siyaset, ekonomi, kültür ve çevre gibi bir dizi faktörün etkisiyle şekillendiğini vurgulamaktadır (Awang vd., 2009). Bu teoriler, turizm planlamacıları ve politika yapıcıları için faydalı bir çerçeve sunarak, turizmin nasıl geliştiğini ve hangi faktörlerin bu gelişmeyi etkilediğini anlamalarına yardımcı olur. Turizmin gelişme teorileri; modernleşme teorisi, bağımlılık teorisi, neo-liberalizm olarak üç ayrı başlık altında toplanmaktadır (Yılmaz, 2023).

1.3.1.1. Modernleşme Teorisi

Sharpley (2000: 4), modernleşmeyi tüm toplumlarda gelişme potansiyelini açığa çıkaran içsel bir süreç olarak tanımlarken, Ukabuili ve Igbojekwe (2015: 1) ise değişimin sistematik ve dönüştürücü doğası nedeniyle modernleşmeyi önemli bir süreç olarak nitelendirmektedir. Modernleşme teorisinin en önemli uygulama alanlarından biri ekonomi ve kamu politikasıdır. 1950'lerde Amerika'da ortaya çıkan en etkili tarihsel ve politik paradigmalardan biri olan modernleşme teorisi, 1970'lerde akademik açıdan itibarsızlaşmıştır (Gilman, 2018). Devletlerin veya bölgelerin kalkınma süreçleriyle doğrudan bağlantılı olan modernleşme teorisi, turizm sektörünün önemli bir kalkınma aracı olduğu bölgelerde modernleşmeye katkıda bulunabilir. 20. yüzyılın bilgi devrimi ve

internetin teknolojik devrimi ile birlikte 1980'lerin sonlarında modernleşmenin ikinci aşaması başlamıştır (Bausch ve Spisla, 2016). Modernleşme teorisi, Üçüncü Dünya'daki yeni bağımsız devletlerin ekonomik kalkınmayı teşvik etmek için denizaşırı turizme ve sermaye yatırımına açılmasına yönelik ideolojik girişimin arkasındaki entelektüel temelleri oluşturmuştur (Bianchi, 2018). Bu teori, ülkelerin gelenekselden moderne dönüşümünü, bu ülkelerin izledikleri farklı yolları ve bu süreçte ortaya çıkan özellikleri incelemektedir (Fangjun, 2009). Modernleşme teorisine göre, toplumlar sanayileştikçe ve daha da geliştikçe, sosyal statü ve diğer atfedilen özelliklerin eğitim ve sosyoekonomik sonuçlar üzerindeki etkisi azalmakta ve eğitim sisteminde başarı daha da önem kazanmaktadır (Marks, 2009: 917).

Sosyal bilimlerin en etkili teorilerinden biri olan modernleşme teorisi, toplumların ekonomik sistemlerinin tarımdan sanayiye ve ardından bilgi toplumuna doğru evrimleştikçe, bireylerin çevre koruma, özgür ifade ve cinsiyet eşitliği gibi evrensel ve maddi değerleri benimseme eğiliminde olduğunu savunur. Modernleşme sürecinin hızı ülkelere göre değişiklik gösterebilir (Stockemer ve Sundström, 2016). Teorinin temel argümanı, gelişmişlik eksikliğini, yoksul ülkelerdeki modern değerlerin yokluğu ile açıklamaya çalışmasıdır. Bu değerlerin eksikliği, kâr odaklı ekonomik kalkınmayı engellemektedir. Ayrıca teoriye göre, geleneksel toplumlarda yaşayan insanlar değişime karşı direnç gösterirler, yeni teknolojileri ve fikirleri kolayca kabul etmezler ve bu nedenle doğa ve toplum hakkında modern bilimsel bilgilere sahip değillerdir (Bordoloi ve Das, 2016).

1.3.1.2. Bağımlılık Teorisi

Bağımlılık teorisi, Üçüncü Dünya'daki siyasi eylemleri etkileme potansiyeline sahip bir dizi fikirden oluşmaktadır (Ateş vd., 2010). İlk olarak 1960'ların sonlarında, o bölgede çalışan bilim insanları tarafından Latin Amerika'daki kalkınma sorunlarını açıklama amacıyla geliştirilen bu teori, hem akademik camiada hem de Üçüncü Dünya ülkelerinde büyük ilgi görmüştür. Teoriye göre, dünya ekonomisinin periferisine itilmiş yoksul ülkeler, merkezdeki zengin uluslara bağımlı kaldıkları sürece kalkınma imkanına sahip değillerdir. Bağımlılık teorisi, 1960'larda modernleşme teorisine bir tepki olarak

ortaya çıkmış ve 1970'lerde bir nesil Latin Amerikalı solcu düşünür ve liderin ideolojisini şekillendirmiştir. Bu teori, aynı zamanda bir azgelişmişlik teorisi olarak da kabul edilmektedir (Velasco, 2002: 45). Sharpley'e (2000: 5) göre, bağımlılık teorisi özünde, bir grup ülkenin ekonomisinin diğerlerinin gelişmesi ve genişlemesine bağlı olduğu bir koşullandırma durumunu ifade etmektedir. Teoriye göre, iki veya daha fazla ekonomi arasında karşılıklı bağımlılık ilişkisi kurulur. Ancak, bazı ülkeler yalnızca baskın ülkelerin genişlemesinin bir yansıması olarak gelişebildiğinde bağımlı bir ilişki ortaya çıkar. Bağımlılık teorisi, kalkınmanın doğrusal bir süreç olmadığını, bunun yerine zenginlik ve yoksulluğun küresel ölçekte yakından bağlantılı olduğu bütünsel bir süreç olduğunu savunur (Clancy, 1999: 2). Bu teori, dünyanın gelişmiş ve az gelişmiş bölgelere (yani uluslara) analitik bir şekilde bölünmesini ima eder. En basit haliyle, azgelişmişliğin daha az gelişmiş ülkelerin kendine özgü karakterinden değil, dış ve iç yapılar arasındaki eşitsiz ilişkilerden kaynaklandığını öne sürer. Bu tür yorumlar, küresel çaptaki azgelişmişliğin dışsal ve sosyal veya politik olmaktan çok ekonomik kökenli olduğunu vurgulama eğilimindedir (Chaperon ve Bramwell, 2013).

Gelişmekte olan bölgelerin gelişmiş ülkelere olan bağımlılık seviyesi, sadece bu ulusların siyasi ve ekonomik gücünün değil, aynı zamanda çevre ülkelerin belirli iç dinamiklerinin de bir sonucudur. Bağımlılığın yerel topluluklar üzerindeki olumsuz sosyo-ekonomik etkileri, ev sahibi ülkelerin dış sermaye akışı üzerinde yeterince kontrol sahibi olamamaları ve bunun sonucunda ortaya çıkan dış müdahaleler ile daha da artabilir (Khan, 1997). Bazı kuramcılara göre, bir ülkenin sosyoekonomik kalkınması, tarımdan sanayiye ve kırsaldan kente geçişle ve merkezi bir rol oynayan piyasaların gelişmesiyle birlikte, geleneksel bir toplumdaki modern bir topluma evrimsel bir dönüşüm gerektirmektedir. Bu bağlamda, geleneksel bir toplumu sürdüren bir ülkenin hem azgelişmişliğin bir göstergesi hem de bir sebebi olduğu savunulmaktadır (Jafari ve Xiao, 2015). Bağımlılık teorisi, gelişmiş ulusların siyasi, kurumsal ve ekonomik imkanlarını, daha az gelişmiş ülkeleri sömürmek için kullandıklarına inanmaktadır. Bağımlılık teorisyenleri genellikle ulusal siyasi ve yasal kurumları göz ardı ederek, gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelerle olan ilişkilerini zayıflatması veya koparması gerektiğini savunurlar (Lacher ve Nepal, 2010). Bu teoriye göre, pre-kapitalist doğal ekonomilere nüfuz eden ve ekonomik fazlalıklarını sömürenler kapitalist toplumlardır ve

modernleşme, Batı'nın bu ülkelerdeki hakimiyetini ve nüfuzunu meşrulaştırmak için kullanılan bir ideolojidir (Jafari ve Xiao, 2015).

1.3.1.3. Neo-Liberalizm

Jessop'a (2012: 1) göre neoliberalizm, günümüzün siyasi ve sosyal arenasında önemli bir yer tutan çağdaş bir fenomendir. İlginç bir geçmişe sahip olan neoliberalizm, 1938'de entelektüel ve politik bir proje olarak ortaya çıkmıştır. 1970'lerde ise ekonomik ve politik bir strateji olarak kabul görmüş ve uluslararası alanda etkili olmaya başlamıştır. Bu tarihten itibaren neoliberalizm, politikaları uluslararası, ulusal ve yerel düzeylerde şekillendirmektedir (Brenner ve Theodore, 2002). 1980'lerde Anglo-Amerikan muhafazakar hükümetlerde ortaya çıkan neoliberal düşüncenin unsurları, geçmişte serbest piyasaya karşı çıkanlar da dahil olmak üzere tüm siyasi eğilimleri etkilemiştir (Holborow, 2012). 1990'ların ortalarına gelindiğinde ise devletler, şirketler ve Uluslararası Finans Kuruluşları (International Financial Institutions/IFI) gibi çeşitli küresel aktörler tarafından benimsenerek küresel bir hâkimiyet kurmuştur (Brenner ve Theodore, 2002).

Bockman (2013: 14)'a göre neoliberalizm, hem bir devlet yönetim anlayışı hem de günümüzün belirleyici siyasi hareketidir. Her iki açıdan da neoliberalizm, hükümetlerin ekonomik büyüme veya sosyal refah sağlayamayacağı fikrine dayanmaktadır. Bu görüşe göre, hükümetlerin müdahaleleri dünyayı yoksullar da dahil olmak üzere herkes için daha kötü hale getirmektedir. Aksine, özel şirketler, bireyler ve en önemlisi engellenmemiş pazarlar, ekonomik kalkınma ve sosyal refahı en iyi şekilde sağlayabilir. En geniş kapsamda bakıldığında, neoliberalizm, çağdaş ekonomik yeniden yapılanma biçimlerini açıklamak için kullanılan ve küreselleşme kavramıyla özdeşleşmiş bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır (Larner, 2003).

Neoliberal çağda turizm, artan eşitsizlik ve adaletsizlikleri körtükleyerek, önemli ekolojik hasara yol açmış ve küresel iklim değişikliğine katkıda bulunmuştur. Neoliberalizm, doğayı küresel tüketim için yeniden şekillendirmekte ve dönüştürmektedir (West ve Carrier, 2004). Küresel turizm sektöründeki olağanüstü büyüme, neoliberal normların ve değerlerin zamansal ve mekânsal açıdan yayılmasına

imkân tanıyan küresel süreçlerden biridir (Castree, 2009). Geçmişte alternatif çözümler geliştirmekte olan ülkeler arasındaki iş birliğinden doğabilirken, günümüzde ihtiyaç duyulan şey neoliberal küreselleşme bağlamını ve geliştirmekte olan ülkelerin dahil olduğu uluslararası iş birliği yapılanmasını kısmen de olsa sorgulamak ve dönüştürmektir (Giampiccoli ve Mtapuri, 2012). Turizm, neoliberalizmin en önemli küresel itici güçlerinden biridir. Neoliberalizmin yayılmasını sadece yansıtmakla kalmaz, onu aktif olarak yönlendirir, genişletir ve derinleştirir. Turizm gelişimi, piyasalara, yerelleşmeye ve devletin geri dönüşüne olan yeni inançla oldukça uyumludur. Neoliberalizm, turizm yoluyla doğayı küresel tüketim için yeniden yapılandırır ve dönüştürür (Duffy ve Moore, 2010). Turizm sadece küresel neoliberalizmi yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda neoliberal ilkeleri genişleyen bir dizi biyofiziksel fenomene genişleten kilit itici güçlerden biridir. Bunun nedeni, turizmin neoliberalizmin doğada yeni sınırlar belirlemesine ve açmasına imkan tanımasıdır. Doğanın neoliberalleşmesi, standart yöntemlerle kolayca uygulanabilen düzgün bir süreç değildir (Duffy, 2013).

1.3.2. Tarihsel Süreçte Turizmin Gelişimi

Dinlenme ve eğitim amaçlı seyahatler, klasik dünyada ve hatta Firavun Mısır'ında bile varlığını sürdürmekteydi. Klasik Roma da seyahatlere ve belirli tatil biçimlerine ilham kaynağı olmuştur. Altyapının gelişmesiyle birlikte seyahatlere verilen önem de artmıştır. Bu gelişmeler yalnızca asker ve erzak nakliyesini kolaylaştırmakla kalmamış, kişisel seyahatleri de teşvik etmiştir. Orta Çağ'da kurumsal toplumun akışkanlığı, benzersiz seyahat yöntemleri ve farklı gruplara (gezinler, hacılar, öğrenciler, tüccarlar, askerler, dilenciler, soyguncular) uyarlanmış anlayışlarla şekillenmiştir (Gyr, 2010). Seyahat tarihinin bir sonraki önemli dönemi Rönesans'tır. Toplum kırsaldan kentlere doğru bir dönüşüm yaşarken, zenginlik artmış ve hac ziyaretleri eskisi kadar yaygın olmasa da Kudüs'e yapılan yolculuklar hala önemini korumaktaydı. 16. yüzyılın başlarında Fransa'da başlayan Büyük Tur (Grand Tour)'un popüleritesiyle yeni bir merak ve keşif çağı başlamıştır. Öğrenciler heykeltıraşlık, müzik ve sanat öğrenmek için İtalya'ya gitmiştir (McIntosh vd., 1995). Turizmin gelişimi 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın başlarında ivme kazanmıştır. Sanayi Devrimi, kırsal alanlardan kentsel alanlara göçü hızlandırmıştır. Dini bayramlar önemini yitirirken, Sanayi Devrimi'nden sonra hafta

sonu tatilleri ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimi'nin getirdiği ekonomik ve sosyal değişimlere bağlı olarak tatil, işveren ve işçiler arasındaki müzakerelerin konusu haline gelmiştir (Mohajan, 2019).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki on yıllar boyunca, akademisyenler gelişmeyi anlamaya, tanımlamaya ve ölçmeye yoğunlaştılar (Kinyondo ve Pelizzo, 2015). Uçak teknolojisindeki gelişmeler, ticari uçuş endüstrisinin büyümesine yol açarak seyahatte önemli değişimlere neden oldu. Modern teknolojinin gelişmesi iletişimi yoğunlaştırdı ve insanları dönüştürmede önemli bir rol oynadı. Bilgisayarlara ve internete erişim sayesinde müşteriler artık tatil destinasyonları hakkında araştırma yapabilir, seyahat acentelerini karşılaştırabilir ve online rezervasyon yapabilirler. Bu durum, bilgisayarların ve internetin turizm sektörü üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir. Küresel turizm endüstrisi 19. yüzyıldan beri büyük bir büyüme göstermektedir. Teknolojinin gelişmesi, yeni ulaşım imkanları sunarak bireylerin seyahat etme olanaklarını genişletmiştir. Yolların iyileştirilmesiyle eğitim, gezi ve din amaçlı seyahatlere ilgi artmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, siyasi koşullar ve yetersiz fonlar seyahat etme özgürlüğünü kısıtlasa da, günümüzde gezginler birçok ülkeyi ziyaret etme imkanına sahiptir (Holloway vd., 2009).

1.3.3. Türkiye'de Turizmin Gelişimi

Cumhuriyet döneminde turizmin kurumsallaşması 1923 yılında Gezginler Derneği'nin kurulmasıyla başladı. Bu dernek 1930 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü adını alarak uzun yıllar devlet kurumu olarak görev yaptı (Roney, 2011). Dernek, Türkiye'nin ilk yol haritalarını, turist rehberlerini ve broşürlerini basarak, turist rehberleri için kurslar ve sınavlar düzenleyerek ve turizmle ilgili çalışmalar, toplantılar ve konferanslar organize ederek önemli bir rol oynamıştır (Nohutçu, 2002). 1950'li yıllarda, çok partili döneme girilmesiyle birlikte turizm nihayet hükümetin gündemine girmiştir. Bu dönem, turizm politikalarının geliştirilmesi açısından sorun belirleme ve gündem belirleme aşaması olarak nitelendirilebilir (Tosun ve Jenkins, 1996). Türkiye, uluslararası turizm pazarları için gerekli kaynaklara sahip olduğundan, 1960'lı yıllarda başlatılan uzun vadeli planlama sonucunda turizmde önemli bir büyüme kaydedilmiştir (Yolal, 2016). Bu

dönemden itibaren turizm politikalarının temel amacı, döviz girdisi ve istihdam yaratmak olmuştur. Diğer bir deyişle, birçok gelişmekte olan ülke gibi Türkiye de turizmi döviz kazancı ve para yaratmanın nispeten kolay ve ucuz bir yolu olarak görmüştür. Bu doğrultuda, art arda gelen Türk hükümetleri turizmi sorunu tanımlayan, tasarlayan, formüle eden, politikaları benimseyen ve uygulayan aktörler olarak rol almıştır (Nohutçu, 2002).

1980'lerden itibaren Türkiye turizmi, ekonomiye ve sosyal kalkınmaya önemli katkılar sağlamıştır. Fakat kitle turizmi modelinin benimsenmesi, çevresel sorunlara yol açmıştır. Bu durum, ülke turizm politikalarında ve stratejilerinde değişikliklere neden olmuştur. Gelecekte, Türkiye turizminin ekonomik, çevresel ve sosyal açıdan pozitif yönlerini geliştirmeye yönelik adımlar atılmaktadır. Bu kapsamda, dağlık alanlar, ören yerleri ve hac merkezleri gibi alternatif destinasyonların turizm pazarındaki payı artmaktadır (Okuyucu, 2020). Türkiye, 1982 yılında Turizmi Teşvik Kanunu'nu çıkararak turizm sektörünün gelişmesini teşvik etmiştir. Bu kanun, kamu arazilerinin özel turizm işletmelerine devrini de içeren çeşitli teşvikler sunmuştur (Erkuş-Öztürk ve Eraydın, 2010). Yasa çerçevesinde, ülke, uluslararası turizm gelişmesini artırmak amacıyla kitle turizminin ihtiyaçlarına uygun oteller, yollar ve havaalanları gibi altyapı yatırımlarına odaklanmıştır (Tosun vd., 2008). 1990'larda küreselleşmenin etkisiyle dünyada ve Türkiye'de artan çevre bilinci, sürdürülebilir kalkınma ve yumuşak turizm gibi yeni kavramların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu dönemde turizmin teşvik edilmesine devam edilmiş olsa da, turizmin tüm ekonomik sorunlara mucizevi bir çözüm olmadığı ve sürdürülemez turizm politikalarının ülkenin kültürel ve doğal kaynaklarını tahrip edebileceği de kabul edilmiştir (Tosun ve Jenkins, 1996). Bu bağlamda, 2007 yılında yürürlüğe giren 2023 Türkiye Turizm Stratejik Planı, Cumhuriyetin kuruluşunun 100. yılı anısına hazırlanmış ve turizm sektöründe yönlendirici ve uygulamalı eylemler için bir yol haritası sunmaktadır. Stratejik planlama çalışmalarının uygulanması, kamu ve özel sektör arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi yönetim ilkesinin temelini oluşturmaktadır (Kalaycıoğlu, 2023).

1.4. YEREL HALK KAVRAMI

Din, dil, ahlak, tarih, gelenek, görenek, sanat, edebiyat, yiyecek, giyim gibi faktörler, bir arada yaşayan toplumların kültürel yapısını oluştururken, bu unsurlara sahip bireyler, yaşadıkları bölgenin yerel halkını oluşturur. Bu öğeler, topluma özgüdür ve her bir yerel topluluğu diğerlerinden farklı ve özgün kılar. Ferdinand Tönnies'in 1887 tarihli 'Gemeinschaft und Gesellschaft' eserinde, yerel halk teriminin kökeninin 18. yüzyılın sonlarında atıldığını ve daha sonraki bilimsel çalışmaların 19. ve 20. yüzyıllarda bu kavramın ortaya çıkmasına katkı sağladığını belirtmiştir (Bal, 2021: 33).

1.4.1. Yerel Halk Tanımı

Günlük hayatta sık sık karşılaştığımız 'yerel halk' terimini incelediğimizde, 'yerel' kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğünde, yaşadığı bölgenin özelliklerini taşıyan, o bölgede doğup büyüyen ve o bölgenin ilk sakinleri olan' anlamlarını içermektedir. 'Halk' kelimesi ise 'aynı ülke sınırları içinde yaşayan, aynı kökenden gelen ve ortak bir kültürü paylaşan insan topluluğu' şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2024). Bu anlamda, 'yerel halk' terimi, belirli bir bölgede yaşayan farklı bireylerin, ortak ilgi alanlarında bir araya gelen gruplar olarak açıklanabilir. Turizm bağlamında ise, turistlerin tercih ettiği yerlerde yaşayan ve bu bölgelere ziyarette bulunan turistlerle doğrudan veya dolaylı olarak etkileşimde olan insanların oluşturduğu gruplar şeklinde tanımlanabilir (Şentürk, 2019: 31).

Yerel halk kavramı, iki farklı bakış açısından incelenmektedir. Birinci açı, yerel halkın sınırlarını, adını ve belirli niteliklerini harita üzerinde tanımlamayı içerirken, ikinci açı ise bir arada yaşayan bireylerin birbirleriyle olan arkadaşlık ilişkilerine benzeyen bir birliktelik oluşturmasını ifade etmektedir. Bu kavram, bir bölgenin sadece demografik, coğrafi ve tarihsel özelliklerini değil, aynı zamanda yaşayan toplumun etnik kökeni, sosyal statüsü, kültürel gelenekleri ve adetleri gibi sosyal niteliklerini de içermektedir.

Dolayısıyla, bu ortak özelliklere sahip bireylerin aynı bölgede birlikte yaşaması, yerel halk kavramının oluşumunu şekillendirmiştir (Çelikkanat, 2015: 28).

1.4.2. Yerel Halk ve Turizm İlişkisi

Bölgenin ekonomisini sağlayan sektörlerle sürekli etkileşim içinde olan yerel halk, bu sektörlerin kendi gelirlerini de etkileyeceğinin farkındadır. Turizm gibi birçok endüstri gibi, bu sektör de yerel toplumu olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilecek sektörler arasındadır. Turizm, yerel halkın yaşadığı bölgelerde sıklıkla icra edilen bir faaliyettir. Turistlerin yerel halkın yaşadığı bölgeleri ziyaret etmeleriyle başlayan etkileşim ve hizmet alma süreçleri, yerel halkı bu konuda önemli bir konuma getirmektedir. Bu yüzden, yerel halk, turizm faaliyetlerinden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmektedir (Uzun, 2020: 18).

Bir bölgedeki turizmin gelişiminde önemli bir rol oynayan yerel halk, turistlere ve turizm faaliyetlerine yönelik tavırlarını ne kadar olumlu tutarsa, destinasyonun sürdürülebilirliği de o denli uzun olacaktır. Eğer yerel halk bu konuda olumsuz bir algı sergilerse, bölgede turizmin ilerlemesi zorlaşabilir (Dilek vd., 2017: 62). Turizm destinasyonlarında yapılacak çalışmalara yerel halkın katılımı son derece önemlidir. Doğal, kültürel ve tarihi mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması, yerel halkın bu konuda bilinçlendirilmesi açısından hayati bir öneme sahiptir (Mansuroğlu, 2006: 36).

Ziyaretçilerin çevre dostu faaliyetlere olan ilgisinin artması, doğal ve kültürel kaynakların daha fazla kullanılmasıyla birlikte, doğal alanların korunması ve yerel halkın ekonomik anlamda kazanç elde etmesi önemlidir (Mansuroğlu, 2006: 36). Yapılan bir araştırmada, bölgede yaşayan insanların turizmin etkilerinden olumlu şekilde etkilendiği ve bu nedenle turizmin gelişimi için yapılacak planlamada yönetim açısından fayda sağlayabileceği belirtilmiştir (Bayram, Alkaya, 2020: 1031).

1.4.3. Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı

Ziyaret edilen destinasyonlara geri dönme eğilimi, bir bölgenin etkili bir şekilde tanıtılması ve turizmin gelişimi için yerel halkın turizme bakış açısının son derece önemli olduğu bir konudur. Turizmin ilerlemesi ve sürdürülebilirliği için yapılan planlamalarda, yerel halkın fikirleri ve destekleri alınmazsa ilerleyen süreçte öfke, güven eksikliği ve turizme olan ilginin azalması gibi sorunlar ortaya çıkabilir. Butler, bir bölgede turizm

faaliyetlerinin gelişiminin, yerel halkın turistlere karşı algılarıyla ilişkili olduğunu belirtirken, yerel halkın turizmden uzun vadede fayda sağlama beklentilerinin, artan turist sayısı ile olumlu başlayıp zamanla olumsuz bir hal alabileceğini öne sürmektedir (Tayfun ve Kılıçlar, 2004: 3). Farklı kültürlerle sahip turistlerin yerel halkla olası kültürel çatışmaları göz ardı edilirse, bölgenin kültürel değerleri zarar görebilir ve buna bağlı olarak sunulan hizmetlerde gerileme yaşanabilir, bu durum da bölgenin turizm alanındaki gelişimini duraklatabilir (Selimoğlu, 2004: 4).

Bölgenin kendine özgü yeme-içme alışkanlıkları, yerel el sanatları ve kültürel öğelerin turizm etkisiyle zarar görmesi, yerel halkın kimlik kaybına uğramasına yol açabilir ki bu da turizmin olumsuz etkilenmesine neden olabilir (Uslu ve Kiper, 2006: 311). Turizm kaynaklı sosyal, kültürel, çevresel veya ekonomik sorunlar yaşayan yerel halk, turizme ve turistlere karşı suçlayıcı bir algı takınabilir ve bölgede turizmin gelişmesini istemeyebilir (Türker ve Türker, 2014: 83). Ayrıca, yerel halk ile turistler arasındaki belirgin yaşam tarzı farklılıkları, taraflar arasında yapay ilişkilere ve anlaşmazlıklara yol açabilir. Turistlerin ziyaret ettikleri bölgelerde yerel kültürel değerlere saygısızlık veya uyumsuz davranışlar sergilemesi, bölgede istenmeyen sonuçlara yol açabilir (Erkuş, 2021: 33).

1.4.4. Yerel Halkın Turizm Algısını Etkileyen Faktörler

Yerel halkın turizmin etkilerine olan algıları, değişik faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterir. Turizmin getirdiği faydaların yanı sıra bazı maliyetler de içermektedir. Araştırmalar, turizmin algılanan faydalarının maliyetlerden daha ağır bastığı durumlarda yerel halkın turizme olumlu yaklaştığını göstermektedir (Ekici ve Çizel, 2014). Ancak, bölgedeki turizm faaliyetlerinin yerel halka zarar vermeye başlaması veya maliyetlerin faydalardan ağır basması durumunda, bu yaklaşımın olumsuza dönüşmesi beklenmektedir (Buzlukçu, 2020). Turizmin algısını etkileyen faktörlerden biri de turistlerin davranışlarıdır. Turistlerin davranışları ile yerel halkın bu davranışları algılaması, genel turizm yaklaşımlarını belirler. Olumlu davranışlar, olumlu yaklaşımların temelini oluşturabilir. Turistlerin yerel halka yaklaşımı genellikle duyarsızlık, kaygı, sempati, egemenlik, üstünlük ve önyargı şeklinde belirginleşebilir (Doğan, 2004).

Yerel toplumun turist davranışlarını yorumlama şekli ve bu davranışları nasıl değerlendirdiği, genellikle o toplumun kültürel ve ahlaki değerleri ile belirlenir (Duran, 2009). Ziyaretçilerin destinasyonlarda geçirdiği zaman genellikle günlük yaşamlarından farklılık gösterebilir. Bu tip turist davranışlarına genellikle 'liminoid' denir. Liminoid davranışlar, genellikle daha rahat giyinme, fazla yeme içme, eğlenceye odaklanma ve daha rahat bir tavır sergileme eğilimini içerir ve farklı nedenlerle ortaya çıkabilir. Turist kültürü olarak adlandırılan bu davranışlar, yerel toplumun genellikle turizmin etkilerini olumsuz bir şekilde algıladığı yerlerde görülür (Gürbüz, 2022).

Yerel halkın turizme bakış açısını belirleyen etkenlerden biri de ekonomik bağımlılıktır. Araştırmalar, turizmin ekonomik faydalarından yararlanan yerel halkın genellikle turizmin etkilerini olumlu bir şekilde değerlendirdiğini göstermektedir (Sirakaya, Teye ve Sonmez, 2002). Aynı zamanda, turistik yerlere olan mesafe, turizmin etkilerinin nasıl algılandığı konusunda önemli bir rol oynar (Baldan, 2020). Turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu bölgelerde veya bu bölgelere yakın yaşayan insanların, uzak bölgelerde yaşayanlara göre genellikle turizmin etkilerini daha olumsuz bir şekilde algıladıkları gözlemlenmiştir (Taş, 2022). Bölgedeki demografik yapı, turizmin muhtemel etkilerini anlamak için önemli bir belirleyicidir. Eğitim düzeyi, cinsiyet, yaş aralığı, meslek, gelir durumu ve medeni hal gibi unsurlar, yerel halkın turizm gelişimine yönelik bakışını etkileyebilir (Kervankıran, 2014). Yerel nüfus ve ziyaretçi sayısı, turizmin evresi, turist profilleri ve yerel toplumla olan etkileşim gibi faktörler, sosyal değişimler üzerinde etkilidir (Ersoy, 2017). Bu etkiler bazen yerel halk için olumlu sonuçlar doğururken bazen de olumsuz sonuçlara yol açabilir.

1.4.5. Yerel Halkın Turizme Yönelik Algısı

Turizmin yerel topluluklar üzerindeki etkisini anlamaya çalışan bazı araştırmacılar, 'algı' kavramını 'tutum' ile birlikte ele almaktadırlar (Güzel, 2007). Algı, insanın beş duyusu ve sezgileriyle bir nesne, olay, fenomen, kelime veya kavramı entelektüel olarak tanımlama, anlama ve yorumlama sürecidir (Yahyaoğlu, 2013). Tutumlar, bireyin değerleri ve kişiliğiyle bağlantılı, hızla değişmeyen ve kişinin değer verdiği inançları yansıtan görüşler olarak tanımlanır. Bunlar bireyin deneyimleri sonucunda belirli nesnelere karşı benimsediği düzenli tutumları ve davranışları ifade eder (Usal ve

Kuşlivan, 2000). Bu sebeple, turizmin ekonomik ve ekonomik olmayan değerleri, yerel halkın turizme yönelik tutumlarını etkiler. Algı, bir konu üzerinde düşünme, hissetme ve davranma eğilimini ifade eder; bu tanım Carmichael'a (2000) aittir. Getz (1994) ise tutumu, değerlerin pekiştirildiği ancak gerçek algılar ve inançlarla derinden kabul edilerek kişilikle yakından ilişkilendirilen bir yapı olarak tanımlar. Andriotis ve Vaughan (2003) yerel algıları 'mutlak doğru algılar' olarak adlandırır ve durumdan bağımsız olarak algılarla şekillenir. Bu bağlamda algı, hedeflerle ilişkilendirilerek anlam kazanmaktadır.

1.4.6. Yerel Halkın Turizmin Gelişimine Yönelik Desteği

Turizmin ilerlemesi için yerel topluluğun dahil edilmesi, düşüncelerinin ve önerilerinin alınması, gelecekteki turizmin geliştirilmesi adına ortak bir fikir alışverişinde bulunulması, yerel halkın karar alma süreçlerine katılımı son derece önemlidir. Turizmin sürdürülebilir olabilmesi için planlanan turizm türü, boyutu ve konsepti yerel halk tarafından benimsenmelidir (Özdemir, 2011). Bu temel nokta göz ardı edildiğinde, turizmin ilerletilmesi, gelirlerin artırılması ve sürdürülebilir bir turizm modeli oluşturulması mümkün değildir. Yerel topluluğun dışarıda bırakıldığı turizm geliştirme faaliyetleri anlamsızdır; toplumun reddettiği hiçbir faaliyet başarıya ulaşamaz (Alaeddinoğlu, 2008). Zira yerel toplumun değerleri ve beklentileri göz ardı edilirse, ekonomik planlama yaklaşımları başarısız olmaya mahkûmdur. Bu sebeple, turizmin olumlu yanlarını güçlendirmek, sürdürülebilir bir turizm modeli oluşturmak ve olumlu etkileri en üst düzeye çıkarmak için yerel halkın planlama süreçlerine katılımı ve fikirlerinin dikkate alınması son derece kritiktir (Gunn, 1988).

Herhangi bir bölgede turizmin gelişebilmesi için birçok unsurun birbirini tamamlaması gerekmektedir. Bu unsurlardan biri, yerel halkın turizme verdiği destek veya desteğin yanı sıra turizme yönelik bakış açısı ve beklentileridir (Alaeddinoğlu, 2008). Kalkınmanın temeli, halkın bu yaklaşım ve yöntemle içtenlikle inanması ve bu doğrultuda hareket etmesine dayanmaktadır. Bu bağlamda, turizmin sürdürülebilirliği özellikle yerel düzeyde yatmaktadır ve bu yüzden yerel halkın aktif destek rolü üstlenmesi gerekmektedir (Çiçek, 2017). Yerel halk, enerji kaynaklarını birleştirerek bölgedeki sosyal ve ekonomik gelişimin belirleyici bir parçası olmaktadır (Çarkçı, 2008). Bu

sebeple, turizm üzerine yapılan çalışmalar, yerel halkın turizmi destekleme durumunu güçlendirme amacıyla odaklanmış, yaşadıkları bölgede turizme dair algıları ve bu algıları etkileyen faktörleri ele almıştır. Bilindiği üzere, turizme daha önce uygun olmayan birçok şehir, turizmle bağlantılı olduktan sonra turistik açıdan daha çekici bir konuma gelmiştir (Sezgin ve Ünüvar, 2011). Bu noktada, yöre halkının bölgedeki turizmi destekleme isteği önemlidir. Bu sebeple, Türkiye'de hızla büyüyen şehirlerde yerel halkın turizme yönelik algılarını ve tutumlarını anlamak ve uygun turizm politikalarını uygulamak için yerel halkın turizme olan desteği oldukça hayati bir önem taşımaktadır (Kavak, 2015).

Sürdürülebilir kalkınma bağlamında, kent hareketi ve turizm gibi kavramların odak noktasının insan olduğu gözlemlenmektedir. Bu ilerlemelerin odağında insan olması, onları temel konuma getiriyor. İnsanlar, doğal varlıklar oldukları için, istekleri, hedefleri ve uygulamalarıyla bu durumu bir nesne haline getirmektedirler (Darıcı, 2015). Yerel halk, turistlere ulaşım, konaklama, yemek ve çevre turları gibi hizmetleri sağlamaktadır. Aynı zamanda diğer eğlence faaliyetlerini de sunarak, turizmden ilk faydayı onlar elde ederken, bölgeye gelen turistlerin harcamalarını karşılayan kişilerdir (Korkmaz, 1992). Gelişmekte olan ülkelerde kitle turizminin olumsuz sonuçlarının, geleneksel turizm planlama yöntemlerinden kaynaklandığı vurgulanmaktadır (Hall, 1994). Bu yaklaşımlarda, başarı ve etkinlik, turizmin ilgili merkezler ve topluluklar üzerindeki net faydasına odaklanmak yerine, sadece merkeze gelen ziyaretçi sayısı ve bu merkezin ne kadar ziyaretçi çekebileceğine odaklanarak değerlendirilmektedir (Çiçek, 2017). Turizmin uzun vadeli faydaları, "Platform" olarak adlandırılan ve yeni bir turizm anlayışını katalizör olarak gören bir fikrin geliştirilmesiyle ilişkilendiriliyor. Turizm programları ve projelerinin başarısı için yerel halkın turizmi desteklemesi son derece kritik, ancak planlama sürecinde farklı bir bakış açısının benimsenmesi de büyük önem taşımaktadır (Akova, 2006). Yerel halkın turizme olan desteği ve algılarını anlamanın yolu, turizmin yerel halk üzerindeki etkisini ve insanların bu etkileri nasıl algıladıklarını ve algılarının ne olduğunu anlamaktan geçmektedir (Uşak, 2021).

1.4.7. Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Algıları

Sürdürülebilir turizmin etkili bir şekilde geliştirilmesi, yerel halkın üstleneceği roller konusunda bilinçlenmesi ve olumlu algı sergilemesi, gelişimin hızlı ve sorunsuz ilerlemesine katkıda bulunacaktır. Turistik bölgelerde sunulan ürünlerin oluşturulmasında yerel halkın desteği ve emeği, bölgenin turizme yaklaşımını belirlemede ve turizmin gelişimine katkıda bulunmada önemli rol oynamaktadır (Erkılıç, 2019: 67). Faulkner ve Tidswell tarafından yapılan bir araştırma, yerel halkın turizm algısının ve yaşam standartlarının, turizmin gelişimi için göz ardı edilmemesi gereken kritik bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, turizmin potansiyel olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi için gelişen turizmin yerel halkın yaşam standartlarını nasıl etkileyebileceğinin sürekli olarak izlenmesi, doğru bir algı olacaktır (Ataman, 2019: 36).

Turizmdeki gelişmelerin ardından ortaya çıkabilecek çevresel, sosyal ve kültürel sorunların yerel halkın turizme yönelik bakış açısını nasıl etkileyebileceğine dair Buttler'ın dikkat çektiği önemli bir husus bulunmaktadır. Bununla birlikte, turizm sektöründe çalışan ve gelirini bu alandan sağlayan bireylerin, turizmin gelişimi konusundaki algılarında olumsuz bir eğilim gözlenmemektedir (Avcıkurt, 2017: 114). Yerel halkın turizme karşı olumsuz algılarının artmasının sebepleri arasında, turizm kaynaklı fırsatların ve getirilerin pek çok kişi tarafından ya geç ya da hiç fark edilmemesi yer alıyor. Ayrıca, ortak kullanım alanlarında yaşanan kalabalık, gürültü, trafik ve fiyat artışı gibi unsurlar, yerel halkın turizmin gelişmesine karşı olumsuz bir izlenim oluşturmasına yol açabiliyor (Ataman, 2019: 38). Herhangi bir destinasyonun, turizm faaliyetlerine hazır ve açık olup olmadığı, toplumun bu etkinliklerden fayda sağlaması açısından son derece kritik bir öneme sahiptir. Çünkü turizm, bölgedeki ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel faktörleri etkileyen dinamik bir yapıya sahiptir ve turistler ile yerel halk arasındaki etkileşimleri de beraberinde getirir. Bu nedenle, yerel halkın bu faktörlerden fayda sağlaması durumunda turizme hazırlık yapması ve katılım göstermesi oldukça önemlidir (Alaeddinoğlu, 2007: 4).

1.4.8. Yerel Halkın Turizmin Olumlu ve Olumsuz Etkilerine Yönelik Algıları

Turizmin yaygınlaştığı bölgelerde, sosyal, kültürel, çevresel ve ekonomik etkilerin her zaman olumlu olmadığı durumlar sık sık karşımıza çıkabilir. Ekonomik açıdan bakıldığında, turizmin getirdiği döviz miktarı, gelir artışı ve yeni iş fırsatları gibi unsurlar olumlu olsa da yerel halk zaman zaman yaşam pahalılığı, konut fiyatlarındaki artış gibi olası olumsuz ekonomik etkilere maruz kalabiliyor. Turizmin gelişimi için kültürel değerlerin ve kaybolmaya yüz tutmuş el sanatlarının tekrar canlandırılması, turistlerin yerel halkla olan kültürel etkileşimlerini artırabilirken, farklı kültürlere sahip toplumların etkileşimi sonucunda kültür yozlaşması gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilir. Ayrıca, doğal güzelliklere sahip alanların korunması ve turizm kaynaklı alt yapı ve ulaşım olanaklarının geliştirilmesi başlangıçta çevresel olarak olumlu görünse de, aşırı kalabalıklaşma, trafik sıkışıklığı, gürültü kirliliği, çevre kirliliği ve doğal yaşam alanlarının zarar görmesi gibi olası olumsuz etkilerin ortaya çıkabileceği ifade edilmektedir (Keleş, 2021: 105).

İKİNCİ BÖLÜM

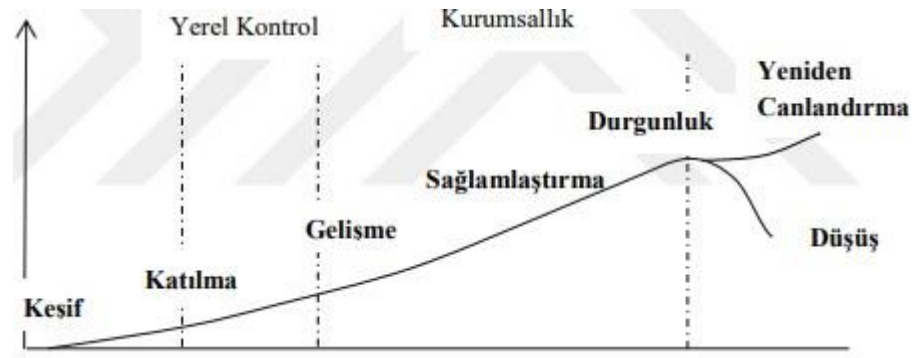
2. AŞIRI TURİZM

2.1. AŞIRI TURİZM KAVRAMI

Çalışmanın bu kısmında aşırı turizm kavramının tanımı, aşırı turizme neden olan faktörler, aşırı turizmin sonuçları, aşırı turizm ile ilgili endişeler, aşırı turizmin yerel halk üzerindeki etkisi, aşırı turizm göstergeleri, aşırı turizm etkileri, aşırı turizm önlemleri ve politikaları yönelik araştırmalara odaklanılacaktır.

2.1.1. Aşırı Turizm Kavramı Nedir?

Literatürde "Over Tourism" olarak adlandırılan ve Türkçe'de "Aşırı Turizm" olarak çevrilen bu kavram, oldukça yeni bir terimdir (Genç, 2020: 27). İlk defa 2012 Ağustos'unda sosyal medya platformlarında "#overtourism" etiketiyle karşımıza çıkan bu terim, hızla yayılmıştır (Goodwin, 2017: 1). Aşırı turizm ifadesi 2012'de ortaya çıkmış olabilir ancak ilgili çalışmaların literatürdeki gelişimi 2018'den itibaren ivme kazanmıştır (Aylan ve Aylan, 2020: 585). Önceki literatür incelemeleri, aşırı turizm kavramının var olmadığını göstermektedir. Önceden, genellikle destinasyonlardaki kalabalıklaşmanın etkileri ve turist ile yerel halk ilişkileri üzerinde odaklanan çalışmalar bulunmaktaydı (Duyar ve Bayram, 2019: 348). 1960'ların başlarından itibaren turizm destinasyonlarının olumsuz etkileri araştırılmaya başlanmıştır (Koens, Postma ve Papp, 2018: 2). 1970'lerde ise yerel halkın turist yoğunluğuna olan olumsuz tepkilerini inceleyen çalışmalar ortaya çıkmıştır (William, 1979: 15). Butler (1980), gizli kalmış turizm destinasyonlarının zamanla keşfedilmesi ve ziyaretçi sayısının aşırı artışının taşıma kapasitesini zorlaması konusunda konuşmuştur. Bu çalışma, 1980'den sonra ziyaretçi akını ve taşıma kapasitesi sorunlarının literatürde daha fazla yer almasına yol açmıştır. Önceki çalışmalar tam olarak aşırı turizm terimiyle ilgili olmasa da bir bölgenin turist yoğunluğundan etkilendiğini gösteren önemli bulgular sunmaktadır.

Şekil 1. Destinasyon yaşam döngüsü (Butler, 1980; Akt. Ay, 2021).

Turizm literatüründe, aşırı turizm kavramına benzeyen diğer terimler turist korkusu (tourist-phobia) ve turizm korkusudur (tourism-phobia) (Aylan ve Aylan, 2020: 586). Antropolog Manuel Delgado, turist korkusunu ilk kez El Pais dergisindeki bir köşe yazısında kullanmıştır (Blanco-Romero vd., 2019: 7). Turist korkusu veya turizm korkusu terimleri, aşırı tepki gösterme eğilimi olarak tanımlanmakta (Huete, Alejandro, 2018: 12) ve insanların hissettiği korku ve reddedilme duygularıyla ilişkilendirilmektedir (AlmeidaGarcia, Cartes-Macias ve Balbuena-Varquez, 2019: 4). Bu terimler akademik çalışmalarda turizmle ilişkilendirilse de tam olarak aşırı turizmin açıklanmasında yetersiz kalmaktadır. Aşırı turizm, turizm destinasyonlarına gelen turist sayısının artmasıyla (Cheung ve Li, 2019: 1198) ve bu artışın neden olduğu aşırı kalabalıklaşma sorunuyla ilişkilendirilen rahatsızlıklar, memnuniyetsizlikler ve destinasyonların zarar görmesiyle ilgilidir. Örneğin, konut kiralamalarındaki artış (Smith, Sziva ve Olt, 2019: 377), bölgedeki etkinliklerin çevresel ve gürültü kirliliği gibi etkileri ve özellikle yerel halkın yaşadığı stres, bu durumla bağlantılıdır (Diaz-Parra ve Jover, 2020: 159).

2.1.2. Aşırı Turizme Neden Olan Faktörler

Turizm destinasyonlarının aşırı turizmden etkilenmesine sebep olan çeşitli etkenler mevcuttur. Turizm sektöründeki ilerlemeler, ulusal ve uluslararası seyahat hareketliliğine yoğunlaşmayı gerektirmektedir. Özellikle popüler şehirlerde, uygun fiyatlı seyahat fırsatlarının artması (Pechlaner, Innerhofer ve Erschbomer, 2019: 22) ve sağlık sektöründeki ilerlemelerin yanı sıra insan ömrünün uzaması, turist sayısında bir artışa yol açmaktadır (Genç, 2020: 29). Gelişmiş ve gelişmekte olan yoğun nüfuslu ülkelerden özellikle Çin ve Hindistan gibi olanların orta sınıfının seyahat etmesi, bu ülkelerin etki

alanını göstermektedir (Pechlaner, Innerhofer ve Erschbomer, 2019). Dijital platformların, aşırı turizmin destinasyonları etkilemesindeki rolü de büyüktür. Destinasyonların popülerliği ile doğrudan bağlantılı olan ve konaklama imkânı sunan çevrim içi rezervasyon platformları (AirBnB, HomeAway, Wimdu gibi), yerel halk ile turistler arasındaki etkileşimi artırmaktadır (Koens, Postma ve Papp, 2018: 1). Aynı zamanda, dijital platformların geleneksel konaklama sitelerinden daha ekonomik olması, bu platformların kullanımını artırmaktadır. Örneğin, AirBnB gibi platformlardan alınan hizmetler, genelde kullanılan diğer web sitelerinden daha uygun fiyatlı olabilmektedir (Guttentag, 2015: 1196). Tüm bu seyahat platformlarının gelişimi, daha fazla insanın seyahat etmesine olanak sağlamıştır. Akıllı telefonların yaygın kullanımıyla, insanlar dünyanın herhangi bir yerine kolaylıkla rezervasyon yapabilmektedir. Bu bağlamda, aşırı turizmin teşvik edilmesine yol açan bu bağlantılar giderek artmaktadır (Avond vd., 2019: 556).

Aşırı turizme sebep olan faktörler Koens, Postma ve Papp (2018) tarafından şu şekilde belirtilmektedir:

- Otobüs, gemi, uçak ve trenlerin daha çok turist gruplarını içerisine alarak ulaşılmakta olan destinasyonlarda aynı zamanda var olabilmesi,
- Kamusal alanların popüler seviyesi yüksek olan destinasyonlarda ücretsiz biçimde olması,
- Ucuz bilet sayesinde (vapur, uçak, tren, otobüs) seyahat masraflarının az olması,
- Hem yurt dışında hem de yurt içinde seyahat etmenin artış göstermesi. Son yıllarda kişilerin tatil yapma alışkanlığının artması ve tatil sürelerinin artış göstermesi,
- Destinasyona ilk kez gelen ziyaretçilerin yöreye ait önemli bölgeleri ziyaret etmek istemesi ve bunun sonucunda ise o bölgelerde meydana gelen aşırı kalabalıkların ve tıkanıkların meydana gelmesi,
- Günden güne turist gruplarının daha fazla olması ve yoğunluğunun artış göstermesi,
- Yerel halkın kendilerine ait olan mülklerden belli miktarlarda gelir elde edebilmesi ve bölgede bulunan turistlerin konaklama sürelerinin artış göstermesi,
- Mevsimde yaşanan değişiklikler,

- Her sene birden çok insanın kısa mesafeli yolculuklar ile farklı yerlerde konaklayabilmesi,
- Günden güne turizm endüstrisinin büyümesi, gelişmesi ve alternatiflerinin artış göstermesi,
- Genel konaklama alanlarındaki ziyaretçileri, daha az ziyaret edilmekte olan alanlara yönlendirerek meydana gelen düzeni bozarak aşırı turizmin bütün alanlarda hissedilebilmesini sağlayabilmek,
- Turizm işletmelerinin yoğun bir biçimde ve geçici olarak personel istihdam edebilmesidir.

Aşırı turizme yol açan faktörleri sıralamak mümkün olsa da bu faktörleri belirlemek oldukça zordur. Aşırı turizmin ortaya çıktığı bağlamlar birbirinden oldukça farklıdır. Bu unsurların çoğu, uzun bir süredir var olmasına rağmen, günümüzdeki etkileri giderek artmaktadır. Bu etkenlerin destinasyonlar üzerindeki etkileri incelendiğinde, yetkililerin aşırı turizm sorunlarına çözüm getirmede yetersiz kaldığı görülmektedir. Örneğin, Barselona, Venedik gibi Avrupa şehirlerindeki aşırı turist çeken ve kalabalık bölgelerde, aşırı turizm bir sorun olarak kabul edilmektedir (Dodds ve Butler, 2019: 3).

Sosyal medyanın varlığı aşırı turizmin nedenlerinden biri olarak son derece önemli bir etkiye sahiptir. Bu durum, insanlar arasındaki etkileşimi artırır. Tatil deneyimlerinin paylaşılması, seyahat kararlarını etkileyebilir. Özellikle seyahat deneyimi yaşamış bireylerin kişisel görüşleri önemli bir etkidir (Alonso-Almeida, Borrajo-Millon ve Yi, 2019: 2). Ayrıca, sosyal medyada en popüler destinasyonların listesinin bulunması da önemli bir faktördür. Örneğin, TripAdvisor gibi platformlardaki sıkça ziyaret edilen yerlerin listesi, turistlerin bu bölgelere olan ziyaret eğilimlerini artırabilir (Atzori, 2020: 2-3). Bunun yanı sıra, film ve televizyon programlarının çekildiği bölgelerdeki yerler de bireylerin tercihlerini etkileyebilir. Örneğin, Game of Thrones dizisinin çekildiği Dubrovnik veya Hogwarts Express'in bazı sahnelerinin çekildiği İskoçya gibi yerler, "görülmesi gereken yerler" olarak tanınmaktadır (Atzori, 2020: 2-3). Ziyaretçiler, farklı ilgi çekici ve özel yerlere giderek benzersiz deneyimler elde etmek istemektedirler (Wassler, Nguyen ve Schuckert, 2019: 29).

Aşırı turizmin olumsuz yönlerinin yanı sıra, başka bir bakış açısı da sunulmaktadır. Araştırmalar, sebeplerini incelediği gibi, önemini vurgulayan çalışmaları da literatürde bulundurulur. Dodds ve Butler (2019), turizmin geniş bir pazar olarak değerlendirilmesini ve istihdam yaratmak için kritik bir fırsat sunmasını öne çıkarır. Özellikle ekonomik etkisi, destinasyonlar açısından olumlu bir boyuttur. Turist akışının en yoğun olduğu dönemlerde turizm tesislerinin sürekli açık olması, diğer sektörlerden daha fazla kişiye iş imkânı sağlar. Gutierrez-Tano, Garau-Vadell ve Diaz-Armas (2019: 3-4) aşırı turizmin ekonomik yönlerinin yanı sıra sosyo-kültürel ve çevresel olarak da olumlu etkilerini destekler. Bir destinasyona gelen turistlerin farklı kültürlerden olması, yerel halk ile turistler arasındaki etkileşimi artırır. Yerel halkın farklı dilleri konuşan turistlerle etkileşim içinde olması, yeni bir dil öğrenmelerini ve pratik yapmalarını sağlar. Bununla birlikte, turistlerin konaklama için mevcut alanları daha etkili kullanmaları, gereksiz arazi kullanımını azaltmıştır. Bu faktörler, aşırı turizmin önemini belirtmenin yanı sıra olumlu yönlerini de ortaya koymaktadır (Kurt, 2021).

2.1.3. Aşırı Turizmin Sonuçları

Yukarıdaki bölümde görüldüğü üzere, aşırı turizmin etkileri belli sebeplere dayanmaktadır. Bu sebepler ekonomik açıdan olumlu gibi görünse de sonuçları olumsuz olabilir. Aşırı turizmin etkisi altında kalan turizm destinasyonlarının özgün yapısı, olumsuz etkilerle değişebilmektedir (Capocchi vd., 2019: 9). Turizm sektörünün büyümesi ve gelişmesi için belirli yerlere ziyaretçi akışının olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, bazı turizm destinasyonları rakipleriyle yarışarak daha fazla turist çekmeye çalışmaktadır. Ancak, bölgeye çekilen bu artan turist sayısı, yerel halkın buna karşı çıkmasına yol açmıştır. Özellikle Avrupa şehirlerinde (Barselona, Venedik, Londra, Roma gibi) sıkça görülen bu durum, yerel halkın tepkilerinin ciddi şekilde artmasına neden olmaktadır (Alonso-Almeida, Borrajo-Millan ve Yi, 2019: 1).

Aşırı turizmin bir bölgedeki etkisi değişkenlik gösterdiği gibi, sonuçlar da farklılık arz etmektedir. Özellikle aşırı turizmin yoğun olduğu bölgelerde yerel halkın turistlere karşı gösterdiği protestolar, aşırı turizmin en belirgin sonuçlarından biridir (Zmyslony, Kwalczyk-Aniol ve Dembinska, 2020: 18). Bu protestolar, bir bölgenin aşırı kalabalık ve

sıkışık olmasının günlük yaşamı ciddi şekilde etkilemesiyle ilişkilidir. Bu durumdan rahatsız olan yerel halk, turizmin getirdiği fırsatları reddetmekte ve bu nedenle turist akışına karşı organize bir şekilde tepki göstermektedir. Özellikle turist yoğunluğunun en yüksek olduğu zamanlarda, destinasyonlarını terk ederek tepkilerini ortaya koymaktadırlar (Kusceri ve Mihalic, 2019: 4-5). Bu süreçte şehir merkezlerindeki nüfus azalırken, turistlere daha fazla yer açılmaktadır. Literatüre bakıldığında zaman aşırı turizmin sonuçlarının birden çok olduğu görülmektedir. Aşırı turizmin sonuçları aşağıda şu şekilde sıralanabilmektedir (Kurnaz ve İpar, 2020: 45):

- Yöreye gelen ziyaretçilerin yöre halkına vermiş olduğu rahatsızlıklar,
- Yerel halk arasında yaşanmak olan anlaşmazlıklar,
- Ören yerlerinin ciddi derecede hasar görmesi,
- Turizm destinasyonları içerisinde günden güne artış gösteren aşırı yoğunluk,
- Yöre halkın yapmış olduğu protesto gösterileri,
- Çevrenin yıpranması ve doğanın kirlenmeye başlaması,
- Altyapı sistemlerinin yetersiz seviyeye gelmesi,
- Fiyatlarda yaşanan artış nedeniyle yerel halkın zorlukları yaşaması, □ Bölgenin var olan karakterinin kaybolmaya başlayabilmesidir.

Aşırı turizmin neticeleri arasında bu unsurlar bulunmaktadır. Aşırı turizmin etkileri, yoğun kalabalığın etkisiyle çeşitli yönlerde kendini gösterebilmektedir. Örneğin trafik sorunları, park yeri sıkıntıları (Cheer, Milano ve Novelli, 2019: 563), sokakların aşırı kalabalık olması ve kamusal alanların etkin kullanılamamasından kaynaklanan yerel halkın endişeleri bunun bir göstergesi olabilir (Phi, 2020: 2095). Aşırı turizmin başka etkileri arasında ise, misafirperverliğin azalması, özellikle turistik bölgelerdeki konaklama ücretlerindeki artış, güvensizlik hissinin doğması, yerel halkın yaşam standartlarının düşmesi ve kaynakların aşırı kullanımından kaynaklanan atık oluşumu sayılabilir (Alonso-Almeida ve ark., 2019: 2). Atık oluşumunun bir sonucu olarak çevresel sorunların artması, su sıkıntıları ve hava kirliliğinin yükselmesi de dile getirilmektedir (Capocchi vd., 2019: 1). Bunun yanı sıra, insanların daha fazla yerlere seyahat etme isteği, göl kıyıları, plajlar ve küçük adaların zarar görmesi, konaklama

tesislerinin yeşil alanlara kurulması ve bu alanların tahrip edilmesi gibi sonuçları beraberinde getirmektedir (Franzidis ve Yau, 2018: 12).

Bir destinasyondaki aşırı turizm durumu, ziyaretçilerin yanı sıra tüm paydaşlar üzerinde çevresel, ekonomik ve sosyokültürel olumsuz etkiler doğurabilir. Aşırı turizm sadece şehrsel destinasyonlarla sınırlı değildir, bu yüzden etkisi ve büyüklüğü destinasyonun karakterine göre değişiklik gösterebilir. Peeters vd. (2018: 90)'ne göre, şehrsel destinasyonlarda sosyo-kültürel etkiler öne çıkarken, adalar, sahil şeritleri, tarihi cazibe merkezleri içeren bölgelerde ve kırsal destinasyonlarda ise ekolojik etkiler daha belirgin hale gelebilir.

Çevresel etkiler, doğal, tarihi ve kültürel alanlarda tahribat ve kirlilik olarak ortaya çıkabilir; atıklar, gürültü ve görsel kirlilik gibi etkenler, altyapıda tıkanıklığa ve turistik tesislerin yoğun kullanımına yol açabilir (Özdemir, 1992: 52). Ekonomik etkiler ise, destinasyon ekonomisinin aşırı turizme bağımlı hale gelmesiyle turizm işletmelerinin artması, diğer sektörlerde iş olanaklarının azalması, mevsimsel istikrarsızlıkların istihdamı etkilemesi, yerel halkın günlük ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanması, tüketim mallarının fiyatlarının artması ve dairelerin yasadışı olarak turistlere kiralanmasıyla emlak fiyatlarında yükselme gibi sonuçlar doğurabilir. Turizmin yoğun olduğu bölgelerdeki emlak ve arazi fiyatlarının artışı, yerel halk için 'sürgün' anlamına gelebilir (Doğan, 2014: 149). Sosyo-kültürel etkiler, ölçülemeyen veya uzun vadede ortaya çıkan etkilerdir ve bireylerin yaşamını etkileyerek büyük önem taşır. Turistik faaliyetlerin ve hizmetlerin artması, yerel özelliklerin sıradanlaşmasına ve hatta ticari turistik ürünlere dönüşmesine neden olabilir; bu da kültürel kimlik kaybına yol açabilir. Turistlerin antisosyal davranışları ve kendi kültürlerine sahip çıkma eğilimleri, kültürel çatışmalara yol açabilir; giyim, konuşma tarzı, tüketim alışkanlıkları ve genel yaşam tarzı özellikle genç nesiller üzerinde 'gösteriş etkisi' yaratabilir. Ayrıca, hizmetlerin genellikle turistleri öne çıkararak tasarlanması "turizmin soylulaştırılması" olarak adlandırılır ve bu durum yerel halkın kendi topraklarında yabancılaşmasına yol açabilir (Avcıkurt, 2017: 58).

Aşırı turizmin bütün etkileri arasındaki ilişkiyi göz önünde bulundurmalıyız. Örneğin, turistlerin günlük kiralama talebindeki artış, emlak fiyatlarını yükselterek ekonomik bir etki yaratırken, yerel halkın daha ekonomik mahallelere taşınması mahalle kültürünü bozabilir ve insanlar arasındaki bağları zayıflatarak olumsuz sosyokültürel etkilere yol açabilir. Benzer şekilde, destinasyon yetkililerinin tahribatı ve kirliliği önlemek için özel alanlara giriş ücreti koyması veya kamusal alanları işletmelere kiralaması, yerel halk tarafından sadece ekonomik değil, aynı zamanda yaşam alanlarının da kısıtlanması olarak algılanabilir. Çevresel, ekonomik ve sosyokültürel etkilerin birikimi, uzun vadede kentten dışarı göçlere yol açabilir (Genç, 2020). Aşırı turizmin etkisi, bir destinasyondaki hizmet sağlayıcıları olduğu kadar ziyaretçileri de olumsuz etkileyebilir. Turist, gitmeyi planladığı yerleri gezmekte zorlanırsa, otelde uzun kuyruklar beklemek zorunda kalırsa, sessiz bir mola için gittiği yerde gürültüyle karşılaşarsa veya plajda boş bir şezlong bulamazsa seyahat deneyimini sorgulayabilir (Duman ve Öztürk, 2005: 11). Bu memnuniyetsizlik ve oluşan izlenim, tekrar ziyaret etme veya başkalarına tavsiye etme niyeti üzerinde büyük bir etkiye sahip olabilir. Araştırmalar, memnuniyetsiz turistlerin genellikle ilk tepkisinin aile ve arkadaşlarını uyarabilmek olduğunu göstermektedir (Kozak, 2007: 146). Günümüzde ise, bu tür turist şikayetleri çevrimiçi platformlarda sadece sınırlı bir çevreyle paylaşılacakla kalmayıp milyonlarca kişiye ulaşarak bir tür 'küresel sarsıntı' haline gelebiliyor ve destinasyonun imajını şikayet temelli yorumlar şekillendirebilmektedir (Öztürk ve Şahbaz, 2017: 3).

2.1.4. Aşırı Turizm ile İlgili Endişeler

Turizm sektörünün genellikle endişe duyduğu taraf genellikle yerel halktır (Stanchev, 2018: 5). Fakat turizm sektörünün kontrolsüz bir şekilde büyümesi, popüler turistik destinasyonların tehlikeye girebileceğini göstermektedir. Özellikle yerel halkın hissettiği endişeler, günlük yaşamlarının aşırı şekilde olumsuz etkilenmesinden kaynaklanmaktadır. Turizm destinasyonlarına gelen ziyaretçiler, yerel halk için bir tehdit unsuru olarak görülmektedir. Bu durumun bazı nedenleri ekonomik endişelerle ilişkilendirilir. Örneğin, yaşam maliyetlerindeki artış, ekonomik eşitsizlik, konut kiralalarının yükselmesi, gıda ve içecek fiyatlarındaki artış, ulaşım sıkıntıları ve tarihi alan kayıpları gibi faktörler sayılabilir (Maingi, 2019). Turistlerin konaklaması için yeni

seçeneklerin ortaya çıkması ve dairelerin günlük olarak kiralanması, genel toplumda endişe uyandırmaktadır. Ayrıca, farklı yaşam tarzlarına sahip insanların aynı topluluk içinde yaşamaya çalışması da toplumda kaygılara neden olmaktadır (Milano, Novelli ve Cheer, 2019: 1866).

Bazı destinasyonlar aşırı turizmin etkisine maruz kalmaktadır ve özellikle kültürel ve tarihi açıdan değerli olan alanlar ile UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesi'ne dahil edilen bölgeler ve yapılar bu etkilenen yerler arasında yer alır (Seraphin vd., 2018: 1). Bu miras alanlarına gelen yoğun turist akışı, bu bölgeler için ciddi bir tehdit oluşturabilir. Yerel halkın bu kültürel mirasa yakın olması da endişe verici bir durum olarak karşımıza çıkıyor. Bu, aşırı turizmin olumsuz etkilerini yakından görmelerinden kaynaklanmaktadır (Adie, Falk ve Savioli, 2020: 1738-1740). Bu endişelerin bir nedeni, destinasyonlarının kültürel değerlerini kaybetme riski taşımasıdır (Seraphin vd., 2018: 4).

2.1.5. Aşırı Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkisi

Turizm sektöründeki herhangi bir değişiklik, özellikle yerel halkı en çok etkileyen unsurlardan biridir ve bu sebeple turizm destinasyonlarındaki değişiklikler, onların yaşamlarını etkileyebilmektedir. Aşırı turizmin varlığı, yerel halk ile turistler arasında gerilimlerin artmasına yol açabilir. Turizm destinasyonlarında aşırı turizmin etkileri, o bölgede yaşayan yerel halk üzerinde de etkili olmaktadır (Barbhuiya, 2020: 5-6). Turizm sektöründe meydana gelen gelişmeler, yerel halkı olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Turizm sektöründeki büyümeyle birlikte ortaya çıkan olumlu ekonomik ve sosyal etkiler ile olumsuz ekonomik ve sosyal etkiler, destinasyonlardaki dengeyi bozabilir. Bu etkiler, yerel halk tarafından en fazla hissedilmektedir. Yerel halkın olumlu etkilere verdiği tepki, turizm sektörünü desteklediklerini gösterirken; olumsuz etkiler, yerel halkın desteğini geri çektiği noktayı göstermektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar genellikle gelişmekte olan ülkeler üzerine odaklanmıştır (Rasoolimanesh vd., 2017: 34-37).

Yerel halk, turizm destinasyonlarındaki aşırı turizmin etkilerinden hoşnut değildir. Sürekli olarak turistlerle etkileşim halinde olan yerel halk, bu durumdan memnun olmamakta ve özellikle yoğun dönemlerde turistlerden uzaklaşmak için farklı bölgelere

yönelmektedir. Yerel halk ve aşırı turizm ilişkisini inceleyen literatür, genellikle olumsuz sonuçların daha belirgin olduğunu gösteriyor. Bununla birlikte, olumsuz etkilerin yanı sıra, yerel halk ile ziyaretçiler arasındaki olumlu yönler de vurgulanıyor. Örneğin, turizm destinasyonlarında düzenlenen çeşitli festivaller, yerel halk ile turistler arasında iletişimi artıran önemli bir araç olabiliyor. Özellikle gastronomi festivalleri, yerel halk ile turistler arasındaki iletişimi kolaylaştırıyor. Gastronomi turizmi, turistler için oldukça çekici bir unsurdur. Bu tür destinasyonları ziyaret eden turistler, yerel şeflerin, yöresel yemeklerin ve içeceklerin tadını çıkarmayı tercih ediyorlar (Seraphin vd., 2018: 2-3). Aşırı turizm, bazı şehirlerde önemli değişikliklere sebep oluyor. Bu önemli değişikliklerden biri, yerel halkın yaşadıkları bölgeden farklı bölgelere göç etmesidir. Örneğin, Krakow gibi Polonya'nın en büyük üç şehriden biri üzerine yapılan bir araştırmada, yerel halkın sayısında ciddi bir azalma gözlemlenmiştir. Araştırmaya göre, 13 yıl içinde yerel halkın sayısında %35,5'lik bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşün sebebi olarak ise AirBnB ve HomeAway gibi dijital kiralama platformlarının yaygınlaşması gösteriliyor (Szromek vd., 2020: 12).

2.1.6. Aşırı Turizm Göstergeleri

Aşırı turizmin tanımını yapmak ve belirtilerini net bir şekilde göstermek oldukça zor olabilir. Bu zorluk, bir destinasyonda aşırı turizm hakkında konuşmanın genellikle yerel halkın algısına dayanmasından kaynaklanır. Farklı destinasyonlar için, ziyaretçi sayısının ne kadarının çok olduğu sorusu farklı şekillerde cevaplanabilir ve bu sorunun yanıtı, ilgili destinasyonun tolere edebilme kapasitesiyle ilişkilendirilebilir. Avrupa Parlamentosu Ulaştırma ve Turizm Komitesi, hava taşımacılığındaki tüm gelişmeleri ve etkileri bir risk unsuru olarak değerlendirirken; McKinsey & Company ve Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi 2017 senesinde hava taşımacılığıyla ilgili sadece mevsimsellik durumunu risk olarak değerlendirir. Bununla birlikte, aşırı turizmin nedenleri arasında uçuş maliyetlerinin düşmesi, sefer sayılarının artması ve seyahat imkanlarının artması gibi faktörler gösterildiğine göre, hava taşımacılığıyla ilgili her yönüyle bir risk unsurunu içerebilir. Avrupa'da aşırı turizmden etkilenen 66 destinasyondan 63'ü, bir havaalanına veya yoğun bir kruvaziyer limanına yakın konumda ve/veya bir dünya mirası alanına

sahiptir, Avrupa Parlamentosu Ulaştırma ve Turizm Komitesi'nin çalışmasına göre. Bu unsurlardan birinin bile varlığı, aşırı turizmin ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir (Peeters vd., 2018: 41).

2.1.7. Aşırı Turizm Önlemleri ve Politikaları

Aşırı turizm durumunu tanımlamanın ve bu durumla karşılaşıldığında atılması gereken adımları belirlemenin zorlukları, nedenlerini ve etkilerini açıklama kadar karmaşık olabilir. Bu konuda farklı kuruluşlar, mevcut uygulamaları incelemiş ve rehber nitelikli raporlar oluşturmuştur. Avrupa Parlamentosu Ulaştırma ve Turizm Komitesi'nin yaptığı araştırma, destinasyon yöneticilerinin aşırı turizm durumuyla başa çıkabilmek için aldıkları önlemleri aşağıda sıralamaktadır (Peeters vd., 2018: 93):

- Yeni çekim ve tanıtım gibi etmenlerle ile mevsimselliği azaltabilmeye çalışmak,
- Turizm pazarlamasında ve gelişiminde paydaş katılımını artırmaya çalışmak,
- Uyuşturucu ve alkol tüketiminin belli zamanlarda ve yerlerde yasaklanabilmesi gibi ziyaretçilere yönelik yasal düzenlemeleri geliştirebilmek,
- Vergi artışı gibi yollar ile belli yerler, zamanlar ve gruplar için fiyatlarda artış sağlamak,
- İzlemeyi geliştirebilmek,
- Konaklama kapasitesinin ve imarın kontrolsüz biçimde gelişim göstermesinin önleyebilmek için yasalar düzenlemek,
- Çevre vergisi, yeşil yapı, yeşil yakıt ve eko sertifikalandırma gibi yeşil düzenlemeleri meydana getirmek,
- Günden güne artış gösteren ziyaretçi sayısı ile mücadele edebilmek için atık yönetimi, trafik yönetimi ve güvenlik önlemleri gibi çalışmalar yürütebilmek,
- Ziyaretçiler için kalabalık durumda var olan ulaşım imkanları, ziyaret edilmesi tavsiye edilen diğer alanlar ve zamanlar gibi gerçek zamanlı bilgileri sunabilmek,
- Tanıtımlar aracılığı ile ziyaretçileri daha iyi yerlere, ulaşım opsiyonlarına ve çeşitli alanlara dağıtabilmek,

- Turistik ürünleri düzenleyerek ve birbirinden farklı ziyaretçi tiplerini çekerek kaliteli turizme yardımcı olabilmek,
- Araştırmalar yapabilmek,
- Pazarlamayı sınırlı hale getirmek ve mümkünse pazarlama yapmamak,
- Çekim unsurlarına ve destinasyona ulaşım sağlanmasında dinamik yönetimi gerçekleştirebilmek,
- Uygun ücretli ev, yöreye hizmet vermekte olan kurumlar, turizm içerisinde daha iyi çalışma imkanlarının sağlanabilmesi gibi yöre halkına yönelik gelişimi teşvik edebilmek,
- Belli davranışları önleyebilmek ya da teşvik edebilmek hedefiyle ziyaretçilere yönelik bilinçlendirme kampanyaları düzenleyebilmek.

Aşırı turizm için önerilen ve uygulamaya geçirilen tedbirler kısa zamanda problem çözmek ya da yaşamamak için önemli görülmek ile beraber uzun zamanda aşırı turizm tehlikesini yok edebilmek amacıyla politikaların benimsenebilmesi gerekli olmaktadır. Buna yönelik Avrupa Parlamentosu Ulaştırma ve Turizm Komitesi'nin belirlemiş olduğu politikalar şu şekilde verilebilmektedir (Peeters vd., 2018: 93):

- Ziyaretçileri diğer yerlere yayabilme,
- Trafik düzenleme işlemleri,
- Mali düzenlemeler,
- Zamana dayalı şekilde tekrardan yönlendirebilme,
- Resmi olarak operasyonel düzenlemeler,
- Dinamik ziyaretçi rotaları,
- Tesisleri ve altyapıyı geliştirebilme,
- Sürdürülebilir kalkınmanın ilkelerini uygulayabilme,
- Aşırı turizme karşı mücadelede kurumları teşvik edebilme,
- Planlamada ve organizasyonda duyarlı tedbirler.
- Yöre halkının turizmin finansal getirisinde faydalanabilmesi,
- Ekonominin çeşitlendirilerek turizme daha az bağımlı hale gelmesi,
- Yöre halkı ile iletişim halinde bulunulması ve yöre halkını sürece dahil edilmesi.
- Destinasyonlar arası ittifaklar ve sınır ötesi işbirliği sağlayabilme,

- Turistlerle iletişim içerisinde bulunulması ve turistleri sürece dahil edebilme,
- Hem yöre halkına hem de turistlere yarar sağlayan destinasyon tecrübeleri,
- Hedef pazarlama ve ziyaretçi bölümlendirmesi.

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi ile McKinsey & Company kurumlarının ortak olarak hazırlamış oldukları rapora göre aşırı turizme karşı yanıt niteliğinde doğru ve tek bir adım bulunmamakta olup, bir destinasyon içerisinde başarılı bulunan bir uygulama diğer destinasyonda yararlı neticeler verememektedir. Bu rapor aşırı turizme karşı beş temel taktiği ön plana sürmektedir (Koens, Postma ve Papp, 2018).

a-) Turistleri destinasyon geneline yayabilmek;

- Yeni çekim alanların ve yeni rotaların geliştirilmesi,
- Az biçimde ziyaret edilmek olan destinasyonların tanıtılması gerekmektedir.

b-) Arz ile talebi dengeleyebilmek için fiyatlandırmayı düzenleyebilmek,

- Özel harçlar ile vergilerin uygulanabilmesi,
- Günlük maliyetlere göre fiyatlama politikasının uygulanabilmesi,
- Kademeli ya da değişken fiyatlandırmaya geçilebilmesi gerekmektedir.

c-) Destinasyonu ziyaret eden turistleri zamana yayabilmek,

- Biletleme ve rezervasyon sistemlerinin kullanılabilmesi,
- Tanıtım hedeflerinin değiştirilmesi ve mevsimlerin uzatılması,
- Varışlara sınırlama getirilmesi,
- Turist yönetimi adına reel zamanlı teknoloji kullanılması gerekmektedir. d-) Aktiviteleri ve ulaşımı sınırlayabilmek, e-) Konaklama arzında düzenlemeye gidilmesidir.

Ekonomik İstihbarat Merkezi'nin hazırlamış olduğu raporda aşırı turizm ile mücadelede alınması gerekmekte olan tedbirler arza yönelik ve talebe yönelik olarak şu şekilde açıklanmaktadır (Pitigraisorn, 2018): a-) Arza Yönelik Önlemler,

- Yeni turizm rotalarının geliştirilebilmesi,
- Kentteki konaklama arzının sınırlanması,

- Az ziyaret edilen yerlerde turizmin teşvik edilebilmesi gerekmektedir.

b-) Talebe Yönelik Önlemler,

- Rezervasyon sisteminin belirlenebilmesi,
- Belli bir zaman için ziyaretçi kotası sisteminin uygulanabilmesi,
- Turist vizesi başvurusu için asgari ücret oranının belirlenebilmesi,
- Giriş ücretlerini popülerliğe elverişli biçimde belirtilebilmesi gerekmektedir.

Roland Berger ve Avusturya Otelci Birliği kurumlar, kentlerdeki turizm yöneticileri ile tespit etmiş oldukları sekiz performans göstergesi üstünden elli iki destinasyonu alt küme içerisinde karşılaştırılmalı şeklinde sunabilen bir değer oluşturma matrisi meydana getirmiştir. Bahsedilmekte olan bu altı küme; baskı altında, kitle tuzağı, parlayan yıldızlar, kullanılmayan potansiyel, sürdürülebilir kalite ve yüksek performans biçiminde ifade edilmektedir. Rapor içerisinde destinasyonların var olan durumlarının farklı olduklarından dolayı hareket ile aşırı turizme yönelik reaktif ve proaktif tedbirler şu şekilde değerlendirilmektedir (Preveden vd., 2018: 10-11):

a-) Reaktif Önlemler,

- Aktif bir biçimde paylaşım ekonomisi yönetilmelidir.
- Kapasiteler düzenlenmelidir.
- Alan tahsisi, giriş bileti ve esnek fiyatlama gibi uygulamalar ile erişim sınırlandırılmalıdır.

b-) Proaktif Önlemler,

- Amaçlar dahilinde ziyaretçi segmenti yükseltilmelidir.
- Turizm stratejisiyle şehir gelişim stratejisi uyumlu hale getirilmelidir.
- Birbirinden farklı ziyaretçi segmentleri amaçlanmalıdır ve turistler alan ve mevsimsel olarak dağıtılmalıdır.
- Turizm yoğunluğunun düşük olduğu yerlerde altyapı tedbirleri alınmalıdır.

Koens, Postma ve Papp (2018) tarafından aşırı turizmle mücadele adına hazırlanmış olan raporda on bir strateji dahilinde altmış sekiz tedbir öne sürülmüştür. Bu tedbirler ve stratejilerin destinasyonda büyümekte olan aşırı turizm ile mücadelede yardımcı

olabileceği ifade edilmiştir ve uzun vadeli sürdürülebilirlik için farklı politikaların hayata geçirilebilmesinin önerildiği görülmektedir. Bu politikalar aşağıda şu şekilde verilebilmektedir:

- Yerel toplumda ve özel sektörde olmak üzere bütün derecelerde idareleri ilgilendirmekte olan yönetim modellerinin tespit edilmesi,
- Şehrin küresel gündemi ile kentsel turizm politikalarının birbirine uyumlu hale getirilmesi,
- Yöre halkının turizme yönelik sahip olduğu düşüncelerini düzenli biçimde izlenebilmesi ve yöre halkının gözünde sektörün değerinin artış göstermesinin sağlanabilmesi,
- Kent, ilgi çeken yerler ve belli alanlar adına taşıma kapasitesinin bütününe kapsayan sürdürülebilir bir kentsel turizm adına uzun vadeli stratejik bir planın belirlenebilmesi,
- Bütün paydaşlar içerisinde iş birliği ile iletişim mekanizmalarının güçlendirilebilmesi,
- Bütün paydaşları kapsayan katılımcı bir süreç ile turizmin kent üstündeki kabul görebilir etki seviyelerinin belirlenebilmesi,
- Yöre halkının, sektöre katılım göstermesini teşvik etmekte olan turizm değer zincirine entegre olabilmesini artırabilmek ve turizmin zenginlik oluşturmasını ve iyi işlere dönüşebilmesini sağlayabilmek,
- Akıllı kentleri teşvik edebilmek için inovasyona, teknolojiye ve iş birliğine yatırım yapılabilmesi,
- Senaryo planlama ve stratejik öngörü gibi yöntemler ile daha önceden planlamanın yapılabilmesi,
- Şehrin zaman ile mekân içerisindeki taleplerini çeşitlendirebilmesini ve uzun zamanlı vizyon ile stratejisine elverişli turist segmentlerini çekebilmesini sağlayan yenilikçi tecrübelerin ve ürünlerin teşvik edilebilmesi,
- Ziyaretçileri geçici sakinler şeklinde kabul etmeleri neticesinde turizm politikasına yerel halk ile beraber ziyaretçilerin katılım sağlayabilmesini teşvik edebilmek ve herkes adına bir şehir meydana getirebilmek,

- Turizme karşı yerel halkın algısı, doğal ve kültürel kaynakların yönetimi, taşıma kapasitesi ve hareketlilik gibi anahtar konuların izlenebilmesini ve somut veriler ile karar alabilme ve planlamanın teşvik edilebilmesi gerekmektedir.

2.2.DOXEY'İN TOLERANS MODELİ

Zaman içerisinde yerel halkın turizme ve turistlere karşı bakış açısının nasıl değiştiğini gösteren bir model olan Tolerans Modeli, turizmin destinasyon üzerinde yarattığı etkilerin algılanma biçimini açıklamaktadır (Mason ve Cheyne, 2000). Long vd. (1990)'nin Colorado'da yaptıkları araştırma, bu modelin temelini oluşturmaktadır. Farklı gelişim aşamalarındaki yirmi sekiz kırsal bölgede yapılan çalışmada, yerel halkın turizme karşı algısının başlangıçta olumluyken zamanla olumsuzlaştığı gözlemlenmiştir (Büyükkuru, 2019). Doxey'in (1975) formüle ettiği Tolerans Modeli'ne göre, turizmin yeni başladığı ve planlamanın zayıf olduğu destinasyonlarda yerel halk, turizmi "Hoşnutluk" (Euphoria) ile karşılar. Ekonomik istikrar sağlandıktan ve turist akışı olağan hale geldikten sonra "İlgisizlik" (Apathy) aşaması başlar. Turizm gelişmeye devam ettikçe ve kitle turizmi yaygınlaştıkça, yerel halk kültürel, sosyal ve çevresel değişimlerden endişe duymaya başlar. Bu aşama "Rahatsızlık" (Annoyance) olarak adlandırılır. Turizmin doygunluk seviyesine ulaştığı destinasyonlarda ise turist sayısı oldukça fazladır, kitle turizmi hakimdir ve yerel halk turizmden bıkmış durumdadır. Bu "Düşmanlık" (Antagonism) aşamasında, turizme ve turistlere karşı olumsuz bir bakış açısı hakimdir. Ancak bazı araştırmalar (Brougham ve Butler, 1981; Rothman, 1978) aynı toplumda farklı algı ve algılarının da var olabileceğini göstermiştir. Ayrıca model, yerel halk algılarını ölçmek için bir araç olarak kullanılabilir ve kültürel etkiden ziyade sosyal etkinin ölçülmesinde de faydalı olabilmektedir (Soontayatron, 2010).

2.3.TAŞIMA KAPASİTESİ KAVRAMI

Dünyadaki tüm sektörlerin gelişmesiyle paralel olarak turizm sektöründe de önemli bir büyüme gözlemlenmektedir. Turizm, ülke ekonomilerine sağladığı gelir ve yarattığı istihdam imkanları ile özellikle gelişmekte olan ülkeler için hayati önem taşımaktadır (Can, 2013). Ancak bu hızlı büyümenin beraberinde getirdiği bazı çevresel ve sosyal sorunlar da göz ardı edilemez. Çevresel ve sosyal açıdan tahrip olmuş bir bölgede turizm

faaliyetlerini sürdürmek oldukça zordur. Hammadde olmadan üretim yapılamayacağı gibi, sağlıklı bir turizm destinasyonu da ancak korunmuş bir çevre ve mutlu bir yerel halk ile mümkündür (Avcı, 2007). Taşıma kapasitesi, bir bölgenin belirli bir zaman diliminde kaldırabileceği maksimum ziyaretçi sayısını ve bu sayının neden olduğu çevresel ve sosyal etkilerin değerlendirilmesini ifade eder. Bu kavram ilk olarak gemi taşımacılığında yük miktarını belirlemek için kullanılmış olsa da, 21. yüzyılda mühendislik, doğa bilimleri ve sosyal bilimler sosyal bilimler gibi farklı alanlarda da kullanılmaya başlamıştır. Doğa bilimlerinde taşıma kapasitesinin kullanımı, Malthus'un nüfus artışı prensibine dayanmaktadır. Malthus'a göre nüfus geometrik bir şekilde artarken, gıda gibi tüketim maddeleri aritmetik bir şekilde artmaktadır. Bu teori, daha sonra diğer canlı türleri için de uyarlanmış ve turizm sektöründe de taşıma kapasitesini belirlemek için kullanılmaya başlamıştır (Brush, 1975; Whittaker, 2010). Turizm sektörünün sürdürülebilir bir şekilde gelişmesi için taşıma kapasitesinin dikkate alınması ve bu kapasitenin aşılmaması önemlidir. Aksi takdirde, çevresel kirlilik, yerel halkta hoşnutsuzluk ve turizm deneyiminde düşüş gibi birçok sorun ortaya çıkabilir.

Doğal alanlarda "taşıma kapasitesi" kavramı ilk olarak 1922 yılında Hadwen ve Palmer tarafından "mera yönetimi" bağlamında kullanılmıştır. Zamanla bu kavram, rekreasyon ve turizm alanlarında da önem kazanmaya başlamıştır (McCoo ve Lime, 2001; Clarke, 2002). Wagar'ın 1964 yılında ortaya koyduğu taşıma kapasitesi yaklaşımı, ziyaretçi yönetimi konusundaki öncü çalışmalardan biridir. Bu yaklaşım, belirli bir bölgenin maksimum kullanımından ziyade, bireysel tercihleri de göz önünde bulundurarak taşıma kapasitesini ölçmeyi amaçlamaktadır (Wagar, 1964). Taşıma kapasitesine bir diğer bakış açısı ise "rekreasyonel taşıma kapasitesi" olarak karşımıza çıkar. Bu görüşe göre taşıma kapasitesi, bir bölgenin yönetim prensiplerini uygularken doğal kaynakların, bütçelerin ve bölgenin korunmasını hedeflemektedir (Lime ve Stankey, 1971). Bir bölgenin optimal taşıma kapasitesinin bilinmesi, bölgesel kaynakların aşırı tüketimini önler. Ayrıca bölgedeki faaliyetler ile çevre arasında dengeli bir ilişki kurulmasını sağlayarak çevre yönetimi açısından da önemli bir faktördür (Zacarias, Williams ve Newton, 2011). Taşıma kapasitesi, herhangi bir bölgenin, negatif etkiler yaratmadan kaldırabileceği maksimum kullanım düzeyi olarak tanımlanabilir. Bu negatif etkiler arasında kaynakların tüketilmesi, ziyaretçi memnuniyetinin azalması ve toplumun

ekonomik ve kültürel yapısına yönelik olumsuz etkiler yer almaktadır (McIntyre, 1993; Pigram ve Wahab, 2005).

Taşıma kapasitesi, statik bir kavram olmayıp, zamana ve koşullara göre değişen dinamik bir yapıya sahiptir. Bir bölgenin kültürü, ekonomisi ve halkı gibi faktörler taşıma kapasitesini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, bu unsurlar göz ardı edilerek yapılan değerlendirmeler hatalı sonuçlara yol açabilir (Simon, Narangajavana & Palacios, 2004). Turizm açısından taşıma kapasitesi oldukça önemli bir kavramdır. Jurado, Damian ve Fernandez-Morales (2013) 'e göre, 1960'lı yıllarda turistik bölgelerin tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin korunması ve ziyaretçi sayısının kontrol altına alınması için geliştirilmiştir. Bu çerçevede taşıma kapasitesi, turizmin planlanması ve yönetiminde dikkate alınması gereken temel bir unsurdur. Herhangi bir turistik bölgedeki insan yoğunluğunu temel alan taşıma kapasitesi, bölgesel kalkınma ve ideal koşulların oluşmasını amaçlamaktadır (Stankey vd., 1985; Coccossis & Mexa, 2017).

Kaya (1997: 58), taşıma kapasitesini "turizmin kabul edilebilir sınırlar içinde büyümesine izin vererek, turistik alanın tüm özelliklerinin ve turistlerin deneyimlerinin kalitesini korumayı amaçlayan sürdürülebilir bir turizm geliştirme çabası" olarak tanımlamıştır. Başka bir deyişle, turizmde taşıma kapasitesinin aşılması, turistlerin deneyim kalitelerinde beklenmedik düşümlere yol açmaktadır (Mathieson ve Wall 1982: 21). Taşıma kapasitesi kavramını tanımlarken, bir turizm destinasyonunu etkileyen fiziksel unsurların yanı sıra çevresel ve deneyimsel özellikler de dikkate alınmalıdır. Kültür ve ekonomi açısından zayıf destinasyonlar, aşırı turist akınına karşı oldukça savunmasızdır. Bu durum bölge halkına sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal açıdan da zarar verebilir (O'Reilly, 1986: 254-255). Bu bağlamda, bir turizm destinasyonunun tüm paydaşlarıyla birlikte sağlıklı bir şekilde gelişmesi için taşıma kapasitesinin bilinmesi ve uygulanması hayati önem taşımaktadır. Taşıma kapasitesi türlerini ve etkilerini anlamak yeterli değildir, aynı zamanda bu kapasiteyi etkileyen faktörler de değerlendirilmelidir.

2.4.TAŞIMA KAPASİTESİ TÜRLERİ

Literatüre bakıldığı zaman taşıma kapasitesinin farklı biçimlerde sıralandığı görülebilmektedir. Bu duruma göre taşıma kapasitesi; psikolojik, sosyal, fiziksel ve çevresel olarak dört farklı boyutta incelenmiştir (Watson ve Kopachevsky, 1996: 173).

Buna ek olarak Avcıkurt'un (2017:35) taşıma kapasitesini turistik bir alanın kapasitesi üstünden psikolojik, ekonomik, fiziksel ve sosyal olmak üzere dört ayrı başlık altında topladığı görülmektedir. Taşıma kapasitesinin altı adet çeşidinden bahsedilmiştir ve bunlar; ekolojik taşıma kapasitesi, ekonomik taşıma kapasitesi, fiziksel taşıma kapasitesi, politik taşıma kapasitesi, psikolojik taşıma kapasitesi ve sosyal taşıma kapasitesi şeklinde bahsedilmektedir (Çavuş, 2002: 9).

2.4.1.Ekolojik Taşıma Kapasitesi

Turizmin temel değerlerinden biri olan çevresel etkenler, zenginlik ve kalite açısından yetersiz olduğunda, turizm faaliyetlerinin sürdürülmesi oldukça zorlaşmaktadır. Bu bağlamda, ekolojik taşıma kapasitesinin önemi açıkça ortaya çıkmaktadır (Tokmak, 2008). Ekolojik taşıma kapasitesi, bir destinasyondaki flora ve faunaya gelebilecek zararların başlangıç noktası olarak tanımlanabileceği gibi, turizm faaliyetlerinin doğal kaynaklar üzerinde yaratabileceği olası etkilerin sınırlarının belirlenmesi anlamına da gelmektedir. Turizm faaliyetleri neticesinde doğal kaynaklar yok oluyor veya zarar görüyorsa bu durum ekolojik taşıma kapasitesinin aşılmış olduğunun göstergesidir (Swarbrooke, 1999; Kaya, 1997; Mercan, 2010).

Ekolojik taşıma kapasitesi, turizm faaliyetlerinin doğaya kabul edilemez zararlar vermeden sürdürülebileceği bir seviyeyi belirler. Bu sınır, aynı zamanda turizm ile ekosistem arasındaki hassas dengeyi de temsil eder. Bu dengenin bozulması, geri döndürülemez hasarlara ve bölgedeki turizmin sekteye uğramasına yol açabilir (Avcı, 2007; Çavuş, 2002). Örneğin, her destinasyonun sahip olduğu doğal kaynakların yenilenmesi için zamana ihtiyacı vardır. Turizm ile ekosistem arasında denge kurulamazsa, bu kaynaklar yenilenme şansı bulamadan zarar görebilir ve hatta yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir (Brown vd., 1997). Bu durum, kaçınılmaz olarak destinasyondaki turizm faaliyetlerini de olumsuz etkileyecektir (Erdemir, 2018).

2.4.2.Ekonomik Taşıma Kapasitesi

Bir destinasyonun ekonomisinin büyük ölçüde turizme bağlı olması, ekonomik taşıma kapasitesinin önemini ortaya koymaktadır. Bu kavram, yöresel faaliyetleri korurken turist taleplerini karşılama yeteneği olarak tanımlanabilir (Kaya, 1997; Çevirgen, 2003). Başka bir deyişle, ekonomik taşıma kapasitesi, istenen yöresel faaliyetlerin kullanımı için yapılacak masrafların sınırını ve izdiham yaratmadan turistik çekiciliğin sunulabilme yeteneğini belirleyebilmektedir. Ekonomik taşıma kapasitesi, mevcut ekonominin diğer sektörlerle göre turizme daha fazla bağımlılığı ile de ilişkilendirilir ve bir destinasyona turizm sektörünün ekonomik açıdan maliyet ve faydaları arasındaki dengeyi temsil ettiği şeklinde de ifade edilebilir (Mercan, 2010). Benzer şekilde, ekonomik taşıma kapasitesi, turizm faaliyetlerinin yarattığı ekonomik yapıdan yöre halkının en üst düzeyde faydalanmasını sağlamayı ve turizm sektörünün diğer sektörler üzerinde hakimiyet kurmasını engellemeyi amaçlayan bir kavram olarak da ele alınabilir (Erdemir, 2018: yıl). Sonuç olarak, ekonomik taşıma kapasitesi, turizm faaliyetlerinin kabul edilebilir maliyetlerini ve olumsuz ekonomik etkilerinin sınırlarını ifade edebilmektedir (Çavuş, 2002).

2.4.3.Fiziksel Taşıma Kapasitesi

Turizm, ilk başlarda sadece soyluların erişebildiği bir ayrıcalıktı. Sanayi Devrimi'nin getirdiği ücretli tatil imkânı ve artan boş zaman, turizmin yaygınlaşmasını hızlandırdı. Bu unsurlar, turizmi bireysel bir deneyim olmaktan çıkararak kitle turizminin önünü açtı. Sonuç olarak, gruplar halinde seyahat eden ve gittikleri yerin kültürüne saygı göstermeyen turistlerden oluşan bir kitle turizmi anlayışı ortaya çıktı. Kitle turizmi; insanların büyük kitleler halinde katıldığı bir turizm türü olarak tanımlanabilir. 1950'li yıllarda ortaya çıkan kitle turizmi, günümüzdeki turizm anlayışının temelini oluşturmaktadır. Bunun sebebi, günümüzde gerçekleştirilen birçok turizm faaliyetinin kitle turizmi kapsamına girmesidir. Kitle turizminin en belirgin özelliği ise paket turların tercih edilmesidir (Kozak, Kozak ve Kozak, 2017: 22). Kitle turizminin yaygınlaşmasıyla birlikte, turizmin temel yapı taşlarından biri olan çevre de olumsuz etkilenmeye başladı. Çevresel zararların azaltılması, bölgesel turizmin sürdürülebilirliği açısından kritik önem taşımaktadır (Yıldız ve Kalağan, 2008: 44). Düzensiz yapılanma, kaynakların aşırı

tüketimi ve kontrolsüz ziyaretçi akını gibi unsurlar, herhangi bir bölgenin doğal dengesini bozabilir. Bir bölgenin kaldırabileceğinden fazla turist tarafından ziyaret edilmesi, sadece çevresel sorunlara yol açmakla kalmaz, aynı zamanda yerel halkın da yaşam kalitesini olumsuz etkiler. Bu durum, fiziksel taşıma kapasitesi kavramıyla açıklanabilmektedir (Kılıç, 2020: 10).

Turizm, çevreye olan etkilerinin yanı sıra, altyapı ve üstyapı, tarihi değerler ve turistik tesisler üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Bu etkilerin maddi olarak ölçülebilir olması, önceden tahmin edilmelerini mümkün kılar. Fiziksel taşıma kapasitesi kavramı, bu etkilerle doğrudan ve dolaylı olarak ilişkilidir. Bu bağlamda, turizmin fiziksel çevreyi şekillendiren önemli bir unsur olduğunu söylemek mümkündür (Kousis, 2000: 468-469). Fiziksel taşıma kapasitesi, genel olarak “belirli bir zaman diliminde aynı anda bir bölgeye sığabilecek maksimum ziyaretçi sayısı” olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle, fiziksel taşıma kapasitesi, bir tarihi bölgede, bir anıtta veya herhangi bir plajda oluşabilecek aşınma ve yıpranmanın üst sınırı olarak açıklanabilmektedir (Tejada; Malyarez ve Navas, 2009). Kaya (1997:58), fiziksel taşıma kapasitesini “doğal kaynaklar dışında insan eliyle yapılmış fiziksel kaynakları da içeren ve bir tarihi alandaki veya yapıdaki yıpranmanın çevresel problemlere yol açacağı sınırı” olarak tanımlamıştır. Tüm bu tanımları göz önünde bulundurarak, fiziksel taşıma kapasitesini, beşeri faaliyetler sonucunda herhangi bir turizm destinasyonunda meydana gelen çevresel erozyon olarak tanımlayabiliriz (Kılıç, 2020: 11).

2.4.4. Psikolojik Taşıma Kapasitesi

Hovinen (1982), taşıma kapasitesini, herhangi bir bölgede çevreye zarar vermeyecek ve ziyaretçi memnuniyetini düşürmeyecek maksimum kişi sayısı olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda, bir turizm destinasyonunda ziyaretçilerin memnuniyetinin taşıma kapasitesi açısından değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Bu durumu temel alan taşıma kapasitesi türü ise psikolojik taşıma kapasitesidir. Psikolojik taşıma kapasitesi, algısal taşıma kapasitesi olarak da bilinmektedir. Bu kavram, herhangi bir turizm destinasyonunda turizmin sağladığı gelişme düzeyi ile turistler arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamaktadır (Çavuş, 2002). Psikolojik taşıma kapasitesinin, bir turizm

destinasyonunun tercih edilmesi ve sürdürülebilirliği açısından önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Fennell (2002:48), psikolojik taşıma kapasitesini, turistlerin mevcut koşullardan memnuniyet oranlarının düşmeye başlamadan önceki son evre olarak tanımlamaktadır. Başka bir deyişle, bu kavram turistlerin kabul edebileceği en düşük haz seviyesini ifade eder. Herhangi bir turist, bir destinasyonu ziyaret etmeden önce belirli bir beklenti içine girmektedir. Bu beklentilerin karşılanmaması durumunda turistler alternatif destinasyonları değerlendirmeye başlamaktadır. Sonuç olarak, bir destinasyonun çekiciliğini kaybetmemesi için psikolojik taşıma kapasitesinin önemi açıktır.

Psikolojik taşıma kapasitesi, turistik deneyimin kalitesini belirleyen davranışsal boyutlar olarak da tanımlanmaktadır (Rızaoğlu ve Tanrısevdi, 1997: 53). Saveriades (2000: 148-149) ise bu kavramı, turistlerin ziyaretleri sırasında katlanabilecekleri maksimum kişi sayısı olarak ifade etmiştir. Kısaca, bir destinasyondaki kalabalık algısıyla da ilişkilendirilebilir. Herhangi bir destinasyonda, turistlerin beklentilerinin karşılanmaması memnuniyetsizliğe yol açarken, bölgenin aşırı kullanımı da çevresel tahribata neden olmaktadır. Bu durum, psikolojik taşıma kapasitesinin aşılmasına yol açar. Bu aşılma sadece turist kaybına değil, aynı zamanda bölgeyi ziyaret eden turist profiline de değişmesine neden olabilir (Martin ve Uysal, 1990: 328-329). Turistler, bir bölgedeki insanların tavırlarının kendilerine karşı olumsuzlaştığını, kalabalığın arttığını ve çevrenin zarar gördüğünü hissettiklerinde rahatsızlık duymaya başlarlar. Bu durum, o bölgede psikolojik taşıma kapasitesinin aşıldığının göstergesidir. Psikolojik taşıma kapasitesi, ilk bakışta halk ve diğer turistlerle ilişkilerle sınırlı gibi görünse de, bölgenin genelini kapsayan bir unsurdur. Sonuç olarak, bir bölgenin turizm planlaması yapılırken psikolojik taşıma kapasitesinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Soylu, 2013: 40-41).

Psikolojik taşıma kapasitesinin ölçümü, fiziksel taşıma kapasitesine kıyasla oldukça zordur. Bunun temel nedeni, turizm planlamasında toplumsal ve psikolojik boyutların yeterince dikkate alınmamasıdır. Bölgesel kalkınma için önemli bir unsur olduğu bilinen psikolojik taşıma kapasitesinin ölçümünün zorluğu, destinasyon yöneticileri ve turizm araştırmacılarının işini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, turistlerin ve yerel

halkın yaşam koşullarındaki değişiklikler de psikolojik taşıma kapasitesinin zamanla değişmesine neden olmaktadır (Çalık, 2014: 28). Bu bağlamda, psikolojik taşıma kapasitesi, turistlerin psikolojik beklentileri ile karşılaştıkları durum arasındaki farkların toplamı olarak tanımlanabilir. Bu tanımı göz önünde bulundurarak, psikolojik taşıma kapasitesinin herhangi bir bölgede turizm planlamasının temel unsurlarından biri olması gerektiği açıktır. Hem araştırmacılar hem de destinasyon yöneticileri bu konuya daha fazla önem vermeli ve gerekli çalışmaları yapmalıdır (Kılıç, 2020).

2.4.5.Politik Taşıma Kapasitesi

Turizm, ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin yanı sıra son yıllarda politik unsurlardan da önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu durum literatürde "politik taşıma kapasitesi" olarak adlandırılmaktadır (Aykın ve Kahraman, 2018). Destinasyonlar için kritik önem taşıyan politik taşıma kapasitesi, makro ölçekte uluslararası ilişkilerde de dikkate alınması gereken bir unsurdur. Turizm, farklı ülkelerden gelen insanları bir araya getirme ve olumlu izlenimler bırakma potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda politikacılar, politika ve ekonomiyi bütüncül bir şekilde ele alarak politik taşıma kapasitesini de değerlendirmeye almalıdırlar (Çalık, 2014: 30). Politik taşıma kapasitesi, turizmin olumlu etkilerinin halk ve ekonomi üzerinde artmasıyla önem kazanmaktadır. Çünkü turizmin etkileri olumsuzlaşmaya başladığında, politikacılar da buna bağlı olarak turizme olan yatırımları azaltmakta ve turistlerin konforundan ödün vermektedirler. Tüm bu faktörler göz önüne alındığında, politik taşıma kapasitesinin de turizmin gelişimi için en az diğer taşıma kapasitesi türleri kadar kritik olduğu açıktır (Kılıç, 2020: 15). Politik taşıma kapasitesine ek olarak, sürdürülebilirlik kavramı içerisinde değerlendirilen "politik sürdürülebilirlik" kavramı da önem kazanmaya başlamıştır. 21. yüzyılda küreselleşmenin artması, turizmi politik faktörlerle iç içe bir hale getirmiştir (Aykın ve Kahraman, 2018: 127-128). Politik taşıma kapasitesi ve politik sürdürülebilirlik kavramları, turizm ve politika arasındaki etkileşimi açıklamaları bakımından yakın kavramlar olarak değerlendirilebilir.

Yukarıda bahsedilenler ışığında, politik taşıma kapasitesi, iki ülke, şehir veya turizm destinasyonu arasındaki politik faktörlerin turizme zarar vermeye başladığı üst

sınır olarak tanımlanabilir. Bu sınır aşıldığında hem turist gönderen hem de turist alan destinasyonlar olumsuz etkilenmektedir. Politik taşıma kapasitesinin turizme olan etkisine dair en çarpıcı örneklerden biri Türkiye-Rusya arasında 2015 yılında yaşanan uçak krizidir. Bu kriz sonucunda Türkiye %76 oranında turist kaybına uğramıştır (Seçilmiş, Kılıç ve Doğantekin, 2017). Bu durum, politik taşıma kapasitesinin herhangi bir destinasyonda turizm planlamasının önemli bir unsuru olduğunu açıkça göstermektedir.

2.4.6. Sosyal Taşıma Kapasitesi

Sosyal taşıma kapasitesi, bir destinasyonda gelen turistlerin konaklama ve turistik faaliyetlerden memnuniyet duymadan, hizmetlerin kalitesinde düşüş yaşamadan ve birbirleriyle sorun yaşamadan kabul edilebilecek maksimum ziyaretçi sayısını ifade eder. Bu kavram, hem turistlerin hem de destinasyonun memnuniyetini göz önünde bulundurarak, turistlerin normal ve kalabalık ortamlara verdiği tepkileri ve birbirleriyle kurdukları ilişkileri değerlendirir (Grieser, 2005:211). Bazı destinasyonlarda, yerel halkın turistlere karşı hoşgörü sınırının aşıldığı veya zorlandığı gözlemlenmektedir. Bu durum, turistlerin davranışlarına ve varlıklarına karşı hoşgörüsüzlük ve sosyal taşıma kapasitesinin aşılması anlamına gelir. Bu sınırın aşılması turizm sektörü üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir (Roney, 2011; Mercan, 2010:33; Atay, 2003:148.)

Sosyal taşıma kapasitesi, destinasyonda yaşayan yerel halkın gelen turistlere karşı algılarıyla da yakından ilgilidir. Ziyaretçilerin kalabalık algısı, yaşadıkları deneyimler ve kalabalığın kendileri üzerindeki etkisi, sosyal kapasitenin değerlendirilmesinde önemli rol oynar (Manning, 1999). Araştırmacılar, kalabalık algısının nasıl oluştuğuna dair veriler toplamak ve yöntemler geliştirmek için çeşitli çalışmalar yürütmüşlerdir (Shelby ve Heberlein, 1984:441). Bu çalışmalarda, kalabalık algısı ile ziyaretçilerin kişisel özellikleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Milliyet (Sayan vd, 2013:500), yaş (Bonnes vd., 1991:544), tecrübe (Ormiston vd., 1998:38) gibi kişisel özelliklerin kalabalık algısı üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, rekreasyon alanının doğal veya yarı doğal olması gibi topografik özellikleri ile rekreasyon türünün de kalabalık algısını etkilediği belirlenmiştir (Manning, 1999:148).

Sosyal kapasitenin belirlenmesi için farklı yöntemler geliştirilmiştir (Manning, 1999:148; Shelby ve Heberlein, 1984:441; Da Silva, 2002:193). Bu yöntemlerin ortak noktası, gözlemler ve anketler aracılığıyla sosyal parametrelerin değerlendirilmesidir. Bu sayede, yerel halkın sunduğu doğal ve kültürel kaynakların herhangi bir karmaşa veya güvenlik sorunu yaşanmadan keyifle kullanılabilmesi için sosyal kapasite değerlendirmesi ve analizleri önem taşımaktadır (Dinç, 2022: 42).

2.5.AŞIRI TURİZM ÜZERİNE YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR

Bu kısımda literatürde aşırı turizm üzerine Türkiye’de ve dünyada farklı destinasyonlarda yapılmış araştırmalardan örnekler sunulmuştur. Araştırmalar önce Türkiye ve sonra dünyada yapılmış olan araştırmalar olmak üzere kronolojik sıraya göre verilmiştir.

Yazıcıoğlu, Alphan ve Onur (2020) Tripadvisor sitesindeki yorumları nitel yöntemlerle değerlendirerek Salda Gölü destinasyonunda aşırı turizm olup olmadığını, eğer varsa bunun nedenlerini ve aşırı turizmin destinasyona zararlarını ortaya koymaya çalışmışlardır. Araştırmanın bulguları Salda gölünün çekiciliğinin doğal güzelliğine, sosyal medyada yapılan abartılı reklamlara ve destinasyonun ücret olarak uygunluğuna bağlı olduğunu tespit etmişlerdir. Destinasyondaki aşırı turizmin zararlarının çevre kirliliği, doğal güzelliklerin tahrip olması, aşırı kalabalık ve kalabalık nedeniyle tesislerin yetersiz kalması olduğu saptanmıştır. Fiziksel olanakların yetersizliği, güvenlik eksikliği, ulaşım sorunları ve hizmetlerin yetersizliği diğer sonuçlardır. Aşırı turizmin çözümü için ise ziyaretçilerin doğal alanları ve çevreyi koruma, kurallara uyma ve diğer insanlara nezaketle davranma konularında sorumluluk sahibi olmaları gerektiği vurgulanmıştır.

Eren ve Bozkurt (2020), yaptıkları araştırmada Kapadokya Bölgesini aşırı turizm açısından incelemişlerdir. Araştırmanın verileri Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi’nde görev yapan akademisyenlerden ve sektör temsilcileri olmak üzere 14 kişiden görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Bulgular Kapadokya bölgesinde yılın belirli bir döneminde yoğunluk yaşandığı, ayrıca yoğunluğun belirli bölgelerde olduğu, ancak bu yoğunluğu kontrol etmek için ise her hangi bir tedbirin alınmadığını göstermiştir. Aşırı

turizmi yönetmek için sektörün paydaşları arasında fikir birliği ve işbirliği olmadığı görülmüştür. Araştırmada, destinasyondaki aşırı turizm sorununun çözümünün turizme bakış açısından değişmesiyle başlaması gerektiği ortaya çıkmıştır. Koruma ve yaşatma bilinci ile sürdürülebilir turizm anlayışının yerleşmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Genç (2020) yaptığı araştırmada İstanbul'da sivil toplum temsilcilerinden 20 kişiyle yaptığı araştırmada şehrin aşırı turizm problemini incelemiştir. Araştırmanın bulguları İstanbul'da aşırı turizmin ve turizme karşı tepkilerin bazı göstergelerinin bulunduğunu göstermiştir. Bu bağlamda şehirle ilgili turizm politikalarının yetersiz olduğu tartışılmıştır. Ayrıca, şehrin turizm arzının dengesiz bir dağılım gösterdiği de ortaya çıkartılmıştır. Aşırı turizmin önlenmesi için alternatif turizm rotalarını oluşturulması, merkezi alanlara otel yatırım izni verilmemesi ve teknolojik uygulamalarla تنها alanların ziyaretçilerle paylaşılması gibi öneriler getirilmiştir. İstanbul'da turizm karşıtlığının benzeri şehirlerdeki kadar görülmemesinin nedenleri olarak aşırı turizmin kritik bir boyuta gelmemiş olması, kentlilik bilincinin eksikliği ve bir göç kenti olarak yabancılara alışmışlık gösterilmiştir.

Çetinoğlu ve Meydan Uygur (2020) Pamukkale destinasyonunu aşırı turizm olgusu açısından incelemiştir. Araştırmada Pamukkale destinasyonundaki aşırı turizmin nedeninin destinasyona ziyaretlerin yılın belirli bir döneminde yoğunlaşması olduğu ve destinasyonun bilinçsiz bir biçimde kullanılması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Destinasyonda ziyaretçi yönetim sisteminin uygulanamaması, ziyaretçilerin alanı nasıl kullanmaları gerektiğini bilmemeleri, park yeri ve alt yapı sorunları aşırı turizmin diğer öncelikli nedenleri olarak tespit edilmiştir. Destinasyonda aşırı turizme engel olmak için sürdürülebilir turizm ilkelerine dayalı olarak doğru bir planlamanın yapılması ve plana uygun olarak da etkili bir yönetim yapılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca genel pazarlamama, karşı pazarlama ve seçici pazarlamama türlerinin etkin bir biçimde kullanımıyla da destinasyondaki aşırı turizmin önlenebileceği ileri sürülmüştür.

Kurnaz ve İpar (2020) Muğla'nın Akkaya beldesini aşırı turizm açısından incelemiştir. Araştırmanın verileri görüşme tekniği ile Akkaya'da turistlere yönelik ürünler satan 10 esnaftan toplanmıştır. Araştırmanın bulguları destinasyondaki aşırı

turizmin zararlarının çevrenin kirletilmesi, çöplerin rastgele atılması, ziyaretçilerin esnafa saygısız davranması, doğal güzelliklerin bozulması ve beldenin görünümünün değişmesi olduğunu göstermiştir. Bele esnafı aşırı turizmin önlenmesine yönelik politikalar geliştirilmesini, ziyaretçilerin bilinçlendirilmesini talep etmişlerdir.

Yüksel vd. (2020) Muğla'nın Akkaya beldesini aşırı turizm açısından incelemişlerdir. Araştırmanın verileri görüşme tekniği ile halk, işletme sahibi, muhtar, jandarma, belediye çalışanı, müzisyen ve zabıta gibi turizm paydaşı olan 13 kişiden toplanmıştır. Araştırmanın bulguları Akkaya'da aşırı turizmin yaşandığını, turizm nedeniyle sağlanan faydalarının turizmin risklerini karşılamadığını göstermiştir. Aşırı turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel zararlarının olduğu tespit edilmiştir. Ev fiyatlarının arttığı, alt yapının yetersiz kaldığı, trafik sorunu yaşandığı, yaşam kalitesinin düştüğü, çevre kirliliğinin arttığı tespit edilmiştir. toplumsal düzenin bozulduğu, yerel halkın günlük yaşantısının sürdürülemediği ortaya çıkartılmıştır.

Özgürel ve Yılmaz (2021) aşırı turizmin dünyadaki bilinen örneklerini incelemişler ve aşırı turizme bağlı oluşan kalabalıkların yönetimi için belediyelerin akıllı turizm uygulamalarını aktif bir biçimde uygulamaları gerektiğini önermişlerdir. Dünyadaki uygulamalarda belediyelerin akıllı turizm uygulamalarından yararlar elde edildiği vurgulanmıştır.

Kurt (2021) Bozcaada destinasyonunu aşırı turizm açısından incelemiştir. Araştırmanın verileri yerel halktan 19 kişiden görüşme tekniği ile toplanmıştır. Bulgular yerel halkın yarısından fazlasının turizmi olumsuz olarak değerlendirdiğini göstermiştir. Adaya ilginin artması ve adadaki turistik faaliyetlerin artmasıyla adada aşırı kalabalık oluştuğu, adanın özgün yapısının bozulduğu ve çevrenin tahrip olduğu ifade edilmiştir. Yerel halkın adaya gelen ziyaretçilerle ilgili görüşlerinin çoğunlukla olumsuz olduğu, ziyaretçilerin son zamanlarda profillerinin değiştiği, çoğunlukla etrafa çöp atıkları, gürültü yaptıkları şikayet konusu olmuştur. Turizmin adaya ekonomik katkı sağladığı ve adada bir sosyal canlılık yarattığı konusunda yaygın bir kanaat vardır.

Yıldız (2022) İzmir'in Foça ilçesinde aşırı turizm açısından yerel halk ve ziyaretçi etkileşimini inlemiş, yerel halkın aşırı turizmle ilgili görüşleri alınmış ve aşırı turizmin önlenmesi ve yerel halkın ziyaretçilerle etkili bir iletişim kurabilmeleri için yapılması gerekenler tartışılmıştır. Araştırmanın verileri Foça'da yerel halkın farklı kesimlerinden görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmanın bulguları aşırı turizm nedeniyle bazı dönemlerde yerel halkın evlerinden dışarı çıkmadıklarını göstermiştir. Yerel halkın en çok rahatsızlık duyduğu grubun günübirlikçiler olduğu tespit edilmiştir. Aşırı turizm nedeniyle yaşam maliyetleri aşırı derece artmıştır ve bundan dolayı yerel halk destinasyon dışına taşınmaya başlamıştır. Aşırı turizmin önlenmesi ve yerel halkla ziyaretçiler arasında olumlu bir etkileşimin kurulması için şehirde yoğunluğun azaltılması, kalabalıkların yeni çekim alanlarına ve konaklama tesislerine dağıtılması, trafiğin düzenlenmesi, yerel halkın (mesleki) eğitimi, ziyaretçilerin yönetimi ve ziyaretçilerle olumlu etkileşimi artıracak iletişim kanallarının kurulması önerilmiştir. Aşırı turizm için geliştirilecek önlemler ve bunların yönetilmesinde yerel halkında karar mekanizmalarına dahil edilmesi ve yerel halkla işbirliği yapılması da mutlaka gerçekleştirilmelidir.

Bilgiçli ve Yıldırğan (2022) seyahat hakkı ve yerel halkın hakları açısından turizm destinasyonlarını ele almışlar ve bu kapsamda İzmir'in Çeşme ilçesinde işletme temsilcilerinden ve yerel halktan oluşan 8 kişiden görüşme tekniğiyle veriler toplamışlardır. Aşırı turizm göstergelerinin ekonomik (kiralarda, ürün fiyatlarının artması), sosyal (şehir hayatının bozulması, suç oranlarının artması, değerlerin yıpranması) ve çevresel (çevrenin tahrip olması) faktörlerle ifade edilebildiği görülmüştür. Çeşme destinasyonunda aşırı turizmin oluşmadığı, ancak belirli alanlara yoğunlaşma olması durumunda böyle bir şeyin yaşanabileceği ortaya çıkartılmıştır. Katılımcıların turizmin önemi konusunda aynı fikirde oldukları saptanmıştır.

Kara, Celep ve Kanıgür (2023) Salda gölünün Türkiye ve dünya açısından önemine dikkat çekerek bu bölgenin 1. derece doğal sit alanı olduğunu ve korunmasını gerektiğini belirtmişlerdir. Aşırı turizmden etkilenmemesi için bölgenin yaz ve kış sezonu için ayrı ayrı olmak üzere fiziksel taşıma kapasitesini hesaplamışlar ve bunun aşılmamasını önermişlerdir.

Yıldız ve Yarkıcı (2024) dünyada aşırı turizm problemi yaşayan Barselona/İspanya, Amsterdam/Hollanda, Venedik/İtalya, Roma/İtalya, Český Krumlov/Çekya, Karlovy Vary/Çekya ve Kutná Hora/Çekya destinasyonlarını kendi dinamikleri çerçevesinde inceleyip aşırı turizm olgusunu çözümlenmeye çalışmışlardır. İncelenen destinasyonlardaki sorunların benzer olduğu görülmüştür. Bununla birlikte konum, millet, kültür, sahip olduğu tarihi ve turistik değerler faktörleri açısından her destinasyonun kendine özgü sorunlarının olduğu da görülmüştür. Dolayısıyla sorunlara yaklaşımın genel olsa dahi çözüm için destinasyonun kendi dinamiklerinin de göz önünde tutulması gerektiği vurgulanmıştır. Aşırı turizme karşı destinasyonların kısa, orta ve uzun vade planlaması yapmaları gerektiği ve özellikle kapasitenin yönetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kapasite yönetimi için ise fiziksel, ekolojik, ekonomik, psikolojik ve sosyal kapasitesinin net ve detaylı bir biçimde belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. aşırı turizm çözümü için kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve yerel halkın birlikte işbirliği içinde çalışmaları gerektiği de vurgulanmıştır.

Anuar vd. (2019) tarafından Malezya’da yapılan araştırmada miras kentteki aşırı turizmin yerel halk üzerindeki etkisi incelenmiştir. Aşırı turizmin yerel halk üzerinde yüksek düzeyde memnuniyet ve konfora yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeninin aşırı turizmin sağladığı ekonomik katkılar, yaşam standartlarını ve yaşam kalitesini artırması olduğu değerlendirilmiştir.

Almeida-Garcia vd., (2019) tarafından İspanya’nın Mayorka adasında bir kıyı ve açık hava destinasyonu olan Alcúdia’da sakinlerin aşırı turizm algıları ve bu algıların sakinlerin tutumları üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Ayrıca, yerel yönetiminin ve turist davranışının aşırı turizmin etkisi üzerindeki rolü analiz edilmiştir. Bulgular sakinlerinin çoğunlukla destinasyonu aşırı kalabalık (%65) olarak algıladığını, aynı zamanda yaşamak için iyi bir yer (%57) olarak da algıladığını göstermiştir. Diğer bir deyişle, aşırı kalabalık olsa dahi sakinler turizmden memnundurlar. Araştırmada ayrıca hem destinasyonun yerel yönetim tarafından iyi yönetilmesinin hem de olumlu turist davranışının aşırı turizmin bölge sakinlerinin davranışları üzerindeki olumsuz etkilerini azaltan ve bu nedenle daha sürdürülebilir bir destinasyona ulaşmak için temel yönetim araçlarını oluşturan iki bağlamsal faktör olduğu tespit edilmiştir.

Kuščer ve Mihalič (2019) tarafından Slovenya'nın Ljubljana destinasyonunda yapılan araştırmada sakinlerin turizmin etkileri ve işbirliği hakkındaki tutumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Ljubljana, aşırı turizme yol açabilecek, hızla büyüyen bir turizm destinasyonu örneğini temsil ettiği tespit edilmiştir. Bulgular yerel halkın turizmden rahatsız olmasını etkileyen ve potansiyel aşırı turizm riski sunan bazı olumsuz faktörlerin olduğunu göstermiştir. Aşırı turizm nedeniyle destinasyondaki yaşam kalitesinin azalması, toplum yararlarının azalması, aşırı turizmin sosyo-kültürel riskler içermesi, kirlilik ve aşırı trafik gibi faktörlerin yerel halkın turizme bakışını olumsuz etkilediği bulunmuştur. Turizmin sorunlarını çözmek için yerel halkla işbirliği yapılması ise turizme bakışı olumlu olarak etkilemektedir.

Abbasian, Onn ve Arnautovic (2020) tarafından nitel yöntemlerle gerçekleştirilen çalışmada Dubrovnik'teki yerel turizm çalışanları ve onların aşırı turizm algıları incelenmiştir. Ampirik veriler, Temmuz 2018'deki 12 günlük saha gözlemine ve yerel turizm çalışanlarıyla yapılan 18 eposta görüşmesine dayanmaktadır. Görüşülen kişiler sorun hakkında yüksek düzeyde farkındalık ve endişe göstermektedirler. Dubrovnik'te aşırı turizmin neden olduğu sorunlar arasında aşırı kalabalık, trafik sıkışıklığı, çeşitli fiziksel hasarlar, Eski Kent'te yerel halkın yer değiştirmesi, düşük turistik deneyim kalitesi ve yerel halkın daha düşük yaşam kalitesi, artan fiyatlar yer almaktadır. En sık çözüm önerileri ise yolcu gemilerinin sayısının azaltılması ve ardından konaklama, yiyecek-içecek ve mağazaların kuruluş ve kalite kurallarının sıkılaştırılmasıdır.

Atzori (2020) tarafından ABD Kaliforniya'da Monterey beldesindeki aşırı turizmi incelemiş ve nedenlerini belirlemeye çalışmıştır. Bu nedenle 19 kişiyle yaptığı nitel araştırmalar neticesinde beldede önceden var olan bir kırılma nedeniyle popülerliğin ani bir şekilde artması sonucunda aşırı turizmin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, uygun turizm yönetimi olmaması da aşırı turizmin gelişmesini desteklemiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KIYIKÖY

3.1. KIYIKÖY HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Kıyıköy, doğası, tarihi ve lezzetli mutfağıyla unutulmaz bir tatil deneyimi arayanlar için mükemmel bir destinasyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Karadeniz'in masmavi sularına bakan Kıyıköy, kayalık bir zemin üzerinde kurulmuş, adeta bir yerdir. Kuzeyde Pabuçdere, güneyde Kazandere olmak üzere iki doğal sit alanına ev sahipliği yapan Kıyıköy, doğaseverler için eşsiz bir deneyim sunmaktadır. I. Derece doğal sit alanı olarak tescil edilen bu derelerde alabalık, sazın ve kefal balığı avlamak, motorlu tekne veya kayıkla gezinti yapmak mümkün olabilmektedir. Pabuçdere'nin denize döküldüğü noktada uzanan dar, uzun ve temiz kumsal ise yaz aylarında kamp kurmak için ideal bir alan haline gelmektedir. Kıyıköy'de sadece doğanın tadını çıkarmak değil, lezzetli deniz ürünlerinin tadına bakmak ve konforlu bir konaklama deneyimi yaşamak da mümkün olmaktadır. Gününbirlik kullanıma uygun balık lokantaları ve kafelerin yanı sıra, ev pansiyonculuğu da oldukça yaygındır. Deniz suyu sıcaklığının 20-26°C arasında değiştiği Kıyıköy plajları, Kırklareli'ne 96 kilometre, Vize'ye 40 kilometre ve İstanbul'a 200 kilometre uzaklıkta yer almaktadır. Kıyıköy'e gelen turistler, denizden yeni çıkmış balıkların tadına bakmanın, sahil şeridinde ve Pabuçdere ile Kazandere'de kayıkla gezinmenin keyfini çıkarmanın yanı sıra, tarihi eserleri de keşfedebilmektedir. Bölgede Bizans Dönemi'ne ait Kıyıköy Kalesi (6. yüzyıl Jüstinyen Dönemi), Aya Nikola Manastırı (6. yüzyıl) ve Geç Osmanlı Dönemi'nden kalma Kıyıköy Camii ve Liman Hamamı gibi önemli tarihi yapılar bulunmaktadır. Kale içerisinde yer alan sivil mimarlık örnekleri de görülmeye değer olmaktadır (Kültür portalı, 2024a).

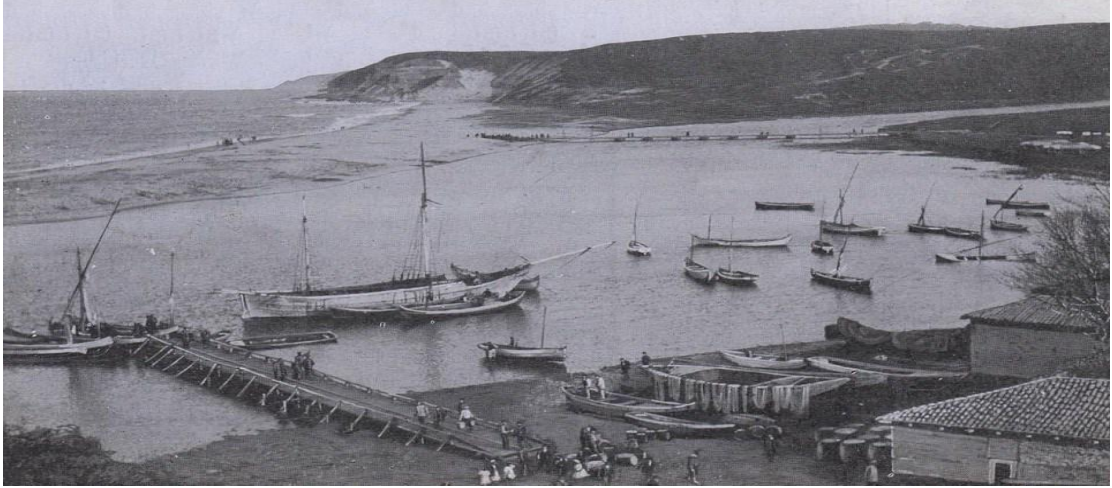
Şekil 2. Kıyıköy Beldesi (Kültürportali, 2024a)

3.2. KIYIKÖY BELDESİNİN TARİHÇESİ

Kıyıköy, köklü bir geçmişe sahip, ilk çağlardan beri farklı uygarlıklara ev sahipliği yapan bir bölgedir. Tarihçiler, M.Ö. 540'lı yıllarda Anadolu'da yaşanan "İran Fırtınası"ndan kaçan Lidyalı grupların bu bölgeye yerleşerek Kıyıköy'ü kurduğunu tahmin etmektedir. İlk yerleşimciler olan Lidyalılar, geçimlerini dağ ve deniz ürünlerinden ve denizden kıyıya vuran gemilerin mallarının yağmalanmasından sağlamışlardır. Bu yağmalar zaman zaman Trak boyları ile çatışmalara da yol açmıştır (Karaçam, 1995). M.Ö. 513 yılında Karadeniz ve Kafkasya'nın zenginliklerine ulaşmak için Pers hükümdarı Darius, ünlü İskit Seferi'ne çıkmıştır. Darius bu seferinde Istranca ormanlarına saklanan İskitlileri bulamasa da Trakya'da bir Satraplık kurarak Karadeniz kıyılarını ele geçirmiştir. Bu bölgedeki İyon kentleri ve Yunan ticaret kolonileri de bu durumdan büyük darbe almıştır. Vize merkezi olmak üzere Kıyıköy de bu Trakya Satraplığı'na bağlanmıştır. İskitler, İranlıların bir kolu olarak kabul edilen bir kavimdir. O dönemde Istranca ormanları, savaşçı İskit kadınları da dahil olmak üzere birçok farklı kavime ev sahipliği yapıyordu. İskitler, Trak boylarından bazı gruplar, Astailer ve Bithynialılar ile birlikte Kıyıköy, Vize, Saray ve daha güneye uzanan ovalarda ve akarsu kıyılarında yaşamışlardır. Kıyıköy'ün tarihi, farklı uygarlıkların izlerini taşıyan bir

mozaik gibidir. Lidyalıların kurduğu bu liman kenti, zamanla Pers Satraplığı ve Trak boyları ile etkileşime girerek zengin bir kültürel geçmişe sahip olmuştur (Apak, 2009).

Kıyıköy, tarihi boyunca birçok işgale uğramış ve farklı isimlerle anılmış bir liman kasabasıdır. 19. yüzyılda Bulgar ve Haçlılar tarafından işgal edilen Kıyıköy, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında da Rusların kontrolüne geçmiş ve denizden abluka altına alınmıştır. Bu işgal Berlin Antlaşması'na kadar devam etmiştir. Antlaşma gereği Ruslar geri çekilmiş ve Kıyıköy tekrar Osmanlı topraklarına katılmıştır (Karaçam, 1995). 1912-1913 Balkan Savaşları sırasında Bulgarlar Kıyıköy'ü işgal etmiş ve bu işgal bir yıl kadar sürmüştür. İstanbul'da yapılan ateşkes görüşmelerinde Bulgarların Midye-Enez hattının batısına çekilmesi kararlaştırılmışsa da, Kıyıköy'den ancak İkinci Balkan Savaşı'nda Çatalca Muharebesi'nde yenilmeleriyle çekilmek zorunda kalmışlardır. Türk-Bulgar sınırı 18 Eylül 1913'te imzalanan bir anlaşmayla belirlenmiştir. Balkan Savaşları'ndan hemen sonra Kıyıköy, 1920 yılında Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Bu dönemde Rumlar tarafından büyük zulüm ve işkence gören Kıyıköy yerlileri, ancak Mustafa Kemal Atatürk'ün 30 Ağustos 1922'de Yunan ordularını yenilgiye uğratması ve 2 Kasım 1922'de Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasıyla esaretten kurtulmuştur. Kıyıköy tarihi boyunca birçok isim almıştır. İlk adı Salmudessos'tur. Bazı kaynaklar bu ismin "Kutlu, Kutsal, İyi, Güzel" anlamlarına gelen Salmudassa'dan türediğini de belirtmektedir. M.Ö. 400'lü yıllarda Helenler tarafından "Bal Yenenin Yurdu" anlamına gelen Melinophagos ismi verilmiştir. Bu dönemde bölgede yaşayan Traklar da bu isimle anılmaktadır (Karaçam, 1995). 1960 yılına kadar Midye olarak bilinen Kıyıköy'e, Midye isminin yabancı kökenli olduğu düşüncesiyle Kıyıköy ismi verilmiştir. Kıyıköy, tarihi boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, işgal ve kurtuluş mücadelelerine tanıklık etmiş köklü bir geçmişe sahip bir liman kasabasıdır. Farklı isimlerle anılsa da, her daim Türk topraklarında kalmış ve günümüzde Türkiye'nin en önemli tarihi ve turistik yerlerinden biri haline gelmiştir (Apak, 2009).

Şekil 3. 19.yüzyılda Kiyıköy (Öztürk, 2018)

3.3. KIYIKÖY BELDESİNİN SOMUT KÜLTÜREL MİRAS ÖGELERİ

3.3.1. Kiyıköy Aya Nikola Manastırı

Kiyıköy'ün Papuçdere yolu üzerinde, güney yamaçta yer alan Aya Nikola Manastırı, kasabanın 700 metre uzağında adeta bir tarihe tanıklık etmektedir. Bizans Dönemi'nden kalma bu kaya manastırı, günümüze ulaşan en güzel örneklerden biri olma özelliğini taşıyor. Manastır, kademeli olarak oyulmuş hücrelere ev sahipliği yapmaktadır. Zemin katında kilise, daha alt seviyede ise kutsal su kaynağı olarak bilinen ayazma bulunmaktadır. Üst bölümde ise keşişlerin yaşam alanları yer almaktadır. Kilisenin kuzey tarafında bir merdivenle ayazmaya inilirken, doğusunda ise ikinci bir giriş bulunmaktadır. 19. yüzyılda Rumlar tarafından kaya galerilerinin önüne ahşap bir giriş eklenmiş olsa da bu bölüm sonradan ortadan kaldırılmıştır. Günümüzde geriye kalan manastır kalıntıları, ziyaretçilere Bizans mimarisinin ve inanç sisteminin izlerini sunmaya devam etmektedir (Kültür portalı, 2024b).

Şekil 4. Kiyıköy Aya Nikola Manastırı (Kültür portalı, 2024b)

3.3.2. Kiyıköy (Midye) Kalesi Surları

Kırklareli'nin Vize ilçesine bağlı Kiyıköy'de, denize doğru uzanan bir sırt üzerinde yer alan Kiyıköy Kalesi, 6. yüzyıldan kalma görkemli bir yapı. Kazandere'nin güneyinde ve Pabuçdere'nin kuzeyinde konumlanan kale, tarihi dokusu ve muhteşem manzarasıyla ziyaretçileri cezbetmektedir. Günümüzde batı cephesindeki sur duvarları ve iki ana giriş kapısı hala ayakta durmaktadır. Kalenin sağlamlığı ve ihtişamı, 9. ve 10. yüzyıllarda yapılan onarımlarla da pekiştirilmiştir. Bu sayede Kiyıköy Kalesi, sadece tarihi bir abide olmanın ötesinde, bölgenin kültürel kimliğinin de önemli bir simgesi haline gelmiş durumdadır. Kaleyi ziyaret eden kişiler surlardan boğazın nefes kesici manzarasının keyfini çıkarabilir, tarihi atmosferi hissedebilir ve Bizans mimarisinin izlerini görebilmektedirler. Kiyıköy Kalesi, hem tarihi hem de doğal güzellikleriyle keşfedilmeyi bekleyen bir hazinedir (Kırklareli envanteri, 2024a).

Şekil 5. Kıyıköy (Midye) Kalesi Surları (Kültür envanteri, 2024a)

3.3.3. Kıyıköy Vezirtepe Tümülüsü

Tümülüsler, geçmişten gelen gizemli anıtlar olarak bilinmektedir. Toprak yığınları ile oluşturulmuş bu tepeler, aslında önemli kişilerin mezarlarını barındırmaktadırlar. Ülkemizde özellikle Trakya bölgesi bu anıt mezarlar açısından oldukça zengindir. Tümülüsler, şekillerine göre çeşitlilik göstermektedirler. Konik, küresel, yarım küresel ve biçimsiz tümsekler en yaygın türler arasında bulunmaktadır. Gömme biçimlerine göre ise platformlu, çukurlu, mezar odalı, lahitli ve basit mezar olmak üzere beş gruba ayrılmaktadırlar. İlginç bir şekilde, tümülüsler genellikle tek değil, grup halinde bulunmaktadır. Bu anıt mezarlar, sadece geçmiş uygarlıkların ölü gömme gelenekleri hakkında bilgi vermekle kalmaz, aynı zamanda o dönemin sosyal ve ekonomik yapısı hakkında da ipuçları sunmaktadır. Tümülüslerin inşası için harcanan emek ve kullanılan malzemeler, ölen kişinin toplumdaki statüsünü ve önemini göstermektedir. Bugün Türkiye'de birçok farklı bölgede tümülüsler görmek mümkündür. Bu anıt mezarlar, geçmişe bir pencere açarak, atalarımızın inançlarını ve geleneklerini daha iyi anlamamızı sağlayabilmektedir (Kırklareli envanteri, 2024b).

Şekil 6. Kıyıköy Vezirtepe Tümülüsü (Kırklarelienvaneri, 2024b)

3.3.4. Kıyıköy Liman Hamamı

Kıyıköy'de Kazandere Koyu'na bakan yamaçlarda, Osmanlı döneminden kalma tarihi bir hamam gizlenmiştir. Ne zaman inşa edildiği tam olarak bilinmemekle birlikte, denizcilere hizmet etmek amacıyla yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Hamam, günümüzde ot ve çalılarla kaplı bir bölgede, burç ve batı giriş kapısı arasında surların altında yer almaktadır. Hamamın mimari yapısı hakkında detaylı bilgi bulunmasa da, Osmanlı hamam kültürünün izlerini taşıdığı düşünülmektedir. Muhtemelen sıcak, soğuk ve ılık bölümlerinden oluşan hamamda, denizciler yorgunluklarını atabilir ve rahatlayabilirlerdi. Zamanla kaderine terk edilen hamam, günümüzde harap bir durumdadır. Fakat hala ayakta duran kalıntılar, Osmanlı döneminin Kıyıköy'deki varlığını ve bu liman kasabasının denizcilik geçmişini hatırlatmaktadır. Restore edilerek yeniden işlevlendirilmesi halinde, Kıyıköy'ün tarihi ve turistik açıdan önemli bir değeri haline gelebilecek bu hamam, umutla bekleyen tarihi bir hazinedir (Duman, 2007).

Şekil 7. Kiyıköy Liman Hamamı (Kırklarelienvanteri, 2024c)

3.3.5. Kiyıköy Merkez Camii

Kiyıköy'ün merkezine oldukça yakın bir konumda bulunan Kiyıköy Camii, kiliseden dönüştürülmüş bir yapıdır. Cumhuriyet Dönemi'ne kadar Rum kasabası olarak bilinen Kiyıköy'ün tarihi dokusuna da ışık tutan bu caminin yapım tarihi ve dönemi kesin olarak bilinmemektedir. Bazı kaynaklara göre, kilise Abdülhamit Dönemi'nde Tanzimat Fermanı ile azınlıklara verilen haklar sonucunda inşa edilmiştir. Kiyıköy'e ziyarete gelen Rum turistlerin de bu görüşe katıldığı bilinmektedir. 1930 yılında camiye dönüştürülen yapı, 1943'te kısa süreli bir askeri depo olarak kullanılmış ve daha sonra tekrar camiye çevrilmiştir. Kiliseden camiye dönüşüm sırasında, yapının içinde yer alan ikonların tamamının yok edildiği ifade edilmektedir. Bu durum, Kiyıköy Camii'nin tarihi ve kültürel açıdan önemini daha da artırmaktadır. Günümüzde camii olarak kullanılan yapı,

Kiyıköy'ün tarihi ve dini mirasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Duman, 2007).

Şekil 8. Kıyıköy Merkez Camii (Kırklareli envanteri, 2024d)

3.3.6. Kıyıköy Nekropol Alanı ve Kilise Kalıntısı

Kıyıköy Beldesi sınırları içerisinde, koordinatları belirli bir alanda gizemli bir keşif yapılmıştır. Bu alanda, nekropol alanı ve üzerinde kabartmalı haç işareti bulunan mermer parçalar da dahil olmak üzere, kilise olduğu düşünülen bir yapının kalıntıları gün ışığına çıkmıştır. Taş dizileri, kiliseye ait olduğu düşünülen yapının planını ve boyutunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Keşfedilen nekropol alanı, bölgenin tarihi ve dini geçmişine ışık tutmaktadır. Kilise kalıntıları ise, Kıyıköy'de Hıristiyanlığın varlığını ve önemini kanıtlıyor. Kabartmalı haç işareti bulunan mermer parça ise, kiliseye ait olduğu düşünülen yapının en önemli bulgularından biri olarak değerlendirilmektedir. Bu keşif, Kıyıköy'ün tarihi ve kültürel mirasının ne kadar zengin olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmalar ışığında, bölgenin geçmişi hakkında daha fazla bilgi edinmek ve kiliseye ait diğer kalıntıları ortaya çıkarmak için daha kapsamlı arkeolojik kazılara ihtiyaç duyulmaktadır (Kırklareli envanteri, 2024e).

Şekil 9. Kıyıköy Nekropol Alanı ve Kilise Kalıntısı (Kırklareli envanteri, 2024e)

3.3.7. Kıyıköy Eski Çeşme

Kıyıköy surları içinde yer alan ve halk arasında Roma Çeşmesi veya Neron Çeşmesi olarak bilinen bu tarihi çeşme, kesme taştan yapılmış hazneli bir meydan çeşmesidir. Hazne çatısının bir kısmının yıkılmış olması, çeşmenin geçmişine dair gizemli bir hava katmaktadır. Türk Dönemi'nden kalma olduğu düşünülen çeşmenin kesin tarihi bilinmemekle birlikte, günümüzde maalesef kullanılmamaktadır. Roma Çeşmesi mi, Neron Çeşmesi mi olduğu tam olarak bilinmeyen bu tarihi eser, Kıyıköy'ün kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Çeşmenin restore edilerek yeniden işlevlendirilmesi Kıyıköy'ün tarihi dokusuna önemli bir katkı sağlayacaktır (Duman, 2007).

Şekil 10. Kıyıköy Eski Çeşme (Kırklarelienvanteri, 2024f).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YÖNTEM

Tez çalışmasının yöntem bölümünde araştırmanın nasıl gerçekleştirildiği anlatılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanma süreci, veri analizi ve geçerlik güvenirlik başlıkları altında araştırmanın yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir.

4.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada Kıyıköy turizm destinasyonundaki aşırı turizmin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Kıyıköy destinasyonu sakinleriyle yapılan görüşmelerle yerel halkın arışı turizmi nasıl değerlendirdiği ve algıladığı araştırılmıştır. Bu çalışmada nitel bir araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma modeli olarak durum çalışması modeli tercih edilmiştir. Durum çalışması bir ya da birden çok durumun ayrıntılı incelenmesine imkân tanır. Durum çalışması bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

4.2.ÇALIŞMA GRUBU

Çalışma grubunu belirlemek için olasılığa dayalı olmayan amaçlı örnekleme yöntemlerinden kar topu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bu örnekleme tekniğiyle örnekleme sayısının artırılması hedeflenmektedir. Bu teknik ilk erişilen katılımcılardan araştırmaya katılmaya gönüllü olabilecek ve örnekleme kriterlerine uyan sonraki kişilerin bilgilerinin alınmasını ve onların çalışma grubuna dahil edilmesini içerir (Büyüköztürk vd., 2016).

Araştırmanın çalışma grubunu Kıyıköy turizm destinasyonunda ikamet eden 20 kişi oluşturmuştur. Çalışma grubunun demografik özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Katılımcıların 6’sı kadın ve 14’ü erkektir. Katılımcıların yaşları 21 ila 69 arasında değişmektedir. 5 katılımcı bekar ve 15 katılımcı evlidir. 5 katılımcı ilköğretim mezunu, 1 katılımcı ortaokul mezunu, 6 katılımcı lise mezunu, 1 katılımcı önlisans mezunu ve 7

katılımcı ise lisans mezunudur. Katılımcıların farklı meslek gruplarından olduğu ve 14 katılımcının maddi durumunun orta, 5 katılımcının iyi ve 1 katılımcının da çok iyi olduğu görülmektedir. katılımcıların Kıyıköy destinasyonlarında ikamet süreleri ise 1 yıl ila 64 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 1. Çalışma grubu

No	Cinsiyet	Yaş	Med. Durum	Eğitim	Meslek	Mad. Durum	İkamet süresi
1	Kadın	41	Evli	Lise	Kafe	Orta	41
2	Erkek	21	Bekar	Lise	Esnaf	Orta	21
3	Erkek	39	Evli	İlkokul	İşletmeci	İyi	39
4	Erkek	42	Bekar	Lise	Teknisyen	İyi	42
5	Erkek	47	Evli	Lise	İşletmeci	Çok İyi	47
6	Erkek	47	Evli	Lisans	Öğretmen	Orta	47
7	Kadın	38	Bekar	Lisans	Öğretmen	Orta	7
8	Erkek	27	Bekar	Lisans	Garson	Orta	1
9	Erkek	20	Bekar	Lise	İşletmeci	İyi	20
10	Erkek	45	Evli	Lise	Esnaf	Orta	45
11	Kadın	62	Evli	İlkokul	Ev Hanımı	Orta	30
12	Erkek	64	Evli	İlkokul	Kavıkcı	Orta	64
13	Erkek	64	Evli	Ortaokul	İşçi	Orta	20
14	Kadın	41	Evli	İlkokul	Aşçı	Orta	41
15	Kadın	27	Evli	Lisans	Ev Hanımı	İyi	4
16	Kadın	34	Evli	Lisans	Yönetici	Orta	1
17	Erkek	69	Evli	Önlisans	Emekli	İyi	3
18	Kadın	34	Evli	Lisans	Ev Hanımı	Orta	1
19	Erkek	60	Evli	İlkokul	Esnaf	Orta	60
20	Erkek	52	Evli	Lisans	İşletmeci	Orta	10

4.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmanın verilerini toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır (Ek X). Görüşme tekniği kişilerin deneyim, düşünce, algı, yorum, zihinsel algı ve tepkileri gibi gözlenemeyen durumlarını belli bir amaç için anlaşılır kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yarı yapılandırılmış görüşme araştırmacıya esneklik ve kontrol sağlar. Bu yöntemde araştırmacı katılımcılara sormayı planladığı soruları önceden hazırlar ve her bir katılımcıya görüşmelerde bu soruları yöneltir. Bununla birlikte,

görüşmenin akışına uygun olarak yan ya da alt sorular sorarak görüşmeye yön verilebilir ve görüşülen kişiden daha fazla ve detaylı bilgi alınması sağlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Bu araştırmada kullanılan görüşme formu yarı yapılandırılmış açık uçlu 12 soru içermektedir. Görüşme formunu oluşturmak için ilgili literatür kapsamlı ve titiz bir şekilde incelenmiş ve araştırmanın amacına uygun olduğu değerlendirilen sorular belirlenmiştir. Soruların açık ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Uzman incelemesinin ardından gerekli revizeler yapılarak görüşme formuna son hali verilmiştir.

4.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmanın verileri 2024 yılı 17-30 Nisan tarihleri arasında Kızılköy turizm destinasyonunda toplanmıştır. Görüşmeler katılımcıların uygun gördüğü ve kendilerini rahat hissettikleri ortamlarda yapılmıştır. Yalnızca gönüllü olan katılımcılardan veriler toplanmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcıların rızası alınarak görüşmeler sesli olarak kaydedilmiştir.

Görüşmeler 35 dakika ila 50 dakika arasında değişen sürelerde tamamlanmıştır.

4.5. VERİLERİN ANALİZİ

Görüşmeler aracılığıyla toplanan verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi tümevarımcı bir yaklaşımdır ve içerik analizi yapılırken çeşitli kodlamalar yaparak verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkartma işlemi gerçekleştirilir. İçerik analizi yapılırken birbirine benzeyen verilerin belirli kavramlar ve temalar altında bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği şekilde yeniden düzenlenmesi hedeflenir (Creswell, 2017). İçerik analizi yoğun bir kodlama sürecinin içerir. Kodlama yapılırken araştırmanın amacıyla uyumlu olarak önemli görülen kelime, cümle veya paragrafın anlam bütünlüğü içerisinde isimlendirilir. Tüm verilerin kodlaması tamamlandıktan sonra kodlar kategorilere ve temalara ayrılır (Sığır, 2018: 280; Punch, 2020: 194).

Araştırmanın verilerinin analiz etmek için MAXQDA 2020 programı kullanılmıştır. MAXQDA nitel veri analiz programlarından birisidir. MAXQDA verilerin

depolanmasını, verilerin kodlanmasını, verilerin düzenlenmesini, verilerin görselleştirilmesini, kodlanan verilerin geri çağrılmasını ve kodlar arasında ilişkilerin kurulmasını sağlayan bilgisayar destekli bir yazılımdır (Patton, 2014: 442). MAXQDA programı içerisinde kodlamalar yapılırken nitel araştırmalarda toplanan verilerin ortak kategorilerde birleştirilmesi ve azaltılmasını öngören Miles-Huberman modeli kullanılmıştır. Bu modele uygun olarak veriler ilk aşamada kodlanmış ve ikinci aşamada ise tüm kodlamalar gözden geçirilerek kod birleştirmeleri ve düzeltmeleri yapılmıştır (Baltacı, 2017).

4.6. GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMALARI

Bilimsel araştırmalar okuyuculara doğru ve güvenilir bilgiler sunarlar. Bilimsel araştırmaların doğru ve güvenilir olmalarının nedeni tüm aşamalarının geçerlik ve güvenilirliği için belirli süreçlerden geçiriliyor olmasıdır. Bilimsel araştırmalarda iç geçerlilik, araştırma sonunda ulaşılan sonuçların aslında var olan gerçeği ne kadar yansıttığı ile ilişkilidir (Büyüköztürk vd., 2016). Bu araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için de çalışmalar yapılmıştır. İç geçerliği sağlamak için bu araştırmanın tüm süreçleri uzman kontrolünde yürütülmüştür. Ayrıca, analizlerin bütünlüğünü ve sistematik olmasını sağlayan geçerli bir analiz programı kullanılmıştır. Ayrıca, araştırmanın verileri analizlerden önce dikkatlice okunmuş ve verilerin bütünlüğü teyit edilmiştir. MaxQDA programı aracılığıyla uygun kodlar belirlenmiş ve bu kodlar uygun temalar altında birleştirilmiştir. Kodlar oluşturulurken her bir katılımcının söylemleri bir bütün halinde diğerleriyle bir arada değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada iç geçerliğini artırmak için kullanılan tekniklerden bir diğeri katılımcı teyidi veya üye kontrolüdür. Bu teknik katılımcıların araştırma sonuçlarını kendi görüşlerini yansıtıp yansıtmadığını değerlendirmeleri açısından denetleyebilmelerini içerir (Başkale, 2016). Bu kapsamda, katılımcılara kendi görüşlerinin araştırmaya yansıtıp yansımadığı konusunda geri dönütler alınmıştır.

Nitel araştırmalarda dış geçerlilik ya da nakledilebilirlik, elde edilen sonuçların farklı zaman ve durumlara aktarılabilmesiyle ilişkilidir. Dış geçerliği sağlamak için

kullanılan en yaygın yöntem örneklem seçiminin doğru şekilde yapılması ve örneklemin temsil edici sayıda ve nitelikte olmasıdır (Merriam, 2018). Bu araştırmada nitel araştırmalar için kabul edilebilir bir örneklem sayısı olan 20 katılımcı ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Örneklem içerisinde farklı cinsiyetten, yaştan, eğitim düzeyinden, medeni durumdan, meslekten bireylerin bulunması sağlanmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için ise araştırmada takip edilen tüm süreçler, aşamalar, işlemler detaylı, açık ve şeffaf bir biçimde anlatılmıştır. Araştırmanın bulguları tablolar ve görsellerle açık ve anlaşılır nitelikte sunulmuştur. Ayrıca, tablo ve görsellerle birlikte katılımcıların dikkat çekici ifadeleri de doğrudan aktarılmıştır.

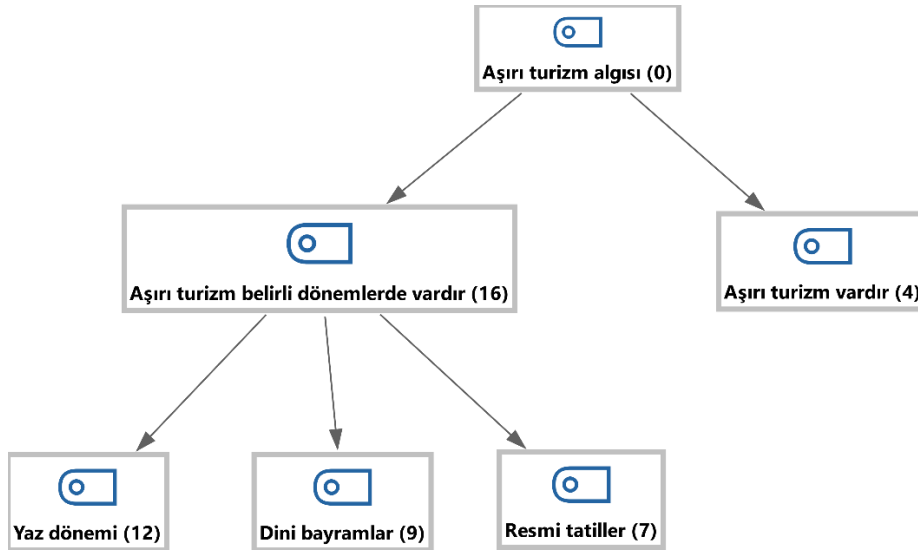
BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR

Tez çalışmasının bu bölümünde araştırma verilerinin MaxQDA programı ile analizlerinden elde edilen bulgular ayrı başlıklar altında sunulmuştur. Bulgular sunulurken MaxQDA programının ürettiği görseller kullanılmış ve görseldeki sonuçlar yorumlanmıştır.

5.1. KIYIKÖY'DEKİ AŞIRI TURİZM DURUMUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Katılımcıların Kıyıköy'deki aşırı turizmin varlığına ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları aşağıda Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 11. Aşırı turizm durumu

Şekil 2'de gösterilen bulgulara göre 20 katılımcı içerisinde 4 katılımcı Kıyıköy'de aşırı turizm olduğunu düşünmektedir. 16 katılımcı ise Kıyıköy'de aşırı turizmin belirli dönemlerde olduğu görüşündedirler. Bu katılımcılar Kıyıköy'de özellikle yaz döneminde (12), dini bayramlarda (9) ve resmi tatillerde (6) aşırı turizmin mevcut olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcıların Kıyıköy'deki aşırı turizmin varlığına ilişkin görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Yani yaz sezonunda, özel günlerde, bayram tatillerinde mevcut”. (Katılımcı18)

“Özellikle resmi tatillerde, bayramlarda, yaz aylarında”. (Katılımcı 14)

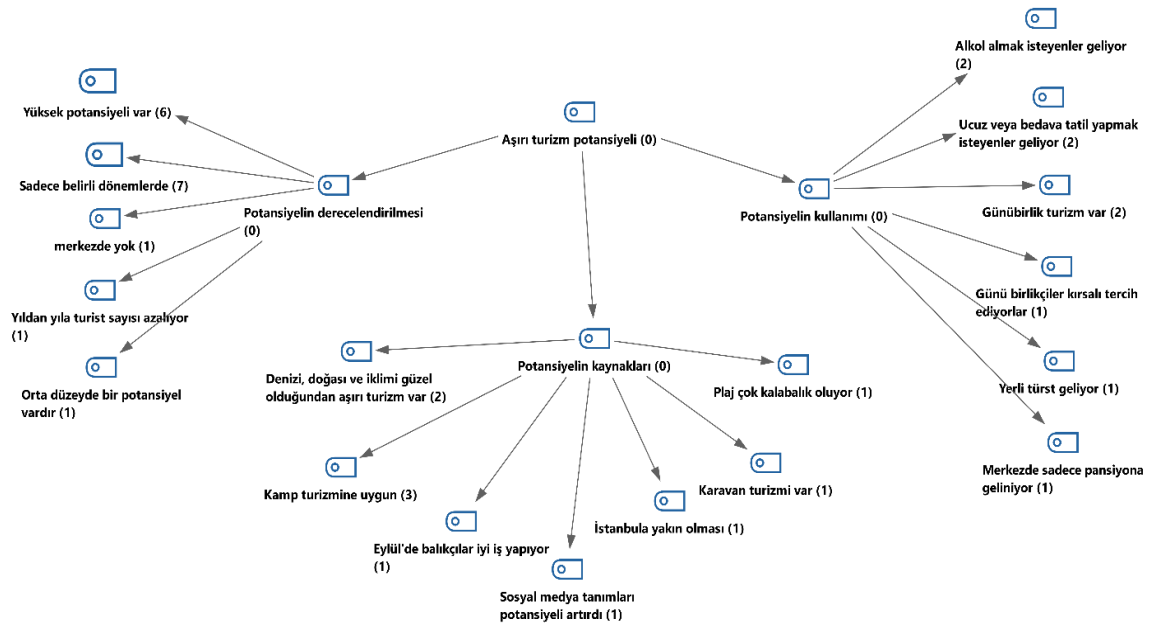
“Çok aşırı değil. Yaz aylarında sadece. Yani aşırı turizm belli dönemlerde de olsa var”. (Katılımcı 9)

“Resmi tatiller aşırı yoğunluk oluyor”. (Katılımcı 4)

“Burada aşırı turizm var yani”. (Katılımcı 12)

5.2. KIYIKÖY’DEKİ AŞIRI TURİZM POTANSİYELİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Katılımcıların Kıyıköy’deki aşırı turizm potansiyeline ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları aşağıda Şekil 3’de gösterilmiştir.

Şekil 12. Aşırı turizm potansiyelinin değerlendirilmesi

Katılımcıların Kıyıköy’deki aşırı turizm potansiyeline ilişkin görüşlerinin üç alt temada incelenebileceği anlaşılmıştır. Bu alt temalar aşırı turizm potansiyelinin derecelendirilmesi, potansiyelin kaynakları ve potansiyelin kullanımı alt temalarıdır.

Katılımcıların Kıyıköy’deki aşırı turizm potansiyelini derecelendirirken 6 katılımcı Kıyıköy’ün aşırı turizm potansiyelinin yüksek olduğunu 7 katılımcı ise sadece belirli

dönemlerde potansiyelin yüksek olduğunu dile getirmişlerdir. 1 katılımcı ise aşırı turizm potansiyelinin orta düzeyde olduğuna işaret etmiştir. 1 katılımcı Kıyıköy merkezinde aşırı turizm potansiyelinin olmadığını, daha çok kırsalda aşırı turizm potansiyeli olduğunu belirtmiştir. 1 katılımcı ise aşırı turizm potansiyelinin ve turist sayısının yıldan yıla azaldığını ifade etmiştir.

Bazı katılımcıların Kıyıköy'deki aşırı turizm potansiyelinin kaynaklarıyla ilgili görüşlerini açıkladıkları gözlemlenmiştir. Bu katılımcıların görüşlerine göre Kıyıköy'deki aşırı turizm potansiyelinin kaynakları; kamp turizmine uygun olması (3), denizi, doğası ve ikliminin güzel olması (2), karavan turizmine uygun olması (1), plajının güzel olması (1), İstanbul'a yakın olması (1), sosyal medya tanıtımının etkili olması (1) ve Eylül ayındaki balık işlerinin iyi olmasıdır.

Bir kısım katılımcı ise Kıyıköy'deki aşırı turizm potansiyelinin nasıl kullanıldığıyla ilgili görüşlerini dile getirmişlerdir. Bu katılımcılara göre Kıyıköy'e daha çok alkol almak isteyenler (2), ucuz veya bedava tatil yapmak isteyenler (2), günübirlik tatil yapmak isteyenler (2), kırsalda tatil yapmak isteyenler (1) ve yerli turistler (1) gelmektedir.

Katılımcıların Kıyıköy'deki aşırı turizmin potansiyeline ilişkin görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Kıyıköy doğasıyla, yeşilliğiyle, tarihiyle, kumun güzelliğiyle dünyada sayılı yerlerden biri. Yani insanların gelip görmeyi tercih ettikleri yerlerden, en güzel yerlerden biri. Kıyıköy ve gelen de memnun kalıyor. Ondan sonra ne oluyor? Eee katlanarak daha da çoğalıyor”. (Katılımcı 5)

“İnsanların buraya İstanbul'a, Çerkez'e veya Çorlu'ya yakın olmasından dolayı geliyorlar, günübirlik gelip hemen geri dönüyorlar”. (Katılımcı 7)

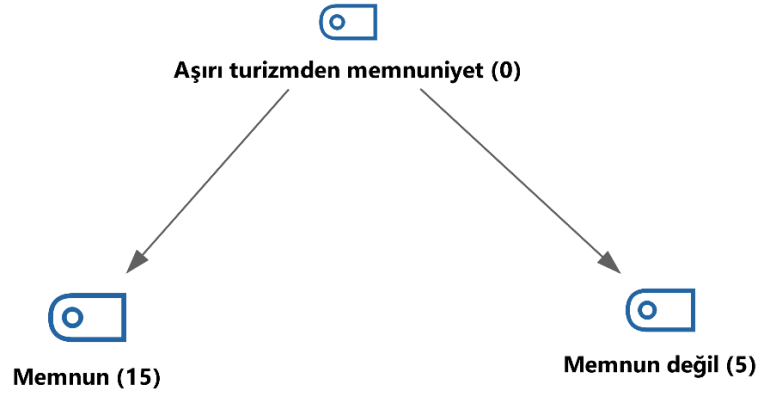
“Yani pikniğe geliyorlar İstanbul'dan mesela. İki günlüğüne geliyorlar buralara. Yerli çok geliyor”. (Katılımcı 13)

“Zaten dışarıdan çadırını alıp, alışverişini yapıp geliyor. Kıyıköy ile hiçbir alakaları yok. Sadece buranın doğasını ve denizini kullanıyorlar”. (Katılımcı 4)

“Deniz turizmi var, kamp turizmi var, karavan turizmi var”. (Katılımcı 17)

5.3. KATILIMCILARIN KIYIKÖY’DEKİ AŞIRI TURİZMDEN MEMNUNİYET DURUMLARI

Katılımcıların Kıyıköy’deki aşırı turizmden memnuniyet durumlarıyla ilgili analiz sonuçları aşağıda Şekil 4’de gösterilmiştir.

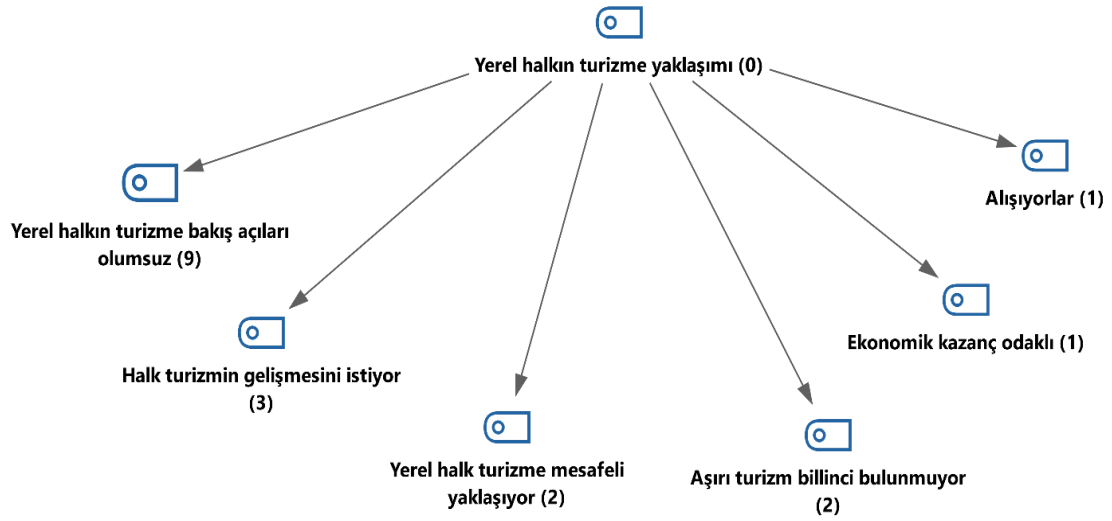

Şekil 13. Aşırı turizmden memnuniyet durumu

Görüşme formu içerisinde katılımcıların aşırı turizmden memnuniyetlerine ilişkin bir soru yer almamıştır. Bununla birlikte katılımcılar Kıyıköy’deki aşırı turizmden memnun olup olmadıklarını söylemleriyle ve ifade tarzlarıyla göstermişlerdir. Önemli bir bulgu olduğu değerlendirildiğinden katılımcıların Kıyıköy’deki aşırı turizmden memnuniyet durumlarıyla ilgili bulgular da sunulmuştur. Katılımcıların söylemlerinden ve ifade tarzlarından 15’inin Kıyıköy’deki aşırı turizmden memnun oldukları, 5’inin ise Kıyıköy’deki aşırı turizmden memnun olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

5.4. YEREL HALKIN KIYIKÖY ÖZELİNDE TURİZME YAKLAŞIMLARI

Katılımcılar Kıyıköy halkının turizme nasıl yaklaştıklarını ve turizm konusunda algı ve davranışlarının ne şekilde olduğunu değerlendirmişlerdir. Bu konuyla ilgili analiz sonuçları aşağıda Şekil 5’de gösterilmiştir.

Şekil 14. Yerel halkın turizme yaklaşımı

Katılımcıların büyük çoğunluğu yerel halkın turizme yaklaşımının olumsuz olduğunu belirtmişlerdir. 9 katılımcı halkın turizme bakış açısının olumsuz olduğunu, 2 katılımcı yerel halkın turizme mesafeli yaklaştığını ve 2 katılımcı da yerel halkta aşırı turizm bilincinin bulunmadığını ifade etmişlerdir.

Diğer taraftan, 3 katılımcının yerel halkın turizmin gelişmesini istediği görüşünde oldukları görülmüştür. 1 katılımcı ise yerel halkın turizme yavaş yavaş alıştıklarını dile getirmiştir. 1 katılımcı da yerel halkın turizm yaklaşımlarının ekonomik kazanç odaklı olduğunu vurgulamıştır.

Katılımcıların yerel halkın turizm yaklaşımlarıyla ilgili görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Yerel halkın turizme bakış açıları çok kötü”. (Katılımcı 1)

“Buradakiler aşırı turizm ile baş etmenin yolunu aramamış. Geri kafalı ve yobazlar”. (Katılımcı 3)

“Gerçekleri mi konuşalım? Yani genelde insanları burada hani sıcakkanlılar okey, her şey güzel ama biraz da kaba, zaman dışı daha doğrusu. Mesela siz buraya müşteri olarak geldiniz. Burada çalışanlar dahil, patron dahil herkes sizinle ilgilenir. Fakat dışarıdan yerel halk herkes böyle yabancı gözüyle bakıyor. Biraz

daha mesafeli yaklaşmak istiyor. Ama dediğim gibi buranın da bir kültürü var. Yobazlar biraz”.

(Katılımcı 8)

“Kötü anlamda karşılıyorlar. Gelen insanı durduramazlar. Ama gelmesini de istemezler. ‘Ne bu kadar kalabalık, İstanbul olduk’ diyorlar”. (Katılımcı 10)

“Burada yaşayanlar da istemiyor tabii. Kalabalık oluyor, ekmek bulamıyorlar”.

(Katılımcı 13)

“Kimisi istemiyor bu kadar insan gelmesini. Esnaf genelde istiyor insan gelmesini. Emekli hayatı yaşayanlar istemiyor anladığım kadarıyla. Sakinlik isteyenler istemiyor”. (Katılımcı 15)

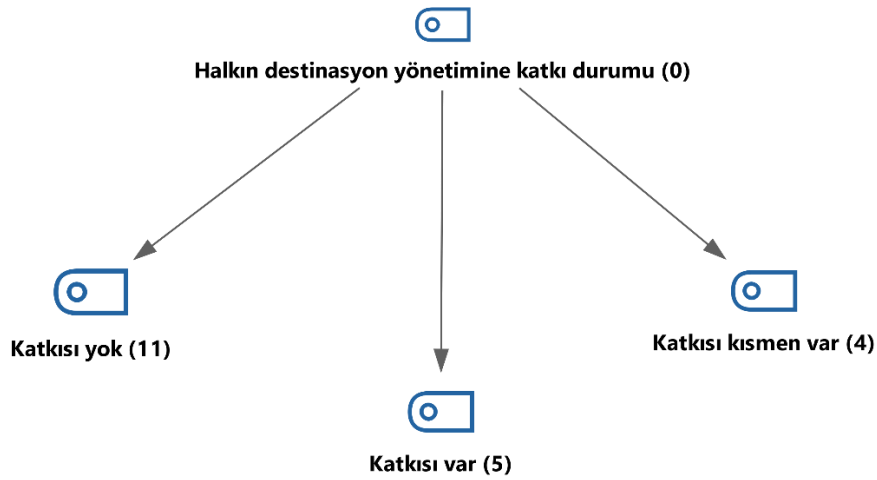
“Çok hoş karşıladıklarını söyleyemem. Buranın yerleşik, özellikle eski, daha yaşlı, yaşı ilerlemiş insanları biraz daha tepkili. Çünkü su yetmiyor, altyapı yetmiyor. Böyle problemler olduğu için iyi karşılamaz. Yoksa yani tabii ki turizm bir destek köylüye de, halka da çok güzel”. (Katılımcı 16)

“Bayramda çok yoğun olduğunu söylerler. Ama onun dışında bu yoğunluktan şikayetçi olduklarını sanmıyorum. Çünkü kısa sürede çok para kazanmanın derdinde oldukları için bu fazla turist onlar için zaten hoş bir şey aslında. O yüzden çok da farkında olduklarını sanmıyorum. Umurlarında da olduğunu düşünmüyorum açıkçası”. (Katılımcı 7)

5.5. YEREL HALKIN DESTİNASYON YÖNETİMİNE KATKI DURUMU

Katılımcılar Kıyıköy halkının destinasyon yönetimine katkı durumlarını

değerlendirmişlerdir. Bu konuyla ilgili analiz sonuçları aşağıda Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 15. Yerel halkın destinasyon yönetimine katkı durumu

Katılımcıların yarısından biraz fazlası (11 katılımcı) Kıyıköy yerel halkının destinasyon yönetimine bir katkı sağlamadığını belirtmiştir. Diğer taraftan, 5 katılımcı yerel halkın destinasyon yönetimine katkısı olduğunu ve 4 katılımcı ise yerel halkın destinasyon yönetimine kısmi katkıları olduğunu dile getirmişlerdir.

Katılımcıların yerel halkın destinasyon yönetimine katkılarıyla ilgili görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Herhangi bir katkısı olduğunu düşünmüyorum. Bir atılım da yok”. (Katılımcı 7)

“Belediyenin tanıdığıysa sesini çıkartmıyor, ama yabancıysa canına okuyor. İş, ekmek vermiyor sana. Yani çok da bir katkı sağladığını düşünmüyorum. Yok yok, sen bu köylüysen her türlü imkanın var ama yabancıysan su vermezler”. (Katılımcı 13)

“Yerel halkın bir şey yaptığını sanmıyorum ama bu sektörde olanlar, turizm sektöründe olanlar, işletme sahipleri yapmaya çalışıyordur”. (Katılımcı 16)

“Tabii ki de. Burada zaten özellikle yerel insanlar tarafından her şey belirleniyor. Herkes zaten birbirini tanıyor burada”. (Katılımcı 8)

“Elbette ki yapıyorlar. Ben kendimden bahsedeyim mesela. Mesela siz ne yapıyorsunuz? Ben aşağı yukarı 6 sene, 6-7 sene oldu. Burada hiç olmamış bir sektör yarattık”. (Katılımcı 10)

“Sağlamaktadır. Önceden bahçelerini tarlalarını ekiyordu buradaki vatandaş. Şimdi turizme yönelik çadır alanları yapmaya başladılar. Olan tarlalarını mekan, restoran yapmaya başladılar”. (Katılımcı 4)

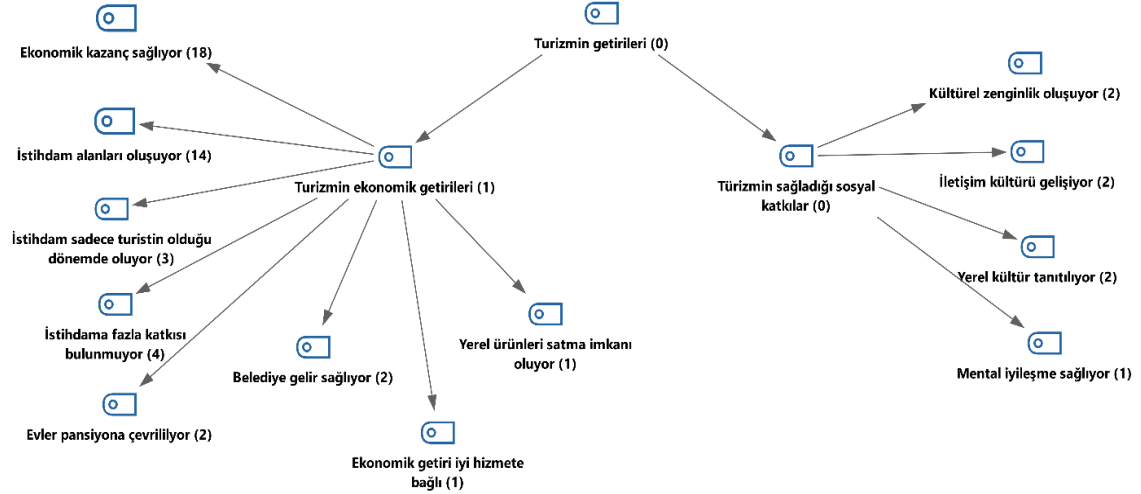
“Burasının destinasyonuna çok sağlamıyor”. (Katılımcı 5)

“Yapan da var, yapmayan da var açıkçası”. (Katılımcı 9)

“Yerel halk istese de yapamaz çünkü sit alanıyız. Belediyede bitiyor biraz da iş yani ruhsat verme, sit alanını düşürme gibi. Genelde hoşgörülü oluyorlar turistlere karşı ama genel olarak belediyede bitecek bir iş, halkta değil”. (Katılımcı 15)

5.6. KIYIKÖY ÖZELİNDE TURİZM GETİRİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Katılımcıların Kıyıköy özelinde turizmin getirilerini değerlendirmeleriyle ilgili görüşleri analiz edilmiş ve analiz sonuçları aşağıda Şekil 7’de gösterilmiştir.

Şekil 16. Turizmin getirilerinin değerlendirilmesi

Katılımcıların Kıyıköy özelinde turizmin getirilerini değerlendirdikleri görüşlerinin 2 alt temada incelenebileceği görülmüştür. Bu alt temalar turizmin ekonomik getirileri ve turizmin sağladığı sosyal katkılar alt temalarıdır. Katılımcıların görüşlerinden turizmin ekonomik getirilerine daha çok odaklanıldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcıların Kıyıköy özelinde turizmin öncelikli getirilerinin; ekonomik kazanç sağlaması (18) istihdam alanları oluşturması (14), evlerin pansiyona çevrilmesi (2), belediyenin gelir sağlaması (1) ve yerel ürünleri satma imkanı oluşması olduğu saptanmıştır. Katılımcıların ekonomik getirilerle ilgili görüşlerini ifade ederlerken bazı katılımcılar (3) istihdamın sadece belirli dönemlerde olduğunu vurgulamışlardır. Bazı katılımcılar ise Kıyıköy’de turizmin istihdama fazla bir katkısını olmadığını belirtmişlerdir. 1 katılımcı ise ekonomik getirinin hizmetlerin iyi olmasına bağlı olduğunu ifade etmiştir.

Az sayıda katılımcı Kıyıköy’de turizmin sağladığı bazı sosyal katkılar da olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bu katılımcılara göre turizm sayesinde kültürel zenginlik oluşmaktadır (2), iletişim kültürü gelişmektedir (2), yerel kültür tanıtılmaktadır (2) ve yerel halk açısından mental bir iyileşme sağlanmaktadır (1).

Katılımcıların Kıyıköy özelinde turizmin getirilerini değerlendirilmesiyle ilgili görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Daha çok hizmet edersen daha güzel para kazanırsın”. (Katılımcı 1)

“Esnaflarımız yararlanıyor bu işten. Kamp alanları var, dükkanlar var, restoranlar var”. (Katılımcı 2)

“Sağlıyor. Restoranlarda 3 kişi çalışacakken 20 kişi çalışıyor. Plajlarda can kurtaranlara iş sağlıyor. İşletmeciler, pansiyoncular hepsi işliyor. Herkes civar köylerden temizlik için, servis için insan alıyor”. (Katılımcı 3)

“Sahilleri girdiği zaman belediye park ücreti alıyor”. (Katılımcı 5)

“Yerel halkın da işte pansiyonculuktan gelen kısa dönemde olsa, yaz dönemlerinde olsa da gelirlerine katkısı mevcut oluyor”. (Katılımcı 7)

“Yani şimdi geliyor bakkala giriyor, kasaba giriyor, manava giriyor. Burada derede sandal bisiklet turlarımız var. Onlara yani herkes bir şeyler kazanıyor”. (Katılımcı 9)

“Ekonomik katkısı var. Esnafa bir hareketlilik oluyor. Pansiyonda olsun, otelde olsun, konaklarda olsun, restoranda olsun, garsonluk yapıyor, bulaşıkçılık

yapıyor, temizlikçilik yapıyor, aşçılık yapıyor. Ne bileyim arada turşu yapan, reçel yapan çok insan yok da onu yapıyor. Marul ekliyor, restorana satıyor”. (Katılımcı 10)

“İnsan geldikçe bizim de işimiz iyi oluyor yani. Onların sayesinde ekmek yiyoruz”.
(Katılımcı 12)

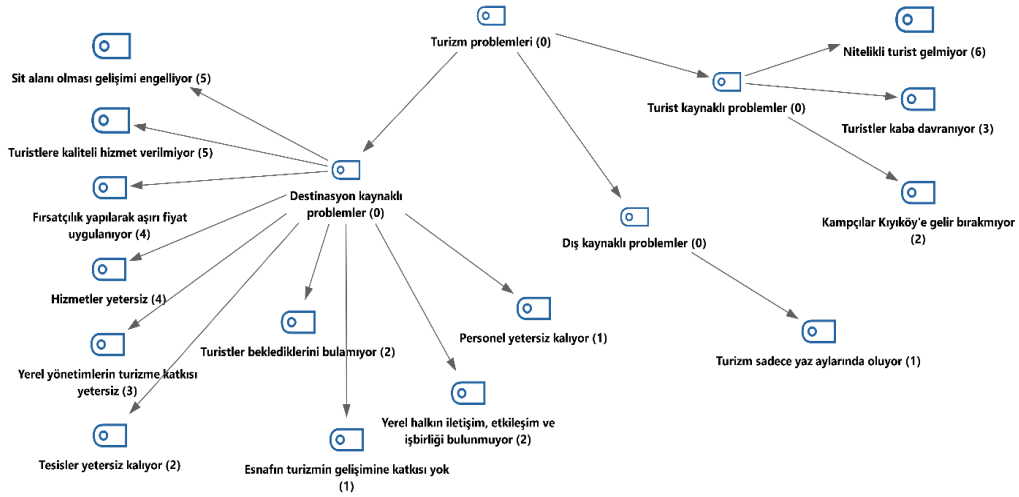
“Mutlaka sağlıyor. Çok sayıda turizm işletmesi var burada. Otelcilik, pansiyon restoran gibi”. (Katılımcı 16)

“Olumlu etkisi de biraz önce de söylediğim gibi mental, bence özellikle insanları mental olarak destekliyor”. (Katılımcı 8)

“Gelen turistleri görüp, ‘insanlar ne güzel konuşuyor’ diyorsun. Örnek alıyorsun. Yani bu hem benim kendimi yetiştirmem açısından hem de çocuklar açısından faydalı. Biz köy çocuğu olarak yetiştiğimiz için genel kültürümüz biraz eksik. İşte bunları gördük, biraz daha geliyoruz. O yüzden bir katkı sağlıyor diyebiliyoruz”.
(Katılımcı 18)

5.7. KIYIKÖY ÖZELİNDE TURİZMİN PROBLEMLERİ

Katılımcılara Kıyıköy’deki turizmin avantajları ve dezavantajları sorulduğunda çoğunlukla avantajlarından bahsettikleri görülmüştür. Bu avantajlardan bahsederlerken çoğu katılımcının bu avantajları engelleyen ve Kıyıköy’de turizmin gelişmesini yavaşlatan bazı problemlerden de bahsettikleri saptanmıştır. Katılımcıların bu konuyla ilgili görüşleri analiz edilmiş ve analiz sonuçları aşağıda Şekil 8’de gösterilmiştir.

Şekil 17. Turizmin problemleri

Katılımcıların Kıyıköy özelinde turizmin problemleriyle ilgili görüşlerinin üç alt temada incelenebileceği ve bu alt temaların da destinasyon kaynaklı problemler, turist kaynaklı problemler ve dış kaynaklı problemler olduğu görülmüştür. Katılımcıların Kıyıköy turizminin gelişmesini engelleyen problemlerden en fazla destinasyon kaynaklı problemlere odaklandıkları saptanmıştır.

Katılımcıların belirttikleri destinasyon kaynaklı turizm problemleri öncelik sırasına göre Kıyıköy'ün sit alanı olması nedeniyle gelişmemesi (5), Kıyıköy'e gelen turistlere kaliteli hizmet sunulmaması (5), fırsatçılık yapılarak aşırı fiyat uygulanması (4), sunulan hizmetlerin yetersiz olması (4), yerel yönetimlerin turizme yeterli katkı yapmamaları, tesislerin yetersiz kalması (2), turistlerin destinasyondan beklediklerini bulamaması (2), yerel halkın iletişim, etkileşim işbirliğinde bulunmaması (2), esnafın turizmin gelişimine katkı yapmaması (1) ve turizmde istihdam edilen personelin yetersiz kalması olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların belirttikleri turist kaynaklı turizm problemlerinin ise öncelik sırasına göre Kıyıköy'e nitelikli turist gelmemesi (6), turistlerin kaba davranması (3) ve kampçıların Kıyıköy'e gelir bırakmaması olduğu saptanmıştır.

Kıyıköy’de turizmin gelişmesini engelleyen dış kaynaklı problemin ise turizmin sadece yaz aylarında yoğun bir şekilde yaşanıp diğer zamanlarda turizmin yaşanmaması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların Kıyıköy özelinde turizmin gelişmesini engelleyen problemlerle ilgili görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Kıyıköy’de iyi hizmet verilmiyor. İyi hizmet verilse buraya gelen insanlar kamp alanlarına kaçmazlar. İnsanlar tatil için buraya geldiklerinde eğlenmek, değişik bir şeyler yapmak istiyor fakat Kıyıköy’de böyle bir şey yok. Halkın bakış açısı fırsatçılık. İstanbul’da atıyorum ben sana çay kaç paraya veriyorsam burada da aynı. Bir tane poğaçaya söylüyorsun burada aynı”. (Katılımcı 1)

“Esnaf hiç üretim düşünmüyor. Bir katkı düşünmüyor. Gelen gelsin gelmeyen gelmesin mantığındalar”. (Katılımcı 2)

“Gelenlerin çoğu memnun kalmıyor. İnşallah şimdiki belediye başkanımız genç, kendisi işletmeci, girişimci bir şeyler yapacak bekliyoruz. Bundan önceki dönemlerde hiçbir şey yapılmadı. Gelenler geldiği gibi gitti. Hem temizliği yapacak, hem tuvalet, banyoları ona verecek temizliklerini yapacaklar. Hizmet olacak bir yandan da. Şu plajlarda hizmet yok. Kaliteli insan gelmez buraya. Kaliteli insan geldiğinde bir gölgelik ister. Bir su içsin ister. Her anlamda hizmet yok”. (Katılımcı 3)

“Zaten dışarıdan çadırını alıp, alışverişini yapıp geliyor. Kıyıköy ile hiçbir alakaları yok. Sadece buranın doğasını ve denizini kullanıyorlar. Çoğunun buraya katkısı yok”. (Katılımcı 4)

“Yani turist istediğini bulamıyor burada. Yani biz turiste hak ettiği hizmeti veremiyoruz. Hizmet görmediği için de dediğiniz gibi öyle çok sağlamıyor”. (Katılımcı 5)

“Gelen turist zaten dediğim gibi kültürel sosyoekonomik düzeyde de çok üst tabakadan değil”. (Katılımcı 7)

“Hiç bir şey burada değişmez. Çünkü imar vermiyorlar zaten. Bizim köyümüzde her şeyde önümüze engel olarak çıkıyor. Çivi çakamıyoruz yani”. (Katılımcı 9)

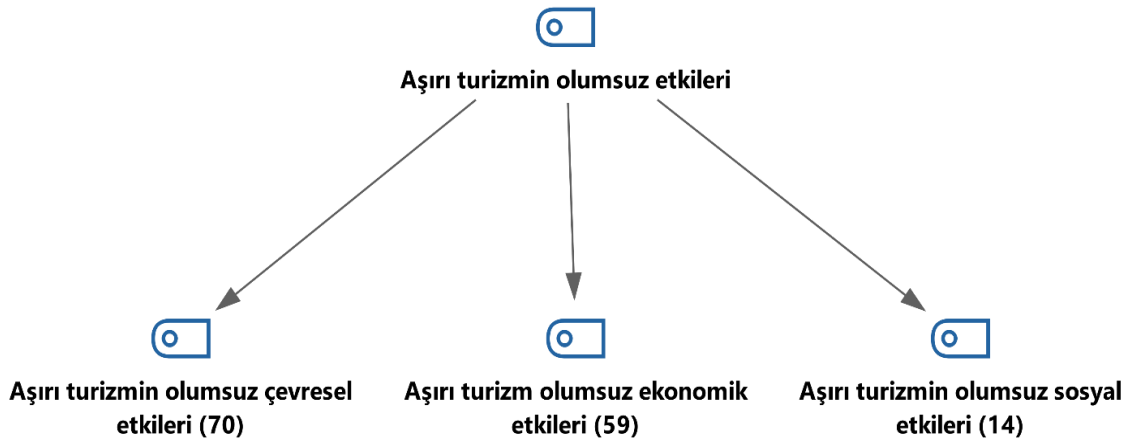
“Başka değişik gruplar, Türk toplumuna uygun olmayan insanlar geliyor”. (Katılımcı 10)

“Deniz kenarı olduğu için hep balık üzerine. Onun dışında menülerde ve soğuk mezelerde çok fazla bir şey yok. Beklentiyi çok fazla karşıladığını düşünmüyorum. Ama insanlar tabii deniz yanına geldiği için de genellikle balığı tercih ediyorlar”. (Katılımcı 16)

“Hizmet sektöründe eksiklikler var. Ayrıca buraya düşük seviyede insanlar geliyor. Çok içiciler oluyor. Kavga çıkaranlar oluyor. Bunlar olumsuz”. (Katılımcı 18)

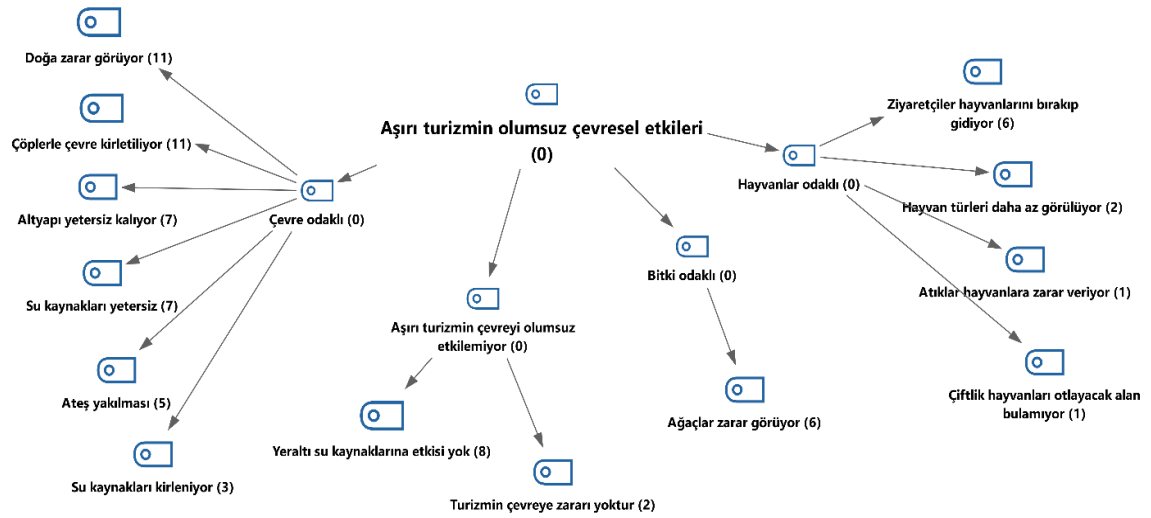
5.8. KIYIKÖY ÖZELİNDE AŞIRI TURİZMİN OLUMSUZ ETKİLERİ

Katılımcıların Kıyıköy’deki aşırı turizmin olumsuz etkileriyle ilgili görüşlerinden bu olumsuz etkilerin üç alt temada incelenebileceği anlaşılmıştır. Bu alt temaların aşırı turizmin olumsuz çevresel etkileri, aşırı turizmin olumsuz ekonomik etkileri ve aşırı turizmin olumsuz sosyal etkileri olduğu saptanmıştır. Bu üç alt tema ve bu alt temalarla ilgili kodlama sıklıkları aşağıda Şekil 9’da sunulmuştur.

Şekil 18. Aşırı turizmin olumsuz etkileri

Şekil 9’da sunulan bulgular katılımcıların Kıyıköy’deki aşırı turizmin olumsuz etkileriyle ilgili en fazla çevresel etkilere ve daha sonra ise ekonomik etkilere odaklandıkları görülmüştür. Aşırı turizmin olumsuz sosyal etkilerine ise daha az odaklanıldığı tespit edilmiştir. Aşırı turizmin olumsuz çevresel etkileriyle ilgili analiz sonuçları Şekil 10’da, aşırı turizmin olumsuz ekonomik etkileriyle ilgili analiz sonuçları Şekil 11’de ve aşırı turizmin olumsuz sosyal etkileriyle ilgili analiz sonuçları Şekil 12’de gösterilmiştir.

Şekil 19. Aşırı turizmin olumsuz çevresel etkileri

Katılımcıların dile getirdikleri aşırı turizmin çevresel olumsuz etkilerinin çevre odaklı, hayvanlar odaklı ve bitki odaklı olmak üzere üç alt temada incelenebileceği görülmüştür. Çevre odaklı olumsuz etkilerin sırasıyla; doğanın zarar görmesi (11), çöplerle çevrenin kirlenmesi (11), altyapının yetersiz kalması (7), su kaynaklarının yetersiz kalması (7), ateş yakılarak çevreye zarar verilmesi (5) ve su kaynaklarının kirlenmesi (3) olduğu tespit edilmiştir.

Kıyıköy’deki aşırı turizmin hayvanlar odaklı olumsuz etkilerinin tekrarlanma sıklığına göre sırasıyla; ziyaretçilerinin evcil hayvanlarını Kıyıköy’de terk edip gitmeleri (6), Kıyıköy’deki hayvan çeşitliliğinin azalması (2), atıklar yüzünden hayvanların zarar görmesi (1) ve çiftlik hayvanlarının otlanacak alan bulamaması (1) olduğu saptanmıştır.

Kıyıköy'deki aşırı turizmin bitki odaklı olumsuz etkisinin ise ağaçların zarar görmesi olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların pek çoğu Kıyıköy'deki aşırı turizmin çevreyi olumsuz etkilediği görüşünde olsa dahi 2 katılımcının aşırı turizmin çevreyi etkilemediği görüşünde oldukları tespit edilmiştir. 8 katılımcı ise aşırı turizmin yer altı sularına olumsuz bir etkisi olmadığını vurgulamışlardır.

Katılımcıların Kıyıköy'deki aşırı turizmin çevresel olumsuz etkileriyle ilgili görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Çöplerini toplayabilirler. Ormanda hiç aklımıza gelmeyecek çöpler var. Bizim köylümüz ormana çöp atmaz”. (Katılımcı 1)

“Dışarıdan gelen kesim su kenarındaki çöp kovasına çöpünü atmak yerine suya atıyor”. (Katılımcı 8)

“Ayrıca bir sürü pislik bırakıyorlar. Hem plajlara atıyorlar. Hem kaldıkları yerleri mahvediyorlar. Yeşil alanlarda ateş yakıyorlar”. (Katılımcı 3)

“Bitkilere, çimenlere, ağaçlara çok zarar veriyorlar. Piknik yapmak isteyenler çiçeklere oturuyorlar”. (Katılımcı 2)

“Meyve ağaçlarını kesiyorlar”. (Katılımcı 4)

“Çok fazla gezerlerse çok fazla meyve topluyorlar. Çok fazla meyve toplarken çok fazla ağaç kırıyorlar”. (Katılımcı 7)

“Ağaç kesenler çıkıyor arada, sahilde kumsal zambağı var ATV ile üzerinde gezen tipler var”. (Katılımcı 10)

“Su kuyuları yetersiz. Kirli su kaynakları da mevcut. Burasının su kaynakları zaten kendi kendisine yetersiz”. (Katılımcı 6)

“Tabii ne kadar insan çokluğu o kadar su gideri oluyor ve susuz kalıyoruz. Belli dönemlerde yazın su bitiyor”. (Katılımcı 14)

“Su sıkıntısı var. Yaz döneminde özellikle. Biz direk belediye suyu kullanmıyoruz. Alt yapısı yok”. (Katılımcı 15)

“Bazı pansiyonlar, şeyler, dereye veriyor diyorlar hani artıklarını. O birazcık deremizi pisletti. Yeraltı su kaynaklarını pisletti”. (Katılımcı 11)

“Ziyaretçiler aldıkları hayvanları belirli bir büyüklüğe ulaştıktan sonra terk edip burada bırakıyorlar İstanbul’a giderken.” (Katılımcı 6)

“Başı boş köpekleri buraya getirip bırakıyorlar. Yaz aylarında evlerine çocukları için pet shoplardan alınan köpekleri buradan giderken bırakıp gidiyorlar. Çoğu cins bu hayvanların”. (Katılımcı 10)

“Özellikle burada çok fazla köpek atılma, terk edilmesi söz konusu”. (Katılımcı 7)

“Yazın ayda bir, 15 günde bir orman yangını oluyor ama müdahale ediliyor. Haberlere bir şey çıkmıyor”. (Katılımcı 8)

“Hayvanlar da tabii ki de rahatlıkla otlayamıyorlar, çünkü salamıyorlar. Ziyaretçiler piknik yaptıkları için, kamp yaptıkları için köylüler hayvanları salamıyorlar dışarıya”. (Katılımcı 14)

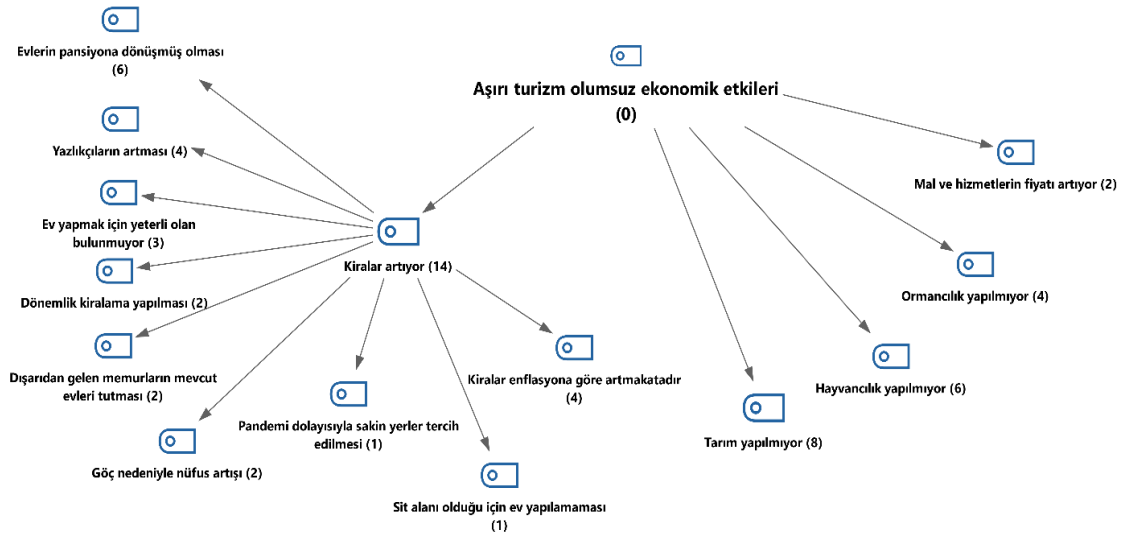
“Aşırı turizm yeraltı su kaynaklarına zarar vermiyor. Turistler ne yapacak ki”. (Katılımcı 1)

Şekil 20. Kıyıköy’de çevre kirliliği

Şekil 21. Kıyıköy’de sokak hayvanları

Şekil 22. Aşırı turizmin olumsuz ekonomik etkileri

Kıyıköy’deki aşırı turizmin ekonomik olumsuz etkilerinin tekrarlanma sıklığına göre sırasıyla; kiralaların artması (14), tarım yapılmaması (8), hayvancılık yapılmaması (6), ormancılık yapılmaması (4) ve mal ve hizmetlerin fiyatlarının artması (2) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların aşırı turizmin kiralalar üzerindeki etkisini açıklarken farklı gerekçeler göstermişlerdir. Bu gerekçelerin önde gelenleri; Kıyıköy’de evlerin pansiyona

dönüşmüş olması (6), yazlıkçıların sadece yaz için ev alıp çoğu zaman oturmamaları (4), ev yapmak için destinasyonda yeterli alan bulunmaması (3), kiralamaların dönemlik yapılması (2), dışarıdan gelen memurların evlerin çoğunu kiralamış olmaları, göç nedeniyle nüfusun artmış olması (1), sit alanı olduğu için ev yapılamaması (1) ve pandemi nedeniyle kırsal ve sakin yerlere ilginin artması (1). 4 katılımcı ise Kıyıköy’de aşırı turizm nedeniyle bir kira artışının yaşanmadığını, artışların enflasyon oranında normal seyrinde arttığını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların Kıyıköy’deki aşırı turizmin olumsuz ekonomik etkileriyle ilgili görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“2-3 yıldır kiralarda çok deli bir artış oldu.2 yıl önce kiralar maksimum 1,500 TRY geçmezdi; 1 +1, 2 + 1. Kıyıköy’de 1 +1 ile 2+1’de aynıydı fark etmiyordu. Şimdi 8,000 TRY-10.000TRY fiyatlar çok yüksek. Hiç birisi ne deniz manzaralı ne de 1+1 ile 2+1 ile alakalı ne de merkeze olmasıyla. Arka mahallede bile 1+1 eve adam 10.000TRY fiyat koymuş. İster tutsun ister tutmasın. Bu neden; işte gelen insanlar bazen burada pansiyon kiralamıyor üç aylık ev kir alıyor.2.000TRY’lere verir fakat 10.000TRY şu anda. Adam diyor ben şimdi sana bunu 2.000TRY kiraya verirsem 3 ayda aldığım parayı bir yılda senden alamayacağım diyor. Tek başına kapalı kalsın ya da kışın günübirlikçilere veriyor. Fırsatçılık ama turizm ile beraber Kıyıköy çok göç aldı. İnsanlar ev kiralamaya ve satın almaya başladı. Yabancı insan çok benim oturduğum mahalle, komple böyle. Adam kapatmış evi gitmiş. Yazın iki gün gelir, üç gün gelir. Buda sürekli kira artışına sebep oluyor. Depremden sonra Kıyıköy çok göç aldı İstanbul’dan. İstanbul’da büyük deprem denildikten sonra.15.000TRY kirayı kabul edenler var Kıyıköyde”. (Katılımcı 1)

“Özellikle yaz aylarında mesela evini pansiyona veriyorlar. Ondan daha fazla gelir elde ediyor. Yani birden mesela kışta çok mu yüksek rakamlara veriyorlar kiraya? Öyle çok yüksek rakamlara değil ama mesela burada pansiyonculuk olmasa normal evini 1 liraya verir ama pansiyon olduğu için evi kiralamaya 1,5-2 ister. Daha yüksek kiraya veriyor. Bu da kira artışına sebep oluyor yani”. (Katılımcı 10)

“Şimdi İstanbul gibi kiralar Kıyıköy’de. Olacak iş değil ya. Evvelden İstanbul’dan geliyorlardı bu köyde kalmak için. Şimdi kaçıyorlar İstanbul’a. Kıyıköy de pahalı”. (Katılımcı 13)

“Yazın bulamıyor insanlar ev. Öyle pansiyona veriyor genelde fazla ev alan insanlar. Yazın zaten kira bedelini çıkartırım diyor. O yüzden kirayı biraz yüksek tutuyorlar”. (Katılımcı 15)

“Tabi ki bayramlarda, tatillerde fiyatlar ister istemez değişiyor. Daha çok artıyor. Bu zaten her tarafta geçerli bir olay. Bayram fiyatları, tatil fiyatları farklıdır”. (Katılımcı 17)

“Turizm ile kira artışının hiçbir alakası yok şu anda. Buranın kamu kurumları, jandarma, sahil güvenlik, buraya yapılan Gazprom projesinde çalışanlar zaten buradaki mevcut evleri kiraladılar. Yeni yapılan evlerde ona göre kiralari yukarı çekiyor. Çünkü çok fazla yapılaşma yok. Burası birinci derece sit alanı. Sur içerisine ev yapamıyorsun. Sur içerisinde ev yapmak çok zahmet. Zaten mevcut bir yerleşim var ama alanımız kısıtlı”. (Katılımcı 4)

“Hayır. Burada enflasyon zamanına göre fiyatlar, enflasyona göre yükseliyor”. (Katılımcı 2)

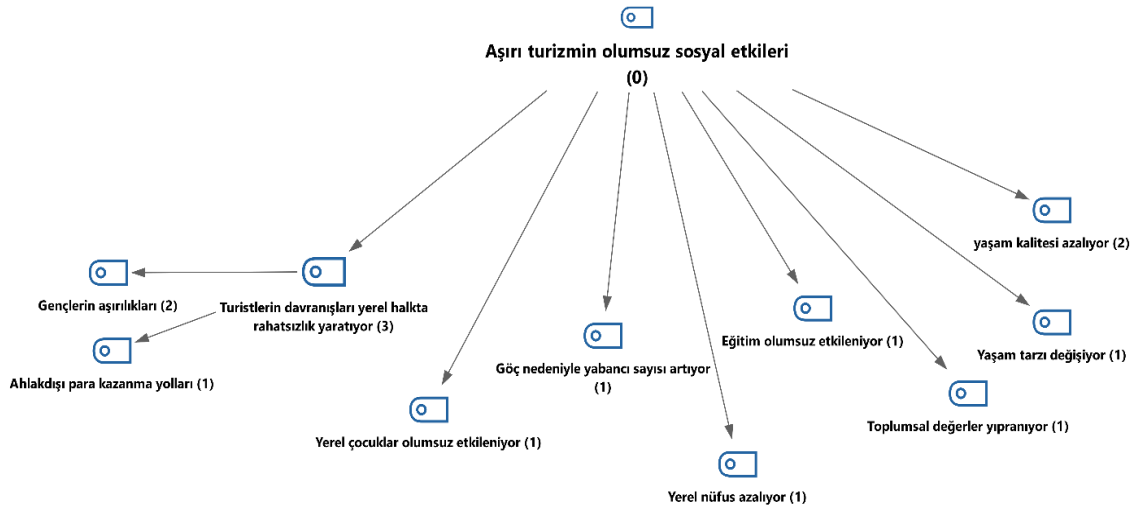
“Köy diyorsun hayvancılık yok. Ben de geçen yıl kendi hayvanlarımı sattım”. (Katılımcı 1)

“Tarım bitti. Hayvancılık bitti”. (Katılımcı 5)

“Üretimimiz de yok”. (Katılımcı 2)

“Şu an tarım alanların çoğu turizm olarak geçiyor. Mesela görmüşsünüzdür belki Kamp diye bir şey var. Tarlalar genelde şey oluyor. Kamp alanı gibi düşünülüyor tarlalar genelde burada. Onun için tarıma biraz şey yapıyor ama onun dışında başka bir zanaat zaten pek yok. Gerçi şimdi herkes tarım yapmak da istemiyor marketler çoğaldığı için köyde. Gerek duymuyor tarım ama eski insanlarımız, yaşlı insanlar tarım yapmak istiyor yani. Küçük alanda yapıyorlar”. (Katılımcı 15)

“Önceden bahçelerini tarlalarını ekiyordu buradaki vatandaş”. (Katılımcı 4)

Şekil 23. Aşırı turizmin olumsuz sosyal etkileri

Kıyıköy'deki aşırı turizmin ekonomik olumsuz etkilerinin tekrarlanma sıklığına göre sırasıyla; turistlerin davranışlarının yerel halkı rahatsız ediyor olması (3), yaşam kalitesinin azalması (2), yaşam tarzının değişmesi (1), toplumsal değerlerin yıpranması (1), eğitimin olumsuz etkilenmesi (1), çocukların olumsuz etkilenmesi (1), göç nedeniyle yabancı nüfusun artması (1) ve yerel nüfusun azalması (1) olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların Kıyıköy'deki aşırı turizmin olumsuz sosyal etkileriyle ilgili görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Abuk sabuk gençlerden bize abuk sabuk şeyler söyleyen de var. Rahatsızlık veriyorlar. Burası küçük yer. Burada yapamazsın. Direkt göze batarsın. Yaşayan kesimimiz çok yaşlı ve bir yetiştirilme tarzı var. Onlara yanlış gelen şeyler de var”.

(Katılımcı 1)

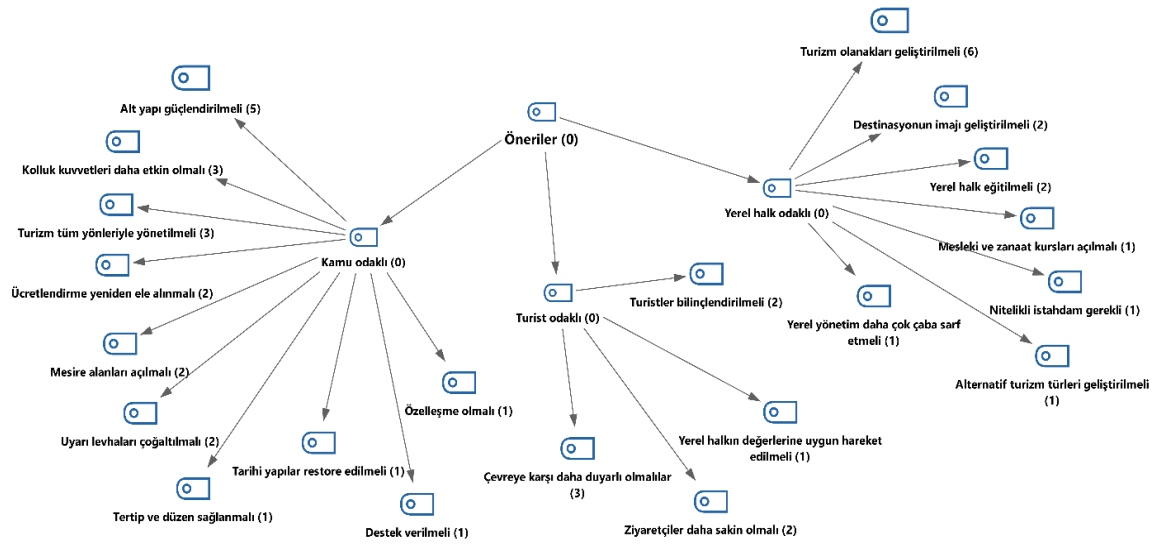
“İt kopuk insan gelmeyecek. Ailelere zarar vermeyecek. Donuyla plajda gezmeyecek. Burada yüzecek insanların kıyafet kuralı dahi yok”. (Katılımcı 3)

“Dejenere olmuş insan profili maalesef buraya geliyor. Onlar da hatta burası hani köy kenarda kalmıştır diye düşünebilirsiniz ama buradaki çocukların bile yapısını bozabiliyorlar açıkçası”. (Katılımcı 7)

“Köyün nüfusu da azalmaya başladı doğal olarak”. (Katılımcı 6)

5.9. KIYIKÖY'DEKİ AŞIRI TURİZMLE İLGİLİ ÖNERİLER

Katılımcılar Kıyıköy'deki aşırı turizmle ilgili bazı öneriler geliştirmişlerdir. Katılımcıların bu konudaki önerilerinin üç alt temada incelenebileceği anlaşılmıştır. Bu alt temaların; kamu odaklı öneriler, turist odaklı öneriler ve yerel halk odaklı öneriler olduğu anlaşılmıştır. Bu üç alt tema ve bu alt temalarla ilgili kodlama sıklıkları aşağıda Şekil 12'de sunulmuştur.

Şekil 24. Öneriler

Katılımcıların kamu kaynakları kullanılarak gerçekleştirilebilecek önerilerinin tekrarlanma sıklığına göre altyapının güçlendirilmesi (5), kolluk kuvvetlerinin denetim ve uygulama konusunda daha etkin olmaları (3), turizmin tüm yönleriyle birlikte ele alınıp yönetilmesi (3), kamu alanlarındaki ücretlendirme politikalarının yeniden ele alınması (2), mesire alanlarının açılması (2), uyarı levhalarının çoğaltılması (2), tertip ve düzenin sağlanması (1), tarihi yapıların restore edilmesi (1), devlet desteğinin artırılması (1) ve özelleştirmenin gerçekleştirilmesi (1) olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların dile getirdikleri turist odaklı önerilerin ise turistlerin çevreye karşı daha duyarlı olması gerekliliği (3), turistlerin daha sakin davranmaları gerekliliği (2) ve turistlerin yerel halkın değerlerini dikkate alarak davranmaları (1) olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların yerel halk eliyle gerçekleştirilebilecek önerilerinin tekrarlanma sıklığına göre turizm olanaklarının geliştirilmesi (6), destinasyonun imajının geliştirilmesi (2), yerel halkın eğitilmesi (2), mesleki ve zanaat kurslarının açılması (1), nitelikli istihdamın gerçekleştirilmesi (1) ve alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi (1) olduğu ortaya çıkartılmıştır.

Katılımcıların Kıyıköy'deki aşırı turizmle ilgili önerilerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Önceden kurslar oldu 3 ay gittim. Hocalar çok güzel şeyler anlattı. Mesela tekrar kurslar, eğitimler olabilir. Mesela el zanaatları açılrsa böyle bir şey yok”.

(Katılımcı 1)

“Herkesin işine yarıyor fakat ileri gitmek için bir şey yapılması lazım. Biraz daha kaliteli insanların gelmesi lazım. Bu plajlar özelleşse güzel olur bence”.

(Katılımcı 3)

“Mesire alanları yapılır”. (Katılımcı 5)

“Turizm sektöründeki çalışanlara eğitim verilmeli”. (Katılımcı 6)

“Hizmet kalitesini geliştirmeleri lazım. Alternatifler sunmaları lazım turistlere. Öyle olmazsa çok fazla yoğunluk olur ama hiç para bırakmazlar. Bu da biraz imaj değil midir? Burasının imajı değişecek ki ona göre insan gelecek. Burada bir imaj kaybı var anladığım kadarıyla. Arabaya doluşup 4-5 kişi gelip orada domates, peynir yiyip gidiyor. Bunun yani hiçbir katkısı yok köye aslında”. (Katılımcı 7)

“İnsanları daha bilinçlendirmek, tabelaları çoğaltmak, görevliler koymak gerekir”.

(Katılımcı 9)

“Daha fazla tesis olması gerekiyor, fakat burası sit alanı”. (Katılımcı 10)

“Çözüm yolu olarak daha fazla denetim şart. Çadır alanları daha fazla yapılabilir.

Otopark yapılabilir. Arabalarını insanlar park etmesi için yönlendirilebilir”. (Katılımcı 14)

“Kontrol etmek gerek bazı alanları. Konaklama için, eğlence için alanlar yaratılmalı”. (Katılımcı 15)

ilişkin bulgular sunulmuştur. Ayrıca, Kıyıköy sakinlerinin turizme nasıl yaklaştıkları ve beldelerindeki turizmden memnun olup olmadıklarına ilişkin bulgular gösterilmiştir. Kıyıköy sakinlerinin turizm gelirlerini nasıl algıladıkları, beldelerinde turizm problemlerinin neler olduğu ve destinasyon yönetimine katkılarının neler olduğu konusunda da bulgular verilmiştir. Kıyıköy'deki aşırı turizmin çevresel, ekonomik ve sosyal olumsuz etkilerine ilişkin Kıyıköy sakinlerinin görüşleri analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Son olarak, Kıyıköy sakinlerinin turizm ve aşırı turizmle ilişkili önerileri bulgu olarak sunulmuştur.

ALTINCI BÖLÜM

6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm, destinasyonlara ve ülkelere ekonomik kazançlar sağlayan, kalkınmaya ve refaha destek olan çok değerli ve büyük bir endüstridir. Bununla birlikte destinasyondaki ziyaretçi yoğunluğu çok fazla arttığı zaman destinasyon için ekonomik, sosyal ve çevresel bir kısım olumsuzluklar ortaya çıkmaktadır. Bu durum son yıllarda sıklıkla tartışılan aşırı turizm olgusunu gündeme taşımıştır. Bu tez çalışmasında Kıyıköy turizm destinasyonundaki aşırı turizm olgusu incelenmiştir. Bu destinasyonda ikamet edenlerin aşırı turizmi nasıl algıladıkları, aşırı turizme nasıl tepki verdikleri ve aşırı turizme karşı nasıl öneriler geliştirdikleri incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilen bu araştırmanın verileri Kıyıköy’de ikamet etmekte olan 20 kişiden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Veriler MaxQDA programı kullanılarak içerik analiziyle çözümlenmiştir.

Veri analizlerinden elde edilen bulgular Kıyıköy halkının beldelerinde aşırı turizm olduğuna inandıklarını göstermektedir. Bununla birlikte, yıl boyunca devam eden bir aşırı turizm yerine sadece yaz aylarında ve özellikle dini bayramlar ve resmi tatillerde yaşanan dönemsel bir aşırı turizm yaşandığı algısı olduğu anlaşılmıştır. Kıyıköy sakinleri beldelerinde yüksek bir turizm potansiyeli olduğunu düşünmektedirler. Bu potansiyelin Kıyıköy’ün doğal güzelliklerinden, denizi ve kumsalından, kamp ve karavan turizmi gibi alternatif turizme elverişli olmasından, İstanbul’a yakın olmasından ve sundukları diğer yöresel unsurlardan kaynaklandığı görüşündedirler. Kıyıköy sakinleri destinasyonun turizm potansiyelinin çoğunlukla ucuz ve bedava tatil yapmak isteyen, günübirlik tatil yapmak isteyen, alkol almak niyetinde olan yerli turistler tarafından kullanıldığını düşünmektedirler. Kıyıköy sakinleri destinasyonun turizm potansiyelinin bu biçimde kullanılmasından rahatsız oldukları anlaşılmaktadır. Turizm potansiyeli ile ilgili önceki araştırmaların bulguları benzer sonuçlara ulaşmışlardır (Yazıcıoğlu, Alphan ve Onur, 2020)

Araştırmaya katılanların çoğunluğunun Kıyıköy’ün bir turizm destinasyonu olarak yoğun bir biçimde tercih edilmesinden memnun oldukları gözlemlenmiştir. Kıyıköy

sakinlerinin bir kısmının turizmden ekonomik kazanç sağladıkları ve bu nedenle turizmden memnun oldukları değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, Kıyıköy'ün bazı sakinlerinin ise turizme yaklaşımlarının mesafeli ve çoğunlukla olumsuz olduğu anlaşılmıştır. Kıyıköy'ün turizmden kazanç sağlayan sakinleri, diğer sakinlerin turizmi geliştirmek için bir çaba ve gayret içerisinde olmadıklarını düşünmektedirler. Kıyıköy'ün araştırmaya katılan sakinlerinin beldelerinde turizmin daha da gelişmesini arzu ettikleri ve bunun için Kıyıköy'ün halkının tamamının bu konuda işbirliği içinde olması gerektiğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Kıyıköy'ün araştırmaya katılan sakinlerinin tamamına yakını turizmin beldelerine olumlu katkıları olduğu görüşündedirler. Bu katkılar ağırlıklı olarak ekonomik katkılardır. Turizm sayesinde otel, pansiyon, kamp alanı, kafe, restoran, market, büfe vb. açıldığı ve böylece hem işletme sahiplerinin hem de buralarda çalışanların ekonomik kazanç elde ettikleri anlaşılmaktadır. Yöresel ürünlerin ziyaretçilere satılmasıyla da ekonomik getiri elde edildiği saptanmıştır. Az sayıda da olsa Kıyıköy'deki turizmin sosyal getirileri olduğunu düşünenlerin de olduğu anlaşılmaktadır. Turizm sayesinde belde kültür zenginlik oluştuğunu, iletişim kültürünün geliştiğini ve halkın psikolojik olarak rahatladığını düşünenlerin de olduğu tespit edilmiştir. Bu katkıları nedeniyle Kıyıköy'ün araştırmaya katılan sakinlerinin turizm taraftarı oldukları ve turizmden memnun oldukları anlaşılmaktadır.

Turizmden memnun oldukları için Kıyıköy'ün araştırmaya katılan sakinlerinin beldelerinde turizmin gelişmesine engel olan bazı problemleri dile getirdikleri ve bu problemlerin çözülerek turizmin daha da gelişmesini istedikleri saptanmıştır. Dile getirilen problemlerin önde gelenlerinin ziyaretçilere sunulan hizmetlerin kalitesiyle ilgili olduğu görülmüştür. Hizmetlerin ziyaretçileri cezbedecek ve onların memnun olmalarını sağlayacak düzeyde yeterli ve kaliteli olmadığı vurgulanmıştır. Bu konuda halkın fırsatçılık yaparak fahiş fiyatlar uygulaması da bir problem olarak belirtilmiştir. Kıyıköy'ün sit alanı olması nedeniyle gelişime açık olmaması da önde gelen bir problem olarak görülmektedir. Bunlara ilave olarak, Kıyıköy'e belirli tipteki turistlerin geldiği algısı olduğu, bu algıya göre Kıyıköy'e nitelikli olmayan, kaba ve aşağı tabakadan ziyaretçilerin geldiği ve bu türdeki ziyaretçiler yerine daha nitelikli ziyaretçilerin

gelmesinin beklendiği gözlemlenmiştir. Kıyıköy sakinlerinin turizmin ekonomik katkıları nedeniyle turizmden memnun oldukları, daha fazla ziyaretçi ağırlamak istedikleri, bununla birlikte bunu kendilerine daha fazla gelir getiren ve beldelerine her yönüyle daha az zarar veren ziyaretçilerle gerçekleştirmek istedikleri anlaşılmaktadır.

Önceki araştırmaların bulguları yukarıdaki bulgularla paraleldir. Eren ve Bozkurt (2020) tarafından Kapadokya Bölgesinde yapılan araştırmada, Çetinoğlu ve Meydan Uygur (2020) tarafından Pamukkale destinasyonunda yapılan araştırmada, Kurt (2021) tarafından Bozcaada destinasyonunda yapılan araştırmada, Bilgiçli ve Yıldırğan (2022) tarafından çeşmede yapılan araştırmada, Anuar vd. (2019) tarafından Malezya’da yapılan araştırmada, Atzori (2020) tarafından ABD Kaliforniya’da yapılan araştırmada ve Almeida-Garcia vd., (2019) tarafından İspanya’nın Mayorka adasında yapılan araştırmada bu araştırma ile paralel sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın bulguları Kıyıköy sakinlerinin beldelerindeki aşırı turizmin olumsuz etkilerinin olduğuna inandıklarını göstermiştir. Bu olumsuz etkiler ise en fazla çevresel ve ekonomik olarak kendisini göstermektedir. Sosyal olumsuz etkilerin odak noktası olmadığı anlaşılmıştır. Kıyıköy sakinleri beldelerindeki aşırı turizmin belirgin bir biçimde çevreye zarar verdiği görüşündedirler. Ziyaretçilerin çöpleri gelişi güzel doğaya ve su kaynaklarına bıraktıkları ve çevreyi kirlettikleri anlaşılmaktadır. Çöp sorunuyla birlikte su kaynaklarının yoğun sezon olan yaz aylarında yetersiz kaldığı da görülmektedir. Kıyıköy’de aşırı turizm nedeniyle bitkilerin, çiçeklerin ve ağaçların zarar gördüğü ve zaman zaman ziyaretçiler kaynaklı orman yangınları da çıktığı tespit edilmiştir. Aşırı turizm kaynaklı bir diğer çevresel sonuç hayvanlarla ilgilidir. Ziyaretçilerin evcil hayvanlarını Kıyıköy’e getirdikleri ancak dönüşte orada bıraktıkları ve böylece çevrede çok sayıda sahihsiz evcil hayvanların, özellikle köpeklerin bulunduğu saptanmıştır. Aşırı turizmin hayvanlar üzerindeki bir diğer olumsuz etkisinin Kıyıköy civarındaki besiciliği yapılan hayvan çeşitliliğinin azalması olduğu görülmüştür. Ziyaretçilerin bıraktıkları kontrolsüz atıklar nedeniyle inek, koyun, keçi gibi hayvanların beslenemediği ve ziyaretçi yoğunluğu nedeniyle beslenecek alanların azaldığı ortaya çıkartılmıştır.

Kıyıköy'deki aşırı turizmin ekonomik olumsuz etkilerinin de olduğu tespit edilmiştir. En belirgin etkinin kiraların artması olduğu anlaşılmıştır. Kiraların artmasının öncelikli nedeninin ise beldenin sit alanı olması ve yeterli alan bulunmaması nedeniyle yeni ev yapılamaması, mevcut evlerin de turizm talebi nedeniyle ya pansiyona çevrilmiş olması, ya yazlıkçılar tarafından kiralanmış/satın alınmış olması ya da bölgeye dışarıdan gelenler tarafından kiralanmış olmasıdır. Kiralar gibi diğer mal ve hizmetlerin fiyatının da aşırı turizm nedeniyle Kıyıköy'de arttığı anlaşılmaktadır. Aşırı turizmin ekonomik diğer olumsuz etkileri ise Kıyıköy'de tarımın, hayvanlığın ve ormancılığın aşırı turizm nedeniyle ya çok azalmış veya bitmiş olmasıdır.

Kıyıköy sakinlerinin çevresel ve ekonomik olumsuz etkiler kadar olmasa dahi aşırı turizmin sosyal bazı olumsuz etkilerinden de rahatsız oldukları tespit edilmiştir. Beldeye gelenlerin algı ve davranışlarından rahatsız oldukları, beldede göçle gelen yabancı sayısının artmasından huzursuz oldukları ve aşırı turizm nedeniyle yaşam kalitesinin, toplumsal değerlerin, eğitimin ve çocukların olumsuz etkilendiği görüşünde oldukları belirlenmiştir.

Alanyazındaki araştırmalar aşırı turizmin çevresel, ekonomik ve sosyal zararlarıyla ilgili bu çalışmanın bulgularını desteklemektedirler. Kurnaz ve İpar (2020) Muğla'nın Akkaya beldesinde yaptığı araştırmada, Yazıcıoğlu vd. (2020) Salda gölünde yaptığı araştırmada, Bilgiçli ve Yıldırğan (2022) Çeşme'de yaptıkları araştırmada, Yıldız (2022) İzmir'in Foça ilçesinde yaptıkları araştırmada, Kuščer ve Mihalič (2019) tarafından Slovenya'nın Ljubljana destinasyonunda yapılan araştırmada ve Abbasian, Onn ve Arnautovic (2020) tarafından Dubrovnik'te gerçekleştirilen çalışmada bu araştırmayı destekler bulgular elde edilmiştir.

Kıyıköy sakinlerinin turizme karşı olmadıkları ancak turizmin çevresel, ekonomik ve sosyal olumsuzluklarından rahatsız oldukları anlaşılmaktadır. Kıyıköy sakinleri turizmin olumsuz etkilerinin giderilmesi, problemlerin çözülmesi ve turizmin gelişmesi için öneriler geliştirmişlerdir. Kıyıköy sakinlerinin kamudan, turistlerden ve yerel halktan beklentilerinin olduğu tespit edilmiştir. Kamudan beklenen taleplerin önde gelenlerinin turizmin tüm yönleriyle ele alınıp kapsamlı bir planlama ve yönetimin geliştirilmesi,

altyapının güçlendirilmesi, yeni turizm alanlarının ve imkanlarının oluşturulması, kolluk güçlerinin daha etkili bir denetleme faaliyeti yürütmeleri, tertip ve düzenin sağlanması, daha fazla uyarı levhası konulması olduğu anlaşılmıştır. Turistlerden beklentiler ise çevreye daha duyarlı olmaları, daha bilinçli davranmaları, daha sakin ve tertipli olmaları ve yerel halkın değerlerine uygun davranmaları olduğu saptanmıştır. Yerel halktan beklentilerin ise turizm konusunda daha bilinçli ve gayretli olmaları, turizm olanaklarını geliştirmeleri, buna uygun olarak eğitimler almaları ve daha kaliteli hizmet sunmak için nitelikli istihdam yapmalarıdır. Bu önerilere uygun olarak adımlar atıldığı zaman Kıyıköy'de turizmin beldeye fayda getirecek biçimde gelişeceği ve zararlarının da minimuma ineceği öngörülmektedir. Alanyazın incelendiğinde aşırı turizmle ilgili benzer önerilerin geliştirildiği görülmektedir (Eren ve Bozkurt, 2020; Yazıcıoğlu vd., 2020; Çetinoğlu ve Meydan Uygur, 2020; Genç, 2020; Özgürel ve Yılmaz, 2021; Yıldız, 2022; Celep ve Kanıgür, 2023; Yıldız ve Yarkıcı, 2024).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bu sonuçlara dayanılarak uygulayıcılar ve gelecekteki araştırmalar için bazı öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Kıyıköy halkının turizm algısı ve bu konudaki algıları konusunda tam bir mutabakat olmadığı anlaşıldığından turizm konusunda bir fikir ve eylem birliği olabilmesi için daha fazla iletişim ve işbirliğinin yolları geliştirilmelidir. Belediye’de ve ilçe kaymakamlığında kurulacak birimler aracılığıyla bu hedefler gerçekleştirilebilir.
- Kıyıköy’de turizm yönetimi konusunda eksiklerin olduğu anlaşıldığından kamu, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve yerel halk işbirliği ile bir yönetim planı geliştirilmelidir.
- Kıyıköy’de esnaf ve girişimlerin turizm konusunda eğitilmesi ve bu konuda becerilerin geliştirilmesi düşünülmelidir. İşletme yönetimi, pazarlama ve müşteri ilişkileri konusunda girişimcilerin ve esnafın kendisini geliştirmeleri sağlanmalıdır. Bu amaçla Kıyıköy belediyesi ve ilçe kaymakamlığı aracılığıyla bir eğitim programı oluşturmalı ve bölgedeki esnaf ve çalışanların eğitilmesi sağlanmalıdır.
- Kıyıköy belediyesi ve ilçe kaymakamlığı aracılığıyla düzenlenecek eğitimlerle yerel halkın da turizm konusunda bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır.
- Beldedeki konut durumu ve potansiyeli belirlenmeli. Atıl kapasitede ve kötü durumdaki konutların aslına uygun bir şekilde tamir/restore edilerek turizme kazandırılması sağlanmalı. Destinasyonda doğaya zararı olmayan “glamping” kamp, karavan benzeri ikamet alanları oluşturulmalıdır.
- Çöplerin çevreye bırakılmasını engellemek için yeteri kadar çöp konteyneri yerleştirilmeli, çöp dökülmesine karşı ziyaretçiler farklı yöntemlerle uyarılmalı ve çöpler sık sık toplanmalıdır.
- Ağaçlara zarar verilmesini ve ormanlık alanlarda ateş yakılmasını önlemek için de çalışmalar yapılmalıdır.

- Evcil hayvanların doğaya bırakılmasını önlemek için denetimler yapılmalı ve hayvan bırakanlara gereken yasal işlem yapılmalıdır. Teknolojik imkanların geliştiği ve ucuzladığı günümüzde elektronik sistemlerle de bu konunun denetiminin yapılması ve kuralları ihlal edenlere cezai müeyyidelerin uygulanması düşünülmelidir.
- Beldedeki altyapı güçlendirilmeli, su kaynakları hem artırılmalı hem de korunmalıdır. Su sıkıntısı sebebiyle tüm işletmelerde su tasarruflu cihazlar kullanılmasına izin verilmeli ve ziyaretçilerin su kullandıkları alanlardaki çeşmelerin fotoselli olmaları sağlanmalıdır.
- Yerel yönetim de turizm konusunda kendisini geliştirmelidir. Turizm konusunda nitelikli personel istihdam etmeli belir bir eylem planı hazırlayarak buna uygun faaliyet yürütmelidir.
- Kıyıköy'deki merkezi ve yerel yetkililer aşırı turizm riskine karşı beldeyi korumak için sertifika almalıdırlar. Bu amaçla uluslararası geçerliliği olan bir "Sürdürülebilir Destinasyon Belgesi" almak hedeflenmelidir.
- Aşırı turizm konusunda yapılan araştırmaların sayısı artmaktadır. Bununla birlikte Kıyıköy beldesiyle ilgili aşırı turizm araştırması yapılmamıştır. Bu konuda daha fazla araştırma yapılmalıdır. Farklı ve daha geniş örneklem gruplarıyla benzer araştırmalar tekrarlanmalıdır.
- Bu araştırmada yerel halkın görüşleri değerlendirilmiştir. Gelecekteki araştırmalar turistlerin gözüyle de Kıyıköy'deki aşırı turizmi incelemelidirler.

KAYNAKÇA

- Abbasian, S., Onn, G. & Arnautovic, D. (2020). Overtourism in Dubrovnik in the eyes of local tourism employees: A qualitative study, *Cogent Social Sciences*, 6(1), 1775944, DOI: 10.1080/23311886.2020.1775944
- Adie, B. A., Falk, M. ve Savioli, M. (2020). Overtourism as a perceived threat to cultural heritage in Europe. *Current Issues in Tourism*, 23(14), 1737-1741.
- Akova, O. (2006). Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2(1), 1-34.
- Akyurt Kurnaz, H. ve İpar, M. S. (2020). Yavaş şehir Akyaka'da aşırı turizm olgusunun esnafın bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 2(1), 39-55.
- Alaeddinoğlu, F. (2008). Sivas kentinde halkın turiste ve turizme bakışı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2).
- Almeida-García, F., Cortés-Macías, R. ve Balbuena-Vázquez, A. (2019). Tourismphobia in historic centres: the case of Malaga. *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, (83), 13.
- Alonso-Almeida, M. D. M., Borrajo-Millán, F. ve Yi, L. (2019). Are social media data pushing overtourism? The case of Barcelona and Chinese tourists. *Sustainability*, 11(12), 3356.
- Anuar, A.N.A., Ridzuan, F. H., Jaini, N., Sulaiman, F.C., Hashim, N.I. (2019) The Impact of Overtourism Towards Local Community in Heritage City. *J Tourism Hospit*, 8(406). doi: 10.35248/2167-0269.19.8.406
- Andriotis, K. ve Vaughan, R. D. (2003). Urban residents' attitudes toward tourism development: The case of Crete. *Journal of Travel Research*, 42(2), 172-185.
- Apak, K. (2009). *Ahşap Strüktürel Sistem Seçim Modeli ve Geleneksel Kıyıköy Konutları Üzerinde Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar

Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ataman, D. (2019). *Mardin Halkının Turizmin Etkilerine Yönelik Alguları*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Atay, L. (2003). Destinasyon pazarlaması yönetimine ilişkin stratejik bir yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(2), 144-158.

Ateş, H., Es, M. ve Bayraktar, Y. (2010). Dependency theory: Still an appropriate tool for understanding the political economy of the Middle-East?. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 247-262.

Atzori, R. (2020). Destination stakeholders' perceptions of overtourism impacts, causes, and responses: The case of Big Sur, California. *Journal of Destination Marketing & Management*, 17, 100440.

Avcı, N. (2007). Turizmde taşıma kapasitesinin önemi. *Ege Akademik Bakış* 7(2), 485501.

Avcıkurt, C. (2017). *Turizm Sosyolojisi*. Detay Yayıncılık, Ankara.

Avond, G., Bacari, C., Limea, I., Seraphin, H., Gowreesunkar, V. ve Mhanna, R. (2019). Overtourism: A result of the Janus-faced character of the tourism industry. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*. 1755, 4217.

Awang, K. W., Hassan, W. M. W. ve Zahari, M. S. M. (2009). Tourism development: A geographical perspective. *Asian Social Science*, 5(5), 67-76.

Ay, M. (2021). *Cumalıkızık Köyü Yaşam Döngüsünün Butler 'ın Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli (Talc) İle İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Aykın, M. S. ve Kahraman, E. (2018). Sürdürülebilir turizme siyaset engeli: Türkiye ve Hollanda ilişkileri örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 126-140.

Aylan, F. K. ve Aylan, S. (2020). Aşırı turizm kavramının farklı boyutlarıyla incelenmesi: Instagram'da Paylaşılan Fotoğraf ve Yorumların İçerik Analizi. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 8(1), 584-607.

- Bal, F. (2021). *Yerel Halkın Kültürel Mirasa Yönelik Farkındalık Düzeyi: Diyarbakır İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.
- Baldan, C. ve Seçkin, E. (2020). Örüt Altı Tarımında Sosyal ve Coğrafi Yakınlığın Bilgi Yayılımı Üzerindeki Etkisi: Kumluca Örneği. 19. *Ulusal Bölge Bilimi ve Bölge Planlama Kongresi*, Giresun, Türkiye, 2-4 Mayıs 2020.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1),1–15.
- Barbhuiya, M. R. (2020). Overtourism in Indian cities: A case study of Nainital” *International Journal of Tourism Cities*. 2056-5607.
- Barrett, D. ve Twycross, A. (2018). Data collection in qualitative research. *Evidence Based Nursing*, 21(3), 63–64.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Deuhfed*, 9(1), 23-28.
- Bausch, T. ve Spisla, K. (2016). Modernization of alpine tourism economy by destination governance considering sustainability. *Sustainable Development of Mountain Territories*, 8(4), 289-297.
- Bayezit, D. (2003). *Turizm Sektöründe İkinci (Yazlık) Konutların Türkiye Ekonomisindeki Etkilerinin İstatistiksel Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Bayram, Ü. ve Alkaya, S. (2020). Sürdürülebilir turizm planlaması için yerel halkın turizme bakış açısının değerlendirilmesi: Buldan örneği. *Türk Turizm Araştırma Dergisi*, 4, 1028-1043.
- Benoot, C., Hannes, K. ve Bilsen, J. (2016). The use of purposeful sampling in a qualitative evidence synthesis: A worked example on sexual adjustment to a cancer trajectory. *BMC Medical Research Methodology*, 16(1), 21.

- Berksoy, F. (2023). *Sağlık Turizminin Gelişmesinde Sağlık Turizmi Seyahat Acentelerinin Rolü ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Bianchi, R. (2018). The political economy of tourism development: A critical review. *Annals of Tourism Research*, 70, 88-102.
- Bilgiçli, İ. ve Yıldırğan, R. (2022). Aşırı turizm ve turizm karşıtlığı üzerine bir değerlendirme: Çeşme örneği. *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(48), 566-586.
- Blanco-Romero, A., Blázquez-Salom, M., Morell, M. ve Fletcher, R. (2019). Not tourism phobia but urban-philia: understanding stakeholders' perceptions of urban touristification. *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, (83).
- Bockman, J. (2013). Neoliberalism. *Contexts*, 12(3), 14-17.
- Bonnes, M., Bonaiuto, M. ve Ercolani, A. P. (1991). Crowding and residential satisfaction in the urban environment: A contextual approach. *Environment and Behavior*, 23(5), 531-552.
- Bordoloi, S. ve Das, R. J. (2016). Modernization theory. *International Encyclopedia of Geography: People, the Earth, Environment and Technology: People, the Earth, Environment and Technology*, 1-14.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Brenner, N. ve Theodore, N. (2002). Cities and the geographies of actually existing neoliberalis. *Antipode*, 34(3), 356-386.
- Brougham, J. E. ve Butler, R. W. (1981) A segmentation analysis of resident attitudes to social impact of tourism. *Annals of Tourism Research*, 8(4), 569-90.
- Brown, K., Turner, K. T., Hameed, H. ve Bateman I. (1997). Environmental carrying capacity and tourism development in the Maldives and Nepal. *Environmental Conservation*, 24 (4), 316-325.

- Butler, R. ve Miossec, J. (1993). *Strategic Investment Decisions: Theory, Practice and Process*. London: New York.
- Butler, R. W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources. *Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 24(1), 5-12.
- Buzlukçu, C. (2020). *Yerel Halkın Yer Kimliği, Topluluğa Bağlılığı, Sürdürülebilir Turizm Tutumu, Turizmin Gelişimini Destekleme Tutumu ve Yaşam Memnuniyeti İlişkisi*. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Büyükkuru, M. (2019). *Turizmin Etkilerinin Yerel Halk ve Diğer Paydaşlar Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Nevşehir Örneği*. Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Capocchi, A., Vallone, C., Pierotti, M. ve Amaduzzi, A. (2019). Overtourism: A literature review to assess implications and future perspectives. *Sustainability*, 11(12), 3303.
- Carmichael, B. A. (2000). A matrix model for resident attitudes and behaviors in a rapidly changing tourist area. *Tourism Management*, 21(6), 601- 611.
- Castree, N. (2009). Researching neoliberal environmental governance: A reply to Karen Bakker. *Environment and Planning*, 41(8), 1788-1794.
- Chaperon, S. ve Bramwell, B. (2013). Dependency and agency in peripheral tourism development. *Annals of Tourism Research*, 40, 132-154.
- Cheer, J. M., Milano, C. ve Novelli, M. (2019). Tourism and community resilience in the Anthropocene: Accentuating temporal overtourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(4), 554-572.

- Cheung, K. S. ve Li, L. H. (2019). Understanding visitor–resident relations in overtourism: Developing resilience for sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(8), 1197-1216.
- Chon, K. S. (1990). The role of destination image in tourism: A review and discussion. *The Tourist Review*, 45(2), 2-9.
- Civelek, A. (2010). Turizmin sosyal yapıya ve sosyal değişmeye etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(1-2), 331-350.
- Clancy, M. J. (1999). Tourism and development. *Evidence from Mexico Annals of Tourism Research*, 26(1), 1-20.
- Creswell J. W. (2017). *Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni*. (çev. Selçuk Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çalık, Ö. A. (2014). *Turistik Merkezlerin Sosyal Taşıma Kapasitesi: Beypazarı Örneği*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çam, O. ve Çelik, C. (2022). Aşırı turizm kapsamında turistlere yönelik olumsuz ifadeler, yapılan eylemler ve bunların turizme yansımalarının değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 66-84.
- Çarkçı, A. (2008). *Ulusal Kalkınma İçin Yerel Teklifler*. Şehir Yayınları, İstanbul.
- Çavuş, S. (2002). *Turistik Merkezlerin Taşıma Kapasiteleri ile Yaşam Evreleri Arasındaki İlişkiler ve Kuşadası Örneğinde Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çeken, H. (2016). *Turizm Ekonomisi*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Çelikkanat, N. (2015). *Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı: Bodrum İlçesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetinoğlu, D., Meydan ve Uygur, S. (2020). Aşırı Turizm sorununa çözüm olarak pazarlamama stratejileri kullanılabilir mi? Pamukkale Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 3008-3026.

- Çevirgen, A. (2003). *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Ekoturizm ve Edremit Yöresi İçin Bir Model Önerisi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çiçek, D. (2017). *Bir Kalkınma Modeli Olarak Sakin Şehirlerde Yerel Halkın Turizm Desteği: Ege-Marmara Bölgesi Örneği*. Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çolak, E. (2017). *Muğla Halkının Turizm Olgusuna ve Turizm Etkilerine Bakış Açılarını Anlamaya Yönelik Bir Alan Araştırması*. Doktora Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Da Silva, C. P. (2002). Beach carrying capacity assessment: How important is it?. *Journal of Coastal Research*, (36), 190-197.
- Dal, N. ve Baysan, S. (2007). Kuşadası'nda kıyı kullanımı ve turizmin mekânsal etkileri konusunda yerel halkın tutumları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 16(1-2), 69-85.
- Darıcı, B. (2015). Sürdürülebilir kalkınma, yavaş şehir (cittaslow) anlayışı; Rasyonel insan'ın (homo economicus) yeniden sorgulanması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 641-647.
- Demir, A (2022). *Kişiliğin Turizm Gelişimini Destekleme Üzerindeki Etkisinde Duygusal Dayanışmanın Aracılık Rolü: Mardin'de Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şırnak.
- Diaz-Parra, I. ve Jover, J. (2021). Overtourism, place alienation and the right to the city: Insights from the historic centre of Seville, Spain. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(2-3), 158-175.
- Dilek, S.E., Çoban, Ö. ve Harman, S. (2017). Hasankeyf halkının turizmin gelişimine yönelik tutumu. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, (2), 61-78.
- Dinç, İ. (2022). *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Tarihi Sille Köyünün Sosyal ve Psikolojik Taşıma Kapasitesinin Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Dodds, R. ve Butler, R. (2019). The phenomena of overtourism: A review. *International Journal of Tourism Cities*, 5(4).
- Doğan, H. Z. (2004). *Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Doxey, G.V. (1975) A causation theory of visitor-resident irritants, methodology and research inferences. *In Conference Proceedings: Sixth Annual Conference of Travel Research Association*. San Diego, 195-98.
- Duffy, R. (2013). The international political economy of tourism and the neoliberalisation of nature: Challenges posed by selling close interactions with animals. *Review of International Political Economy*, 20(3), 605-626.
- Duffy, R. ve Moore, L. (2010). Neoliberalising nature? Elephant back tourism in Thailand and Botswana. *Antipode*, 42(3), 742-766.
- Duman, M. Ç. (2007). Kırklareli İli Vize İlçesi “Kıyıköy” Beldes Toplumsal Yaşamı ve Geleneksel Konutları Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Duman, T. ve Öztürk, A. B. (2005). Yerli turistlerin Mersin Kızkalesi destinasyonu ve tekrar ziyaret niyetleri ile ilgili algılamaları üzerine bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 9-23.
- Duran, E. (2009). *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Korunması. Gökçeada Örneği*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Duyar, M. ve Bayram, M. (2019). Aşırı turizm ve turizm korkusu: Yerel halk ve turizm ilişkisinin evrimi. *International of Geography and Geoprathy Education*, (40), 347-362.
- Ekici, R. ve Çizel, B. (2014). Yerel halkın turizm gelişimi desteğine ilişkin tutumlarının destinasyonların gelişme düzeylerine göre farklılıkları. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(3).

- Erdemir, B. (2018). *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Destinasyonların Fiziksel ve Psikolojik Taşıma Kapasitesi Analizi: Pamukkale Hierapolis Ören Yeri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Eren, D. ve Bozkurt, İ. (2020). Aşırı turizm sorunsalı: Kapadokya Bölgesi'ne yönelik bir çalışma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4), 3090-3107.
- Erkılıç, E. (2019). Yerel halkın turizm algısı ve turizmin gelişimine yönelik tutumları: Rize örneği. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 1, 66-82.
- Erkuş, G. (2021). *Yerel Halkın Turizm Algısının Turizm Desteğindeki Etkisi: Midyat Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.
- Erkuş-Öztürk, H. ve Eraydın, A. (2010). Environmental governance for sustainable tourism development: Collaborative networks and organisation building in the Antalya tourism region. *Tourism Management*, 31(1), 113-124.
- Ersoy, H. (2017). *Turizmin Gelişiminin Yerel Halk Üzerine Sosyo-Kültürel Etkileri: Manavgat Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Fangjun, C. (2009). Modernization theory and China's road to modernization. *Chinese Studies in History*, 43(1), 7-16.
- Fennell, D. A. (2002). *Planning Natural Resource-Based Tourism Programs*. Cabi Publishing.
- Firebaugh, G. ve Beck, F. D. (1994). Does economic growth benefit the masses? Growth, dependence, and welfare in the third world. *American Sociological Review*, 631653.
- Franzidis, A. ve Yau, M. (2018). "Exploring the differences in a community's perception of tourists and tourism development" *Tourism Planning & Development*, 15(4), 382-397.

- Genç, K. (2020). *İstanbul'da Aşırı Turizm: Sivil Toplum Kuruluşları Görüşleri Üzerinden Yorumsayıcı ve Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Getz, D. (1994), Residents' attitudes towards tourism: A longitudinal study in spey valley, Scotland, *Tourism Management*, 15(4), 247-258.
- Giampiccoli, A. ve Mtapuri, O. (2012). Community-based tourism: An exploration of the concept (s) from a political perspective. *Tourism Review International*, 1(1), 29-43.
- Gilman, N. (2018). Modernization theory never dies. *History of Political Economy*, 50(1), 133-151.
- Goodwin, H. (2017). The Challenge of Overtourism. *Responsible Tourism Partnership*.
- Grieser, K. A. (2005). *Visitor Perceptions of Crowding, Coping and Social Carrying Capacity: An Exploratory Study in The Mohonk Preserve*. Yüksek Lisans Tezi, State University of New York. College of Environmental Science and Forestry Syracuse, New York.
- Gunn, C, A. (1988). *Tourism Planning*. Taylor & Francis, New York.
- Gutiérrez-Taño, D., Garau-Vadell, J. B. ve Díaz-Armas, R. J. (2019). The influence of knowledge on residents' perceptions of the impacts of overtourism in P2P accommodation rental. *Sustainability*, 11(4), 1043.
- Guttentag, D. (2015). Airbnb: Disruptive innovation and the rise of an informal tourism accommodation sector. *Current issues in Tourism*, 18(12), 1192-1217.
- Gürbüz, Z. (2022). *TRB1 Bölgesinde Yaşayan Yerel Halk Algısıyla Turizmin Etkilerinin Yaşam Kalitesi ile İlişkisi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Güzel, F. Ö. (2007). *Türkiye İmajının Geliştirilmesinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolü (Alman Turistler Üzerine Bir Araştırma)*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Gyr, U. (2010). The history of tourism: Structures on the path to modernity. *Notes*, 2(8), 1-18.
- Hall, C. M. (1994). *Tourism and Politics: Policy, Power and Place*. John Wiley and Sons.
- Holborow, M. (2012). Neoliberalism. *The Encyclopedia of Applied Linguistics*, 1-6.
- Holloway, J. (2010). Legend-tripping in spooky spaces: Ghost tourism and infrastructures of enchantment. *Environment and Planning D: Society and Space*, 28(4), 618-637.
- Hovinen, G. R. (1982). Visitor cycles: Outlook for tourism in Lancaster county. *Annals of Tourism Research*, (9)4, 565-583.
- Jafari, J. ve Xiao, H. (2015). *Dependency Theory, Tourism. Encyclopedia of Tourism*. Springer International Publishing.
- Jessop, B. (2012). Neoliberalism. *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Globalization*, 1-9.
- Kalaycıoğlu, E. (2023). A hundred years of flux: Turkish political regimes from 1921 to 2023. *Turkish Studies*, 24(3-4), 412-434.
- Kara, V. M., Celep, M. ve Kanıgür, S. (2023). Aşırı turizm kapsamında Salda Gölü'nün fiziksel taşıma kapasitesinin belirlenmesi. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 8(4), 79-92.
- Karadeniz, C. (2015). *Çağdaş Müze ve Kültürel Çeşitlilik: Arkeoloji Müzesi Uzmanlarının Kültürel Çeşitliliğe İlişkin Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kavak, M. (2015). *Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç ve Algısı ve Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kaya, İ. (1997). *Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ülkemiz Açısından Bir Değerlendirme*. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik turizm ve sürdürülebilir kırsal kalkınma. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (1), 11-29.
- Keleş, H. (2021). *Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi, Memnuniyeti Ve Turizme Desteği Üzerindeki Etkileri: Manavgat Örneği*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kervankıran, İ. (2014). Beypazarı/Ankara örneğinde turizmin ekonomik, toplumsal ve çevresel etkilerine yerel halkın yaklaşımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi FenEdebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 133-153.
- Khan, M. M. (1997). Tourism development and dependency theory: Mass tourism vs. ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 24(4), 988-991.
- Kılıç, İ. (2020). *Toplumsal Taşıma Kapasitesinin Turizmin Gelişimine Yönelik Destek Üzerindeki Etkisinde, Toplumsal Katılımın ve Yaşam Kalitesinin Rolü*. Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kırklarelienvanteri. (2024a). *Kıyıköy Midye Kalesi Surları*.
<https://kirkclarelienvanteri.gov.tr/kiyikoy-midye-kalesi-surlari-119>.
- Kırklarelienvanteri. (2024b). *Kıyıköy Vezirtepe Tümülüsü*.
<https://kirkclarelienvanteri.gov.tr/kiyikoy-vezirtepe-tumulusu-101>.
- Kırklarelienvanteri. (2024c). *Kıyıköy Liman Hamamı*.
<https://kirkclarelienvanteri.gov.tr/kiyikoy-limani-hamami-99>.
- Kırklarelienvanteri. (2024e). *Kıyıköy Nekropol Alanı ve Kilise Kalıntısı*. <https://kirkclarelienvanteri.gov.tr/kiyikoy-nekropol-alani-ve-kilise-kalintisi-566>.

- Kırklarelienvanteri. (2024f). *Kıyıköy Eski Çeşme*.
<https://kirklarelienvanteri.gov.tr/kiyikoy-eski-cesme-119>.
- Kırklarelienvanteri. (2024d). *Kıyıköy Merkez Camii*.
<https://kirklarelienvanteri.gov.tr/camii-eski-kilise-126>.
- Kim, K. (2002). *The Effects of Tourism Impacts Upon Quality of Life of Residents in The Community*. Doktora Tezi. Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.
- Kinyondo, A. ve Pelizzo, R. (2015). Tourism, development and inequality: The case of Tanzania. *Poverty and Public Policy*, 7(1), 64-79.
- Koens, K., Postma, A. ve Papp, B. (2018). Is overtourism overused? Understanding the impact of tourism in a city context. *Sustainability*, 10(12), 4384.
- Korkmaz, S. (1990). *Turizmin Ekonomik ve Sosyal Etkileri. İstanbul Üniversitesi İktisat Korunması: Gökçeada Örneği*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kousis, M. (2000). Tourism and the environment: A social movements perspective. *Annals of Tourism Research*, (27)2, 468-489.
- Kozak N., Kozak M. ve Kozak M. (2017). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kozak, M. (2007). Turizm sektöründe tüketicilerin şikâyetlerini bildirme eğilimleri. *Yönetim ve Ekonomi*, 14(1), 137-151.
- Kurnaz, H. A. ve İpar, M. S. (2020). Yavaş şehir Akyaka'da aşırı turizm olgusunun esnafın bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 2(1), 39-55.
- Kurt, E. (2021). *Turizm Destinasyonlarındaki Yerel Halkın Gözünden Kalabalık ve Aşırı Turizm: Bozcaada Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Kuščer, K. ve Mihalič, T. (2019). Residents' attitudes towards overtourism from the perspective of tourism impacts and cooperation—The case of Ljubljana. *Sustainability*, 11(6), 1823.

Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 9(2), 146-156.

Kültürportalı. (2024b). *Kıyıköy Aya Nikola Manastırı – Kırklareli*.

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirklareli/gezilecekyer/kiyikoy-ayanikola-manastiri>.

Kültürportalı. (2024a). *Kıyıköy-Kırklareli*.

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirklareli/gezilecekyer/karadeniz-sahilikiyikoy>.

Lacher, R. G. ve Nepal, S. K. (2010). Dependency and development in northern Thailand. *Annals of Tourism Research*, 37(4), 947-968.

Larner, W. (2003). Neoliberalism?. *Environment and Planning: Society and Space*, 21, 509-512.

Long, T. P., Perdue, R. R. ve Allen, L. (1990) Rural resident tourism perceptions and attitudes by community level of tourism. *Journal of Travel Research*, 28(3), 3-9.

Maingi, S. W. (2019). Sustainable tourism certification, local governance and management in dealing with overtourism in East Africa. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 11(5), 1755-4217.

Manning, R. (1999). *Crowding And Carrying Capacity in Outdoor Recreation: from Normative Standards to Standards of Quality*. *Leisure Studies: Prospects for The Twenty-First Century*. State College, PA: Venture Publishing.

- Mansuroğlu, S. (2006). Turizm gelişmelerine yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Akseki/Antalya rneđi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19, 35-46.
- Marks, G. N. (2009). Modernization theory and changes over time in the reproduction of socioeconomic inequalities in Australia. *Social Forces*, 88(2), 917-944.
- Martin, B. S. ve Uysal, M. (1990). An examination of the relationship between carrying capacity and the tourism lifecycle: Management and policy implications. *Journal of Environmental Management*, 31(4), 327-333.
- Mason, P. (2003). *Tourism Impacts, Planning and Management*. Butterworth Heinmann Press, London.
- Mason, P. ve Cheyne, J. (2000) Residents' attitudes to proposed tourism development. *Annals of Tourism Research*, 27(2), 391-411.
- McIntosh, R. W., Goeldner, C. R. ve Ritchie, J. R. B. (1995). Tourism through the ages.
Tourism: Principles, Practices, Philosophies, 29-52.
- Mercan, ř. O. (2010). *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Bölgesel Planlama ve Turistik rn Oluşumu: Altınoluk rneđi zerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Milano, C., Novelli, M. ve Cheer, J. M. (2019). Overtourism and tourismphobia: A journey through four decades of tourism development, planning and local concerns. *Tourism Planning & Development*, 16(4), 353-357.
- Mohajan, H. (2019). The second industrial revolution has brought modern social and economic developments. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 6(1), 1-14.
- Nohutçu, A. (2002). Development of tourism policies in Turkey throughout the republican period in socio-political, economic and administrative perspective: from state-sponsored development to various forms of cooperation. *Muğla University Journal of Social Sciences Institute*, 9, 97-121.

- Okuyucu, A. (2020). İnanç turizmi açısından Türkiye’de dini çekiciliklerin dağılışı. *Turkish Studies Social Sciences*, 15(5), 2611-2628.
- Orhan, A. (2010). Yerel değerlerin turizm ürününe dönüştürülmesinde “coğrafi işaretlerin” kullanımı: İzmit pişmaniyesi örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 243-254.
- Ormiston, D., Gilbert, A. ve Manning, R. E. (1998). Indicators and standards of quality for ski resort management. *Journal of Travel Research*, 36(3), 35-41.
- Özdemir, M, A. (2011). Turizm ve turizmin etkileri konusunda yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24 1-25.
- Özdemir, M. (1992). *Turizmin Türkiye’nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*. Kök-Sav Yayınları, Ankara.
- Özdemir, M. (1998) Turizme Fiske Tasları. *Anatolia*, 9, 5-7.
- Özgürel, G. ve Yılmaz, O. K. (2021). Aşırı turizmde kalabalık yönetimi: Belediyeler tarafından kullanılacak akıllı turizm uygulamaları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42), 1594-1620.
- Öztürk, O. (2018). <https://ozhanozturk.com/2018/01/01/midye-kiyikoy-samakovdemirkoy/>.
- Öztürk, Y. ve Şahbaz, R. P. (2017). Algılanan destinasyon imajının tekrar ziyaret niyeti ve tavsiye davranışı üzerine etkisi: Ilgaz Dağı Milli Parkı’nda bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(2), 3-18.
- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N. ve Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 42(5), 533-44.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırmanın Doğası*. (çev.:Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri içinde*.(3-29). Pegem Yayınları, Ankara.

- Pechlaner, H., Innerhofer, E. ve Erschbamer, G. (2019). *Overtourism: Tourism Management and Solutions*, 256.
- Peeters, P., Gössling, S., Klijs, J., Milano, C., Novelli, M., Dijkmans, C., Eijgelaar, E., Hartman, S., Heslinga, J., Isaac, R., Mitas, O., Moretti, S., Nawijn, J., Papp, B. ve Postma, A. (2018). *Research for TRAN Committee - Overtourism: Impact and Possible Policy Responses*. Brussels: European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies.
- Phi, G. T. (2020). Framing overtourism: A critical news media analysis. *Current Issues in Tourism*, 23(17), 2093-2097.
- Pitigraisorn, P. (2018). *Overtourism: How to Cope With Our Success?*. Siam Commercial Bank Public Company Limited, Bangkok.
- Preveden, V., Mirkovic, G., Gratzner, M. ve Schenk, O. (2018). *Protecting Your City From Overtourism European City Tourism Study 2018*. Roland Berger, Munich.
- Rasoolimanesh, S. M., Roldán, J. L., Jaafar, M. ve Ramayah, T. (2017). Factors influencing residents' perceptions toward tourism development: Differences across rural and urban world heritage sites. *Journal of Travel Research*, 56(6), 760-775.
- Rızaoğlu, B. ve Tanrısevdi, A. (1997). Yerel toplumsal duyarlılığın bir ölçüsü olarak turizmin toplumsal taşıma kapasitesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 52-58.
- Roney, S. A. (2011). *Turizm: Bir Sistemin Analizi*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Rothman, R. A. (1978) Residents and transients: Community reaction to seasonal visitors. *Journal of Travel Research* 16(3), 8-13.
- Saveriades, A. (2000). Establishing the social tourism carrying capacity for the tourist Resorts of the east coast of The Republic of Cyprus. *Tourism Management*, 21(2), 147-156.

- Sayan, S., Krymkowski, D. H., Manning, R. E., Valliere, W. A. ve Rovelstad, E. L. (2013). Cultural influence on crowding norms in outdoor recreation: A comparative analysis of visitors to national parks in Turkey and the United States. *Environmental Management*, 52, 493-502.
- Seçilmiş, C. Kılıç, İ. ve Doğantekin, A. (2017). Siyasi krizlerin turizme etkisi ve bir kriz yönetim modeli önerisi. *In The First International Congress On Future of Tourism: Innovation, Entrepreneurship And Sustainability*. 98-505.
- Selimoğlu, Ö. (2004). *Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm*. İstanbul Ticaret Odası Etüt ve Araştırma Şubesi Yayınları, İstanbul.
- Seraphin, H., Gowreesunkar, V., Zaman, M. ve Bourliataux-Lajoine, S. (2019). Community based festivals as a tool to tackle tourismphobia and antitourism movements. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 39(6), 219-223.
- Shamilli, A. (2017). *Azerbaycan Vergi Sisteminin Analizi ve Türkiye’de Uygulanan Servet Vergilerinin Azerbaycan Ergi Sisteminde Uygulama Olanaklarının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sharpley, R. (2009). *The Darker Side of Travel: The Theory and Practice of Dark Tourism*. (R. Sharpley & P. R. Stone, Eds.). Channel View Publications.
- Shelby, B. ve Heberlein, T. A. (1984). A Conceptual framework for carrying capacity determination. *Leisure Sciences*. 6, 433- 451.
- Sığrı, Ü. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Sirakaya, E., Teye, V. ve Sönmez, S. (2002). Understanding residents’ support for tourism development in the central region of Ghana. *Journal of Travel Research*, 41(1), 57-67.
- Smith, M. K., Sziva, I. P. ve Olt, G. (2019). Overtourism and resident resistance in Budapest. *Tourism Planning & Development*, 16(4), 376-392.

- Soontayatron, S. (2010) *Socio-Cultural Changes in Thai Beach Resorts: A Case Study of Koh Samui Island, Thailand*. Doktora Tezi, Bournemouth University School of Services Management, Dorset.
- Soylu, Y. (2013). *Turistik Destinasyonlarda Taşıma Kapasitesi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Örneği*. Doktora Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Stanchev, R. (2018). The Most Affected European Destinations by Over-Tourism.
- Stockemer, D. ve Sundström, A. (2016). Modernization theory: How to measure and operationalize it when gauging variation in women's representation?. *Social Indicators Research*, 125(2), 695-712.
- Streimikiene, D. ve Bilan, Y. (2015). Review of rural tourism development theories. *Transformations in Business and Economics*, 14(2), 21-34.
- Suri, H. (2011). Purposeful sampling in qualitative research synthesis. *Qualitative Research Journal*, 11(2), 63-75.
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. Cabi Publishing.
- Szromek, A. R., Kruczek, Z. ve Walas, B. (2020). The attitude of tourist destination residents towards the effects of overtourism—Kraków case study. *Sustainability*, 12(1), 228.
- Şentürk, B. (2019). *Edremit İlçesi Yerel Halkının Turizm Gelişimine Yönelik Algısı*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Taş, S. (2012). *Trabzon ve Ekoturizm: Yerli Ziyaretçilerin Yöreyi Değerlendirmesine Yönelik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2004). Turizmin sosyal etkileri ve yerli halkın turiste bakışı. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-18.

- Tejada, M., Malyarez, G. ve Navas, F. (2009). Indicators for the assessment of physical carrying capacity in coastal tourist destinations. *Journal of Coastal Research*, 11591163.
- Tokmak, C. (2008). *Sürdürülebilir Turizm Açısından Taşıma Kapasitesi: Topkapı Sarayı Örneği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Toprak, L. (2015). Mardin’de halkın turizm algısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 201-218.
- Toramanlı, A. (2014). *Spor Turizminde Olimpiyat Oyunları ve Spor Turizminin Gelişimine Katkıları*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tosun, C. ve Jenkins, C.L. (1996). Regional planning approaches to tourism development: The case of Turkey. *Tourism Management*, 17(7), 519-531.
- Tosun, C., Okumuş, F. ve Fyall, A. (2008). Marketing philosophies: Evidence from Turkey. *Annals of Tourism Research*, 35(1), 127-147.
- Tuna, M. (2007). *Turizm, Çevre ve Toplum*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Türker, G.Ö. ve Türker, A. (2014). Yerel halkın turizm etkilerini algılama düzeyi turizm desteğini nasıl etkiler: Dalyan destinasyonu örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 81-98.
- Ukabuilu, E. N. ve Igbojekwe, P. A. (2015). Application of tourism economic development theories to the attainment of goals in developing tourism sites in cross river state, Nigeria. *Journal of Tourism, Hospitality and Sports*, 13, 1-8.
- Usal, A. ve Kuşluvan, Z. (2000). *Davranış Bilimleri*. Barış Yayınları, İzmir.
- Uslu, A. ve Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305314.
- Usta, K. M. (2005). *İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından İznik'in Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- Uşak, E. C. (2021). *Hüzün Turizmi Kapsamında Turistlerin Kültürlerarası Duyarlılık Gelişimlerinin Davranış Niyetine Etkisi: Gelibolu Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Uzun, G. (2020). *Kültürel Mirasın Korunması Konusunda Yerel Halkın Tutumları: Assos Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Vatan, A. (2010). *Turizm İşletmelerinde İnovasyon: İstanbul'daki 5 Yıldızlı Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma*. Yüksek lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Velasco, A. (2002). Dependency theory. *Foreign Policy*, (133), 44-48.
- Wassler, P., Nguyen, T. H. H. ve Schuckert, M. (2019). Social representations and resident attitudes: A multiple-mixed-method approach. *Annals of Tourism Research*, 78.
- Watson, L. ve Kopachevsky, J. P. (1996). Tourist carrying capacity: A critical look at the discursive dimension. *Tourism and Hospitality Research*, 2(2), 169-179.
- West, P. ve Carrier, J. G. (2004). Ecotourism and authenticity. Getting away from it all?. *Current Anthropology*, 45(4), 483-498.
- Willias, T. A. (1979). Impact of domestic tourism on host population: The evolution of a model. *Tourism Recreation Research*, 4(2), 15-21.
- Yahyaoğlu, R. (2013). *Yaşlanma ve Zaman Algısı*. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yazıcıoğlu, İ., Alphan, E. ve Onur, M., (2020). Aşırı turizm kapsamında tripadvisor yorumları üzerine nitel bir inceleme: Salda Gölü örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4, 505-522.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- Yıldız, E. ve Yarkıcı, S. (2024). Aşırı turizm ve aşırı turizmle mücadele eden destinasyonlar. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 11(105), 623–633.
- Yıldız, Ö. E. (2022). Aşırı turizmde yerel halk – ziyaretçi etkileşimi, Foça örneği. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(47), 293-315.
- Yıldız, Z. Onhan, M. E ve Güneş, İ (2018). *Turizm Sektörünün Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme*. Berikan Yayınevi, Ankara.
- Yıldız, Z. ve Kalağan, G. (2008). Alternatif turizm kavramı ve çevresel etkileri. *Yerel Siyaset Dergisi*, 35, 43-45.
- Yılmaz, H. (2023). *Destinasyon Pazarlama, Destinasyon Çekiciliği ve Turizm Gelişimi Aracı Olarak Hüzün Turizmi: Ankara İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Yolal, M. (2016). History of tourism development in Turkey. *Alternative Tourism in Turkey*, 23-33.
- Yüksel, F., Ön Esen, F., Kılıç, B. ve Akçay, S. (2020). Paydaşların gözüyle yavaş şehir Akyaka’da aşırı turizm. *Turizm Akademik Dergisi*, 7(1), 257-268.
- Zevit, G. (2019). *Sürdürülebilir Turizm-Sürdürülebilir Peyzaj İlişkisinin Araştırılması: İstanbul-Polonezköy Örneği*. Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.
- Zmyślony, P., Kowalczyk-Anioł, J. ve Dembińska, M. (2020). Deconstructing the overtourism-related social conflicts. *Sustainability*, 12(4), 1695.

EK-3. Görüşme Formu

Görüşme Soruları

- Kıyıköy destinasyonunda aşırı turizm mevcut mudur?
- Kıyıköy destinasyonun aşırı turizm potansiyeli nedir?
- Kıyıköy Destinasyonunda yaşayan yerel halkın aşırı turizm algısı nedir?
- Turizmin yerel halka ekonomik bakımdan bir katkısı var mıdır?
- Turizm, yerel halk için iş imkanları sağlamakta mıdır?
- Turizm, kira artışlarına sebep olmakta mıdır?
- Kıyıköy’de yaşayan yerel halk destinasyon yönetimine katılım sağlamakta mıdır?
- Bölgenize fazla turist gelmesinin kültürel/toplumsal olumlu ya da olumsuz etkileri nelerdir?
- Aşırı turizm yüzünden zanaatların yok olduğunu düşünüyor musunuz?
- Aşırı Turizmin yer altı su kaynaklarına zarar verdiğini düşünüyor musunuz?
- Aşırı Turizmin bitki ve hayvanlara zarar verdiğini düşünüyor musunuz?
- Aşırı turizm zararlılığını engelleyebilmek için çözüm önerileriniz nelerdir?

Demografik Sorular:

- a-) Cinsiyetiniz:
- b-) Yaşınız:
- c-) Medeni Durumunuz:
- d-) Eğitim Durumunuz:
- e-) Mesleğiniz:
- f-) Maddi Durumunuz:
- g-) Kıyıköy’de Ne Kadar Süredir Yaşıyorsunuz: